

Spolufinancováno
z programu Evropské unie
Erasmus+

česká asociace **streetwork.cz**

Streetwork Dobrá praxe 2022

Obsah

Zpráva ze stáže: Gangway, Berlín, Spolková republika Německo	4	Zpráva ze stáže: Beztíže, Cesta integrace a Neposeda, Praha, Česká republika	100
Zpráva ze stáže: HNMKY a Aseman Lapset, Helsinki, Finsko	18	Zpráva ze stáže: Maják, Liberec, Česká republika	118
Zpráva ze stáže: Zavod BOB, Ljubljana, Slovinsko	33	Zpráva ze stáže: Ratolest Brno, PVC Klub Blansko a Klub Lavina, Brno, Česká republika	141
Zpráva ze stáže: Castricum, Middelburg a Moerdijk, Nizozemí	52	Zpráva ze stáže: Vrtule, Pacific, Jedna Trojka a Jižní Pól, Praha, Česká Republika	153
Zpráva ze stáže: MONO, Tallinn, Estonsko	66		
Zpráva ze stáže: PROSTOR PRO, Hradec Králové, Česká republika	81		

Streetwork – Dobrá praxe 2022

Tento sborník textů vytvořila Česká asociace streetwork, z.s. a jedná se o kompilaci zpráv sociálních pracovníků a pracovníc s mládeží, kteří se účastnili výměnných stáží v rámci projektu „Schools and (social) streetworkers – the same target group, the same goals“, číslo 2019-2-CZ01-KA205-061588.

Aktivity projektu zaměřeného na spolupráci sociálních služeb /streetworku i ambulantních služeb/ se školami se uskutečnily v letech 2019-2022 díky podpoře programu Evropské unie **Erasmus+** a jeho české národní agentuře – **Domu zahraniční spolupráce**.

Tato publikace slouží jako zdroj informací pro všechny z oboru práce s mládeží, zejména pak pro ty, kdo pracují s mládeží s omezenými příležitostmi - sociální pracovníky a pracovníce, v zahraničí nazývané například streetworkers, outreach workers, social educators, youth workers.

Dočtete se zde o dobré praxi v České republice očima kolegů z Německa, Estonska, Finska, Slovinska a Nizozemí a poznáte pohled českých pracovníků a pracovníc na praxi ve zmíněných evropských zemích.

Tato elektronická publikace navazuje na předchozí aktivity České asociace streetwork, z.s. v oblasti mezinárodní spolupráce.

Děkujeme všem, kteří se na vzniku této elektronické publikace podíleli, zejména pak zahraničním partnerům – **Gangway**, **Tallinna Haridusamet**, **HNMKY**, **Zavod BOB** a **BVJONG**.

Zpráva ze stáže: Gangway, Berlín, Spolková republika Německo

Datum: 4.–8. 10. 2021

Stáže se zúčastnili a zprávu vytvořili: Andrea Mikutovská (NZDM Lavina, Armáda spásy v ČR, z.s.), Martin Dolniak (Nízkoprahový klub Pavlač, Ratolest Brno, z.s.), Tereza Kašová (Nízkoprahový klub Likusák, Ratolest Brno, z.s.), Lucie Moravčíková (NZDM v Blansku, Společnost Podané ruce o.p.s.), Kateřina Báňová (Proxima Sociale o.p.s)

Úvod

Odborná stáž proběhla ve dnech 3. 10.–8. 10. 2021 v berlínské organizaci Gangway e.V; stáže se zúčastnilo celkem pět pracovníků z České republiky. Spolková republika Německo je federativní republika, tudíž Berlín existuje samostatně jako jedna spolková země. Je důležité pochopit, že Berlín se v rámci sociální politiky řídí zákony, které ale mohou být odlišné v jiných spolkových zemích. Politická reprezentace tak výrazně ovlivňuje to, jakým způsobem tyto organizace fungují. Momentálně zde systém ovlivňuje politika sociálních demokratů a zelených, která více podporuje sociální služby a vnímá jejich význam a přínos pro společnost. Sociální služby v jiných částech Německa (zejména ve východní oblasti) jsou dle pracovníků často podfinancované a zaměstnanci jsou špatně placení. Na venkově není streetwork dostatečně pokryt. Nestátní neziskové organizace (NGO's) jsou financovány městem a berlínskými obvody a malá část je hrazena donátory.

5 Gangway se zaměřuje pouze na terénní sociální práci a funguje zde čtyřicet let. Zaměstnává asi 120 lidí; jedná se o největší streetworkovou organizaci v Evropě.

Ředitelka organizace působí ve své funkci snad celých čtyřicet let a významně přispěla k tomu, aby si sjednala dobré pracovní podmínky pro organizace a pro zaměstnance. Velmi dobře komunikuje své potřeby s představiteli města. Ve vedení organizace je ředitelka a tři lidé v rámci managementu. Zaměstnanci v týmech pocítují důvěru od vedení a mají poměrně dost svobody v tom, jak pracují. Pracovníci si mohou přizpůsobit pracovní dobu efektivitě své práce; pracovní doba celkem činí 39,4 hodin týdně na 1,0 úvazek. Užitečné je, že pouze jedenkrát ročně píše statistický report, který popisuje co se ve službě během toho roku dělo; co se povedlo a vymezuje plány do budoucna. Gangway vypracovává jeden report za celou organizaci.

V organizaci mohou s cílovou skupinou pracovat nejen sociální pracovníci či sociální pracovníce, ale i jiné profese jako “educators” (zřejmě jsou tím myšleni vychovatelé). Primárně jsou zde ale zaměstnaní sociální pracovníci a typ vzdělání se odráží ve výši platu. Dle platného zákona musí mít pracovníci vzdělání či kurzy, aby mohli být “streetworkery”. V opačném případě mají nižší plat.

Gangway pracuje s mladými lidmi od 14 do 27 let. Organizace ale pracuje i s dospělými; jedná se celkem o čtyři týmy, ale ty jsou placené z jiných zdrojů. V rámci organizační struktury zde působí dvanáct týmů podle jednotlivých obvodů v Berlíně. Část zvaná Mitte je největší (žije zde 40 - 50 tisíc lidí; má proto dva týmy). Každý obvod je v něčem specifický; např. ve východním Berlíně je větší hustota obyvatel a ne tolik kulturních možností; žije se zde “hodně na ulici”. Západní Berlín vznikl spojením původních vesnic v 19. století a je zde více menších center, cizinců a komunit. V části zvaná Treptow-Köpenick žije mnoho sociálně-znevýhodněných lidí, ale také je to oblíbený obvod studentů nebo lidí žijících alternativním způsobem (tzv. “hipsterů”). Berlín jako kulturní centrum pulzuje a časem se proměňuje to, co je zrovna “cool” a co ne.

Gangway neprovozuje žádné “kluby” (tedy NZDM) pro klienty, jako to bývá zvykem a propojené s ambulantní službou v České republice. Spolupracuje ale s organizacemi, která tato zařízení provozují. Základní principy, kterými se řídí pracovníci, jsou dobrovolnost, anonymita, zmocňování klientů, nespolupráce s policií, a pokud si to klient přeje, pracovníci mohou spolupracovat s rodiči. To je poměrně podobné principům, jakými se řídíme v České republice.

V Gangway v některých obvodech hodně pracují s mladými lidmi arabského nebo tureckého původu. Pak se poměrně těžce shání streetworker ovládající cizí jazyky (kromě němčiny a angličtiny). Od roku 2015 je ale práce s cizinci více zanesena v zákonech. S klienty často řeší témata rasismu a xenofobie.

V rámci Gangway působí projekty specificky zaměřené na nějakou oblast:

Street College

Mohou si ji dokončit mimo systém, jinak by neměli žádný certifikát a pak i potíže na trhu práce. Mohou si vybrat, jestli chtějí podporu třeba v matematice. Cíle spolupráce vychází z individuálních potřeb klientů. Více z dobré praxe popsáno níže.

JobInn

Jedná se projekt, kde pracovníci pomáhají klientům s přípravou na zaměstnání: mohou pomoci s vytvořením CV, či s hledáním vhodného zaměstnání.

Spolupráce s dalšími subjekty

Gangway spolupracuje s různými subjekty, organizacemi nebo institucemi. Pořádá workshopy v rámci svého obvodu, nebo setkání nad různými tématy z praxe (např. týkající se návykových látek apod.). Dle pracovníků mají dobře nastavenou spolupráci. Hůře ale hodnotí spolupráce se školou, o čemž se budeme více zmiňovat v závěru textu.

Pracovníci mohou klienty doprovázet na úřad práce, policii či “německý OSPOD”. “Youth law” (“Protection of Young Persons Act / tedy zákon o sociálně-právní ochraně dětí) se v Německu dělí na práci s mladými lidmi v klubech a na sociální práci s mladými lidmi. Youth Welfare Office (neboli “český OSPOD”) podléhá Federálnímu státu Berlín. Pokud pracovníci vidí, že na dítěti probíhá násilí, jsou povinni to tomuto orgánu nahlásit. Tento orgán pak sám prošetřuje případ a rozhoduje, zda je nutné kontaktovat i policii. Youth Welfare Office je zodpovědný za osoby do 18 let (zejména za podmínky bydlení a vzdělání). Streetworkeri s nimi spolupracují, když klienti žijí na ulici nebo u někoho v “bytech” (tzv. “open-flats”).

Dále spolupracují s Crisis Intervention Centre (krizové intervenční centrum) v případě, když jsou klienti akutně ohroženi. Klienti tam mohou jít, nemusí si hned vyřizovat bydlení. Pokud pracovníci řeší potíže týkající se klientů nad 18 let, tak v případě nutnosti s nimi mohou výše zmíněné instituce pracovat maximálně do jejich 21 let. Sociální systém pro dospělé ale už nemá povinnost jim pomoci.

Sdílení dobré praxe a zkušeností

V této části reportu budou podrobněji uvedeny zkušenosti z jednotlivých dní.

Street college

Street college byl původně založen jako projekt na 3 roky, financován z privátních zdrojů a od ledna 2022 bude pravděpodobně dotován finančně vládou. V rámci tohoto projektu pracovníci podporují mladé lidi, aby dokončili školu; např. tak, že je připravují na zkoušky. V Německu funguje ale jiný systém vzdělávání (10th grade = secondary school). Klienti si mohou vybrat studijní obor, a pokud se cítí připraveni, tak jdou ke zkoušce (ty probíhají dvakrát ročně). Nejčastěji se jedná o klienty žijící na ulici, o děti traumatizované školním systémem; mladé matky či o uprchlíky (neumí dostatečně německy; často jde o uprchlíky původem ze Sýrie nebo z Afghánistánu). O projektu neví celý Berlín, jelikož není tak zpropagovaný (nemají na to kapacity), ale chodí sem děti a mladí lidé z celého Berlína i mimo něj. Přichází si sem popovídat, poznat nové lidi a prostředí. Klientům se dle poptávky otevírají různé lekce (musí být min. tři lidi na otevření kurzu) a jedná se např. o: psaní písní, produkce elektronické hudby, zpěv, audio, film, herectví, kreslení, grafický design, “image building” (když se chtějí stát influencery na sociálních sítích). Pořádají rovněž letní kempy pro klienty.

Spolupracují také s vězením pro mladistvé či s NY Bronx connection¹; pořádají výměnné pobyty a probírají témata jako např. rasismus apod. Dále do tohoto centra chodí pravidelně i politici diskutovat o školním systému a o nutnosti jeho změny. Street college kombinuje školu, práci s mládeží a kulturní práci, což je poměrně složité na financování. S klienty nemají žádný kontrakt, do kurzů se zapisují prostřednictvím formuláře online. Vytváří ale denní statistiky, kde se dokumentují aktivity, případné konflikty a jejich řešení či skupinové rozhovory. Většina dětí úspěšně složí první stupeň a pár lidí neudělá druhý stupeň, ale každý nakonec dostane nějaký stupeň vzdělání. Zaměstnávají tři lektory na DPP, kteří zde nedostávají tolik peněz jako by měli za individuální výuku jinde a dále spolupracují hodně s dobrovolníky. V Německu je možné po škole pracovat rok jako dobrovolník a být placen z veřejných zdrojů. Jednou týdně probíhá

¹ <https://www.bcc.cuny.edu/> Bronx Community College (BBC)

v centru důležitá reflexe práce s dětmi společně s lektory, dobrovolníky a je to zaměřené na osobní růst. V centru není stanovena přísná hierarchie - každý dělá v tom, v čem je schopný dle svého uvážení.

Spolupráce se školou a s klubem – oblast Hohenschöhausen

Grüner Campos Malchow (školní sociální práce) / oblast Hohenschöhausen

Jedná se o největší školu v Berlíně čítající 1700 žáků. Je zde však ale pouze tým devíti lidí, z toho jsou čtyři sociální pracovníci a pět “educators”, kteří se více zaměřují více na volný čas. Pracují hodně na základě systemické terapie; někteří mají výcvik a někteří jen základy. Pracovníci s terapeutickým výcvikem pracují s dětmi jen poradensky; bohužel na terapie pro žáky není čas. Podle sociální pracovnice by bylo vhodné, aby mělo každé dítě sociálního pracovníka řešící jeho každodenní život a terapeuta na specifické problémy, což je vhodné při práci s traumaty. Hodně žákům doporučují návazné služby z oblasti psychologie a terapie. Ve škole je kavárna, kde působí sociální pracovníci a je určena žákům a učitelům. Dále je zde místnost pro poradenství, pokud chtějí žáci něco individuálně řešit, či se zde odehrávají praktické lekce v kuchyni kavárny. Snaží se pracovat jako tým; nemají přesně rozdělené kompetence, ale vše je dle potřeb dětí. Pořádají týmové konference, kde je přítomen učitel, ředitel a sociální pracovník třeba v případě, když nějaké dítě nechodí do školy. Školní psycholog ve škole nepracuje.

Zaměstnavatelem sociálního týmu je sociální služba; obvykle také pracují v rodinách. Škola na pracovníky získává finance od města a škola rozhoduje, komu tyto finance poskytne (může jim např. po roce ukončit spolupráci). Mají zde např. projekty jako “young carers” což je určeno dětem, kteří se musí starat o nemocné rodiče (ať už fyzicky nebo psychicky) a je to jako podpora, aby o tom děti mohli s někým mluvit. Nejprve vzdělávají učitele, aby byli schopni ve třídě takové dítě rozpoznat, a posléze kontaktují sociálního pracovníka. Ve škole bývají preventivní týdny, ve kterých jsou pozvány externí organizace či instituce a probírají se témata např. týkající se drogové prevence. S externisty konzultuje čím dál více učitelů. V době, kdy byla omezení kvůli pandemii covid-19, škola poskytovala doučování dětem ze sociálně-znevýhodněných rodin.

Fullhouse (youth centre)

Klub pro děti a mladé lidi (podobně jako v České republice NZDM) jsme navštívili jen na krátkou chvíli. Pracovník nám v krátkosti ukázal prostory klubu (včetně kuchyně, posilovny nebo opravy kol) a vysvětlil, jak klub funguje. Zdá se, že na velmi podobných principech a hodnotách, ve kterých fungují i kluby v České republice. Pracovník klubu sdílel svou zkušenost během pandemie covid-19, kdy vznikla různá opatření. Klienti byli nuceni se registrovat a nosit ochranu nosu a úst, což některé klienty odrazovalo (došlo tedy k úbytku klientů). Klub je strategicky umístěn v těsné blízkosti školy, ale spíše než žáci zmíněné školy jej navštěvují děti a mladí lidé bydlící v okolí. Některé kluby se během covidu rozhodly, že budou zavřené a budou pořádat spíše komunitní akce venku.

Spolupráce se školami ze strany Gangway

Gangway v rámci spolupráce realizovali workshopy sociálních dovedností (např. oblast prevence násilí) pro sedmé až osmé třídy základní školy. Gangway by rádi získali více finančních prostředků a jednoho pracovníka navíc. S tímto projektem začali, ale zjistili, že je obtížné přenést zkušenosti z terénu do školního systému (zejména princip dobrovolnosti). Děti si například často myslely, že jsou to učitelé. Nakonec workshopy ale přehodnotili a nyní pravidelná spolupráce skončila. Původně chtěli jedenkrát za měsíc kontinuálně chodit do tříd. Školy jsou vděčné, když kdokoliv zvenčí přijde s nějakou aktivitou pro žáky. Do projektu bylo vloženo hodně energie, ale výsledek nebyl příznivý. Vytvářeli např. skupinové preventivní aktivity, ale v prostorách školy bylo těžké s nimi zkušenost reflektovat tak, aby bylo vytvořeno dostatečně důvěrné prostředí.

Spolupracují se školami jinak: se sociálními pracovníky, nebo dělají workshopy pro děti, které o to mají zájem např. v klubu, ale až po škole. Stejným způsobem spolupracují právě s kluby, pokud mají klienti zájem o nějaké téma. Dobrou praxí byla např. jedna z preventivních aktivit, kdy mají pracovníci připravený vak s imitacemi různých návykových látek a děti si je náhodně vytahují z tašky a pracovníci se doptávají, co si vytáhli, a co to pro ně znamená; jaký z té věci mají pocit. Další z věcí, co Gangway ve spolupráci dělá, jsou různé výjezdy s klienty, preventivní dny nebo prezentace služby na školách podobně jako to dělají služby v České republice.

Spolupráce s Berliner Jungs

V Berliner Jungs (samostatné organizaci) jsme se setkali s pracovníky, kteří pracují se sexuálně zneužívanými chlapci, respektive mají zkušenost s nějakým typem sexuálního násilí. Ve většině případů se jedná o podezření. Organizace se snaží spolupracovat s dětskými domovy, uprchlickými tábory, s kluby a jinými subjekty. Pracovníci zdůraznili význam své činnosti, jelikož se sexuální násilí většinou spojuje s dívkami, nikoliv s chlapci. Součástí jejich práce je tedy i nabourávání tohoto stereotypu a také detabuizace problematiky sexuálního zneužívání u chlapců. Sexuální zneužívání se často u klientů projevuje zvýšenou agresivitou, nemluvností a celkově souvisí se změnou v chování. V případě potřeby se tito chlapci mohou ozvat organizaci. Pracovníci realizují rovněž workshopy a poradenství v rámci svého obvodu, které jsou určené profesionálům (učitelům, sociálním pracovníkům apod.).

Další tři berlínské obvody mají pro organizaci extra dotace a také dalšího pracovníka; jsou jediní, kteří s chlapci v Berlíně takto pracují. Pracovníci zpravidla jezdí za klienty sami. Podobný projekt vznikl i pro dívky, je o něco známější. Vytváří preventivní aktivity, např. sexuální edukaci ve školách, v klubech nebo v uprchlických táborech. Smyslem je vysvětlit, že na jakýkoliv akt se sexuálním podtextem je třeba mít souhlas. V České republice podobný typ edukace dělá organizace Konsent.

Berliner Jungs byl původně projekt v devadesátých letech, který pracoval zejména s ohroženými dětmi (s prostitutky na ulicích). Poté v rámci univerzitního výzkumu se zjišťovala zkušenost mladých kluků na ulici se sexuálním násilím a obtěžováním. Zjistili, že mnozí z chlapců jsou konfrontováni s tímto tématem. Dle každoroční statistiky se tento počet mladých chlapců zvyšuje, což zřejmě souvisí i s tím, že se o tématu více ví a více mluví. Chlapci zažívají sexuální násilí v institucích (v církvi, ve škole apod.). Řešili jsme také téma spolupráce s policií. Dle pracovníků je někdy lepší s policií nespolečně pracovat, ale někdy si to dítě samo přeje. Setkání s policií probíhá zpravidla dvakrát ročně. Dle pracovníků většinou při prošetřování sexuálního násilí není dostatek důkazů, obvykle je potrestaných pouze 2 % z nich. Hrozí zde riziko retraumatizace dětí a celý proces vyšetřování trvá i roky. Berliner Jung ani dítě často nemají informace o jeho průběhu a žádnou kontrolu nad ním, pokud případ předají policii. V Berlíně existují tzv. "open flats", což jsou byty, kde mohou děti a mládež přebývat či bydlet se svolením majitele/pronajímatele (dospělá osoba), ale pobyt v těchto bytech s sebou nese mnohá rizika (sexuální zneužívání, užívání návykových látek). Například se stalo, že si nějaký muž vzal na byt dospívající a docházelo zde k užívání návykových látek a tito mladí lidé chodili zároveň i do klubu. Sociální pracovníci poté informovali Berliner Jungs. Pracovníci mnohdy

řeší komplikované případy, kdy děti neví, co mají dělat, jsou chudé a nikoho ve svém okolí nemají. Některé o tom nechtějí ani mluvit, protože mají strach z policie a z problémů.

Pracovníci mají oznamovací povinnost jen v případě, pokud se dozví o důvěryhodném plánování trestného činu, nikoliv to, co se již stalo (což je rozdílné v České republice). Pachatelé mohou být v Německu potrestáni až 30 let po trestném činu; v případě sexuálního násilí je ale obtížné to dokázat.

Sexuální edukace probíhá například prostřednictvím divadla, kde se dobře navazuje vztah s dětmi a zažijí si, jak je těžké říct dospělému člověku, co se děje. Děti se naučí, že mohou říct ne, odejít nebo si říct o pomoc. Je důležité, aby věděly, že nejsou vinné tím, co se děje. Berliner Jungs ostatním organizacím říkají, že je možné jim prostě zavolat, pokud vnímají, že je nějaké dítě v nepohodě. Nespolupracují se svépomocnými skupinami, kterých je dle pracovníků v Berlíně docela dost. Oběti se samy v organizaci organizují a probíhá zde i poradenství pro rodiče. Pokud chce pracovník působit v této organizaci, je třeba, aby se jednalo o streetworkery, sociální pracovníky a podstoupit kurz zaměřený na práci s traumatizovaným dítětem. Nejedná se ale o terapeutický výcvik. Interní pravidlo říká, že pouze pracovníci, kteří podstoupili tento kurz, mohou provádět poradenství v oblasti sexuálního násilí a ti ostatní pracovat na sexuální edukaci. V rámci vykazování se píše pouze roční report o třiceti až čtyřiceti stranách; práci si mohou více přizpůsobovat.

Streetwork

Nedílnou součástí stáže byl příklad dobré praxe - streetwork. Zásadou je, že pracovníci chodí ve dvou. V České republice si to služby určují různě, ale doporučení skutečně je, aby terénní práci zajišťovali spíše dva pracovníci společně. V Berlíně jsme absolvovali "walking tour" v rámci oblasti zvané Neukölln. Nejednalo se ale o příklad přímé práce s klienty. Tento distrikt je známý svou diverzitou; žije tu mnoho lidí různých etnik a národností a zároveň i mnoho umělců. Jedná se o poměrně oblíbenou část Berlína. V rámci distriktu jsme prošli různá

neformální místa, kde se mohou vyskytovat děti a mladí lidé. Bylo nám řečeno, že zejména mladší děti, které se osamoceně pohybují ve městě, se cítí ohroženy jinými skupinami lidí (např. lidmi pod vlivem návykových látek). Z toho důvodu mnoho dětí nejezdí třeba metrem

Streetwork Treptow-Köpenick

Dalším příkladem dobré praxe byl streetwork v oblasti Treptow-Köpenick. V rámci něho funguje tzv. “Fan project”, kdy každý fotbalový klub v Německu v první, druhé a ve třetí divizi musí mít tým asi třech sociálních pracovníků. Zde to vzniklo v roce 2014. Každý velký klub má svůj tým a tyto týmy mediují procesy s policií. Dochází k postupné deeskalaci konfliktu. Týmy pracují se skupinami tzv. ultras fanoušků (navštěvují s nimi i jiné části města a jsou na akcích pro mladé). Fans za nimi mohou přijít na stadionu. Projekt je financovaný německou ligou a v jiných německých městech je to financováno obvykle na třetiny: město, liga a spolková země. Fans poté sami pracovníky kontaktují a zvou je na různé akce. Fanoušci, tedy tato cílová skupina, jsou hlavně sociálně-znevýhodnění Němci (majorita). Lidé, kteří jsou ohroženi chudobou, jsou vytlačováni do okrajovějších částí města.

14 V tomto distriktu je mnoho “zapomenutých a opuštěných míst” (jako je bunkr, tunel apod.). Mladí lidé tu experimentují s návykovými látkami. Gangway má pro klienty každý pátek odpoledne na dvě hodiny pronajatou tělocvičnu ve škole (dělají sportovní akce, především v zimě). Mladí lidé ve věku od 18 do 27 let nedostávají speciální pomoc od vlády, mají méně příležitostí dostat finance od úřadu práce než ti, kterým je méně než 18 let. Zdejší tým zde pracuje momentálně s asi čtyřmi většími skupinami a asi dvacet lidí mají na individuální podporu. Některé týmy pracují s více skupinami a s komunitami. Výsledkem jejich práce byl například street fotbalový turnaj s Neuköllnem. Normálně by se tito “fans” spolu vůbec neseekali (v Neuköllnu je totiž hodně cizinců). Jednou také vzali s sebou klienta, který se chová extremisticky na výlet do Neuköllnu, aby “viděl cizince na vlastní oči”. Klienti se často nepodívají ani za hranice svého obvodu, nemají osobní zkušenost. Případně berou klienty na výlety do zahraničí, aby zažili, že jsou “sami cizinci”.

Závěr a porovnání

Odborná stáž v Berlíně byla skutečně přínosnou zkušeností, která vyjevila některé rozdílnosti nebo i společně žitou praxi. Domníváme se, že přístup, jak pracují s klienty; jaké jsou zásady a principy sociální práce, jsou prakticky obdobné. Rozdílly jsou ale v kontextu, v jakém pracují; tedy jaký je sociálně-kulturní kontext a politická situace v dané oblasti. Sociální práce v České republice je veřejností poměrně kritizována, nejedná se o profesi, která by byla prestižní, dobře ohodnocená (finančně či symbolicky). Klienti, ale i sociální pracovníci či pracovníce v Česku, se mohou cítit stigmatizováni a nepodpořeni ze strany společnosti. Vnímáme, že v Česku je nižší míra důvěry v rámci systému sociální politiky a nástroje jsou zatíženy nejasným financováním či přílišnou byrokracií a administrativou. Bylo přínosné sdílet spolupráci s dalšími subjekty; zejména nás zaujala organizace Berliner Jungs, která je svým zaměřením docela jedinečná, ale vychází to také z toho, v jak velké oblasti působí. Zajímavostí bylo, že je zde rozdílná legislativní úprava, pokud se pracovníci v Německu dozví o nějakém trestném činu. Jsou povinni hlásit pouze přípravu.

15

Berlín a jednotlivé obvody se těší větší míře důvěry ze strany veřejnosti, a tím i větší míře svobody z hlediska naplňování práce. Čeští sociální pracovníci a pracovníce musí pečlivě evidovat a důsledně vykazovat každý kontakt s klientem; neustále si svou práci obhajovat. V Česku je oblast sociální práce podfinancovaná; podpora ze strany politické reprezentace nižší. V Berlíně jsou zastoupeni v politice sociální demokraté a zelení, kteří výrazně tuto oblast podporují. Gangway je ale velká organizace s dlouholetou tradicí a pracovníci sami zdůraznili, že tuto pozici si vydobyla tamní ředitelka. Pracovníci poukazovali na to, že město, ve kterém působí, je multikulturní a velmi rozmanité. V Německu jsou ve větší míře zastoupeni další etnické menšiny, migranti či žadatelé o azyl. Česká republika má nastavenou poměrně restriktivní migrační politiku a tato rozmanitost se zde vyjevuje v mnohem menší míře. Česká společnost je poměrně nepřátelská vůči cizincům a také k menšinám, které na území České republiky žijí již přes několik generací (například Romové, ale s předsudky se setkávají i Ukrajinci, Vietnamci a další). Především Romové jsou v Česku výrazněji ohroženi chudobou a nedostatečným přístupem ke vzdělání či ve velkých městech segregací. Pracovníci ale zmiňovali, že i jejich klienti se setkávají s různými předsudky, stereotypy nebo s xenofobií.

Bylo opravdu pozitivní vnímat, že v Berlíně je sociální práce na takové úrovni, a že se pracovníci plně na práci s klienty soustředí (méně právě na administrativu). Jistě ale i oni čelí různým výzvám, jak jsme se přesvědčili při návštěvě jedné z místních škol. Na základě praxe je poměrně obtížné si vhodně nastavit spolupráci se školou, jelikož sama škola a systém vzdělávání může být v některých ohledech “zkostrnatělý”. Odborné stáže ale dávají naději a také smysl, že sdílení zkušeností a dobré praxe je jednou z cest, na kterou se všichni aktéři vydávají.

Zpráva ze stáže: HNMKY a Aseman Lapset, Helsinki, Finsko

Datum: 27. 9.–1. 10. 2021

Stáže se zúčastnili: Jan Holeček (Klub Beztíže, DDM Ulita Praha), Michaela Šťastná (Husitské centrum o.p.s./NPK Husita), Petr Hampacher (Maják plus, z.u.), Jan Molnár (Maják o.p.s.), Martina Zikmudová (Česká asociace streetwork, z.s.)

Author of the report: Jan Holeček (Klub Beztíže, DDM Ulita Praha)

Stáž probíhala v rámci programu Erasmus+ ve dnech 27.9 – 1. 10. 2021. Naší hostitelskou organizací byla finská pobočka mezinárodní organizace YMCA (NMKY) a organizace Aseman Lapset, která se zabývá terénními programy pro mládež a street mediací.

27. září

Aseman Lapset

Aseman Lapset- v překladu Děti stanice, je projekt z helsinského Hlavního nádraží, jež začal vznikat v roce 1983. Nádraží v té době bylo, a je i nadále, jedním z míst setkávání místní mládeže. Postupně se zde rozvinul program na snižování dopadů rizikového jednání mládeže a efektivní způsob řešení těchto kauz. Rozvinul se zde princip mediace konfliktů, který se později rozvinul ve službu fungující po celé zemi s možností řešit široké spektrum konfliktů a kauz s vlastním právním ukotvením. Od roku 2013 je v obchodním domu Kamppi v centru města poskytována mediační služba terénními pracovníky Aseman Lapset. Ti o obchodním domě s nádsázkou hovořili jako o největším nízkoprahovém klubu.

Mediační služba jako nástroj

Úvod

Helsinská mediační služba zahájila svoji činnost v roce 1987. Mezi lety 1990 – 2017 fungovala jako součást úřadu sociálních služeb města Helsinek, nyní funguje pod orgány města. Město na její činnost přispívá z rozpočtu ze dvou třetin, zbývající třetina pochází od

soukromých dárců a ze zisků státní sázkové kanceláře, odkud část peněz putuje neziskovým organizacím, podobně jako kdysi fungovala v českém prostředí společnost Sazka v podpoře sportu.

Cíle

Jádrem jejich práce je mediační služba trestných činů a přestupků a dosažení dohody o vyrovnání mezi obětí a pachatelem, bez dlouhého a náročného trestního řízení. Nejčastěji se jedná o majetkové trestné činy či přestupky jako jsou, krádeže, napadení, pomluva, vyhrožování apod.

Hodnoty

Mediační služba funguje na hodnotách odpovědnosti, respektu, lidských vztahů a rovnoprávnosti. V těchto hodnotách jsou obsaženy principy jako bezpečí, dobrovolnost, důvěra, empatie, porozumění, seburčení apod.

20

Právní ukotvení a dostupnost

Od roku 2006 je mediační služba ukotvena vlastním zákonem a stala se z ní služba fungující po celé zemi. V současné době funguje v 18 oblastech, ve kterých poskytuje své služby na 100 mediačních poradců a na 1200 mediačních dobrovolníků.

Principy a spolupráce

V Helsinkách pochází přes 71% případů z podnětu policie a přes 27% od státního zástupce.

Mediační služby jsou nabízeny pomocí aktivního oslovení zainteresovaných stran. Výhodné je následné postavení mediátora v řešení daného činu, může zde skloubit výhodné postavení vycházející z toho, že není ani v roli policie, rodiče ani poškozeného, je nestranný. Výsledná dohoda může být posléze uznána soudem, kam některé případy doputují.

Dosah

Ve celém Finsku bylo za rok 2019 mediováno 9762 případů, v Helsinkách 859 případů, v předchozím roce to však bylo přes 2000 případů. Spolupráci se podaří navázat v 70% případů, ve kterých je v 89 procentech případů dosaženo dohody, nejčastěji v podobě omluvy či finanční kompenzace.

Práce s mladistvými

Pro mladistvé do 18 let věku funguje program veřejně prospěšných prací. Podmínkou je věk pachatele a postavení města jakožto žalobce. Práci je možné odvést v jakékoliv čtvrti v maximální míře 40 hodin.

Partnerské vztahy

V těchto záležitostech může mediaci nabídnout pouze policie či státní zástupce. Tato služba je v těchto případech důrazně nabízena a doporučována. Spolupráce může být ukončena v případě, že nejsou naplňovány podmínky. Při opakované násilné trestné činnosti není dále nabízena.

Výhody mediace

Mediace přináší výhody pro obě strany, jak oběť, tak pachatele. Pro oběť to nabízí prostor pro pojmenování následků činu, vzbuzených emocí, vyrovnání se se strachem a úzkostí, možnosti daný čin odpustit, a v závěru i rychlého a jednoduchého způsobu nahrazení škody. Pro pachatele je to prostor, jak se dozvědět o následcích činu, možnosti převzetí hmotné a morální odpovědnosti. V neposlední řadě je to také nástrojem prevence recidivy.

Pracovní předpoklady

Základní dobrovolnický výcvik je na 60 hodin, jsou v něm zahrnuty základy teorie, právního a trestního systému, komunikační a mediační cvičení. V případech mediátorů partnerských vztahů, kteří jsou vybíráni z mediátorů s alespoň dvouletou praxí, je délka kurzu 135 hodin.

Aseman Lapset

Aseman Lapset

Setkání se zástupkyní policie

Policie v případech tedy figuruje jako iniciátor a aktivní hráč v případech mediace, jak nám bylo i potvrzeno při osobním setkání s její zástupkyní. Byla nám popsána dvojrole na pomezí policisty a sociálního pracovníka. Toto aktivní zapojení funguje přes 10 let a město na ní přispívá ze svého rozpočtu.

Walkers Cafe

Jedná se o projekt, který založila organizace Aseman Lapset. Jedná se o „otevřenou kavárnu“ pro mládež, která zde může najít své zázemí. Kavárna jako místo setkávání a trávení času působila velmi atraktivně, což se potvrdilo při jejím navštívení, kdy se zde nacházelo poměrně dost mladých lidí, kdy někteří hráli šachy či si vzájemně povídali. S tamnější pracovníci jsme probrali pravidla vstupu a pobytu v kavárně - podobná těm, která se aplikují v NZDM - a kontaktní práci, kterou zde vykonává. Ceny byly nastaveny v minimálních cenách i při srovnání s českými poměry.

Zajímavým zjištěním bylo to, že s návštěvníky a návštěvnicemi neprobíhá žádná registrace ani kontraktování spolupráce, vše funguje na volné bázi.

Setkání se zástupkyní policie

28. září

YMCA

Druhý den nám byla představena naše hostitelská organizace NMKY, která v Helsinkách funguje od rok 1889. Jejím posláním je jak rozvoj koníčků a aktivního trávení volného času po vzdělávání dětí a dospělých, tak pomoc s integrací, jazykem apod. Není nezajímavou skutečností to, že ve Finsku jsou dva úřední jazyky – finština a švédština, což je dáno společnou historií.

Velkým posláním je rozvoj basketbalu, který je ve Finsku populární a na druhou stranu nákladný, jedná se o druhý nejdražší sport. Díky sportu jsou posilovány sociální dovednosti, cílem tedy není vychovávat profesionální sportovce.

V rámci volnočasových aktivit se zabývají terénní prací s mládeží, organizují večerní basketbalové tréninky a zápasy, skauting apod.

Pro rodiny provozují denní kluby, družiny v rámci škol a kluby pro mladé rodiny. Pro mladé a čerstvě dospělé se pořádají workshopy, klub, který má za úkol pomáhat se sháněním a udržením práce (o kterém bude ještě řeč později), rozvoj multikulturní spolupráce a programy v rámci škol, v rámci organizace školních klubů a kontaktní práce v nich.

Zajímavou skutečností je umístění jednoho z basketbalových hřišť přímo na střeše budovy, kde YMCA sídlí a ve kterém také provozuje hotel Arthur, ve kterém jsme byli ubytováni.

Youth Centre in Vantaa

Jedná se o typ chráněného bydlení, které zde funguje 27 let. Ve Finsku je provozováno 5 takových zařízení pro rodiny a děti. V místě jsou zakázány veškeré drogy a alkohol. Podmínkou pobytu je také aktivní spolupráce na řešení svých problémů. V případě mladistvého do 18 let musí s pobytem souhlasit zákonní zástupci. Místo je bezpečným místem, kde jsou pobývající motivováni k získání běžných návyků.

Heureka

V rámci odpoledního programu nám naši finští hostitelé nachystali návštěvu muzea Heureka, které bylo ukázkou moderního pojetí této instituce, formami, kterými byly jednotlivé expozice prezentovány a jež si kladou za úkol zaujmout děti i dospělé. K vidění byla expozice o člověku, vesmíru, dřevě a zpracovatelském průmyslu apod., vše pojaté v jeden veliký interaktivní celek, do kterého byl návštěvník vtažen. Tato návštěva byla jen potvrzením dosavadního dojmu o vysoké úrovni veřejných institucí.

Centrum pro mladistvé ve Vantaa

Centrum pro mladistvé ve Vantaa

29. září

Malmi

Malmi je okrajovou částí Helsinek, s početnou přistěhovaleckou komunitou. Náš průvodce o oblasti mluvil jako o ghettu. Z tohoto důvodu je poměrně logické, že jsou sem soustředěny programy a služby pro mladé.

Basketball

V rámci Malmi zde funguje basketbalové tréninkové centrum, kde jsme se seznámili s mladým pracovníkem, původem z Afghánistánu, který nám předal informace o basketbalových trénincích, kterým se zde věnuje a které jsou YMCA organizovány. Předal nám dobrý příklad toho, jak funguje jako spojka mezi majoritou a minoritou.

Kluby při školách v Malmi

Navštívili jsme dva kluby v Malmi, které fungují přímo v rámci škol. Školy primárně oslovují neziskové organizace, které následně dané kluby provozují, školy jako takové pouze v případě, kdy nemohou nikoho sehnat.

Klub je ze strany učitelky, která s námi hovořila, vnímán jako všestranná výhoda, kdy se mohou přenášet témata ze škol přímo do tohoto prostředí a k pracovníkům. Sdílení informací či vzájemnou konzultaci mezi učitelem a žákem mohou uskutečnit pouze se souhlasem rodičů. Nevýhodou může být setření rozdílu mezi školou a klubem, učiteli a sociálními pracovníky.

Klub funguje nejen pro 750 žáků, ale pro široké okolí v dané věkové vrstvě.

Malmi

Malmi

30. září

Walkers bus

Je dalším z provozovaných projektů Aseman Lapset. Jedná se o „nízkoprahový“ autobus, fungující v okrajových částech Helsinek, zmíněných výše a tento projekt funguje již třináctým rokem. Mimo tento autobus provozuje Aseman Lapset několik karavanů, které vyjíždějí i mimo Helsinky a poskytují své služby přímo v místě, kde se mládež přirozeně shledává a vyskytuje.

Na jednom konkrétním místě jsou přibližně po dobu dvou měsíců. Je určený pro mládež ve věku 13 – 18 let projevující se často rizikovým chováním, podobným, jaké známe z našeho prostředí. Funguje na podobné bázi, jako Walkers kavárna, s přítomností sociálních pracovníků, s možností levného občerstvení a pohodlného prostředí. Otevřeno je 3 dny v týdnu s návštěvností 30 - 40 lidí za den.

Walkers bus

Walkers bus

1. říjen

YMCA – klub pro mladé

Tento projekt, který funguje v rámci budovy YMCA v centru Helsinek, má za své poslání zprostředkovat práci a kvalifikaci mladým dospělým do 28 let, s budoucím zájmem o sociální práci. Pokud je navázána spolupráce s daným člověkem, ten pak může uplatnit tento benefit i v podobě dalších dávek ze sociálního systému.

Klienti zde pak po dobu maximálně půl roku mohou načerpat kvalifikaci a budoucí uplatnění v některém z klubů v rámci např. škol, případně jako pracovníci s mládeží v rámci aktivizačních činností, basketbal, tréninky apod. Klub funguje tři dny v týdnu a klient zde může strávit maximálně 4 hodiny. Typickým klientem je žena či muž ve věku 20–24 let.

Inspirace a dobrá praxe

Inspirací rozhodně může být fungující spolupráce více lidí, z různých oblastí v rámci práce a setkávání se s mládeží a společným cílem při řešení jejich záležitostí. Jednotlivé instituce spolu dokáží navzájem komunikovat a přistupovat k věcem partnerským způsobem. Způsob mediace, který je aplikován a je dostupný v širokém měřítku a aktivně nabízen a podporován je pak příkladem dobré praxe. Toto jsme měli možnost nahlédnout z několika úhlů, jak ze strany samotných pracovníků, tak institucí, které tuto formu spolupráce pokládají za běžnou, tento vztah důvěry je ve finské společnosti hluboce zakořeněn a systematicky podporován.

Zásadním přístupem, i z hlediska prevence, který jsme mohli pozorovat, byla podpora aktivního trávení volného času, zejména s ohledem na sport, který je rozvíjen více po stránce dovedností než vyslovené soutěže. Dětem jsou při tom vštěpovány zásady fair play, vzájemného respektu i mimo hřiště a podobně.

Inspirací je také získávání nových pracovníků z řad klientely a budování jejich motivace k zapojení se do programů pro mládež, možnosti získat v rámci této spolupráce kvalifikaci a jak je zmíněno výše, toto zapojení je zohledněno v sociální pomoci státu.

Zpráva ze stáže: Zavod BOB, Ljubljana, Slovinsko

Datum: 7.-11. 6. 2021

Stáže se zúčastnili a zprávu vytvořili: Miloš Březina (Prostor plus, o.p.s.), Jáchym Elliot Kolouch (Proxima Sociale, o.p.s.), Magdaléna Matoušková (Proxima Sociale, o.p.s.), Anna Švarcová (YMCA Praha), Renáta Turoňová (Bunkr, o.p.s.)

Úvod

Tato zpráva je shrnutím všech aktivit a poznatků z pracovní stáže v Lublani, která proběhla 7.–11. 6. 2021. Zúčastnilo se jí celkem pět sociálních pracovníků z celé ČR. Stáž probíhala převážně v organizaci Zavod BOB, ve spolupráci s dalšími lublaňskými organizacemi.

Pracovníci Zavod BOB si pro nás připravili nabitý program. Měli jsme možnost navštívit všechna jejich pracoviště v Lublani (terénní práce v Metelkově ulici, komunitní zahrada LivadaLAB, terénní práce v Savska sreda, komunitní centrum ULCA), část z nás se účastnila online workshopu s organizací MC ZOS, podívali jsme, jak funguje lublaňská organizace Skala a poslední den jsme se stali součástí NEXTivalu, což je festival pro mladé, který každý rok pořádá organizace Zavod BOB.

Zavod BOB – představení organizace

34

Průvodci: Matjaž, Anja Manja, Nežka

Stážisté: všichni

Zavod BOB je nestátní nezisková organizace, která byla založena v roce 2007. Jejím posláním je zajištění aktivní účasti na společenském dění těch, kteří nemají veřejný hlas nebo jejich hlas není slyšet.

Ve své práci se soustředí na neformální vzdělávání, terénní práci s mládeží, komunitní práci, kulturní akce. Žádná z aktivit, včetně terénní práce, není registrovanou sociální službou. Děti a mladé lidi nenazývají klienty, ale účastníky aktivit a projektů. Dle legislativy, ze zákona, by měli pracovat s mládeží a ohroženou mládeží ve věku 15–25 let. V praxi však je realitou věkové rozmezí účastníků mnohem širší, a to 10–35 let.

Činnost této organizace zastřešuje Ministerstvo školství a rovněž místní samospráva, tedy Magistrát města Lublaně odbor/oddělení pro mládež. Samozřejmě i finančně. Konkrétní projekty jsou dále financované z dalších zdrojů.

Pozn.: Pokud bychom hledali podobnost v českém systému, našli bychom ji v činnosti komunitních center, možná ve školních či otevřených klubech, aktivitách některých knihoven a dále samozřejmě v činnosti různých neziskových organizací.

Zázemí organizace

Organizace má k dispozici 2 patrovou budovu, která slouží jako zázemí pracovníkům a rovněž pro některé aktivity (BOB). Dále má v pronájmu prostory v podchodu u vlakového nádraží (ULCA). Pro projekt komunitní zahrady si pak pronajímá rozlehlý pozemek mimo centrum města.

Personální zajištění

Pracovní tým je aktuálně složen z 10–12 zaměstnanců, kdy ženský kolektiv doplňuje 1 muž. Mnozí z nich pracují na částečný úvazek. U většiny pracovníků byl vstup do organizace podobný – začínali jako dobrovolníci, postupně se začleňovali do aktivit jako placení pracovníci, a když se ukotvili v nějakém projektu, získali určitý úvazek.

Historicky se pracovní tým postupně rozrůstal, až při počtu 18-20 zaměstnanců stála organizace před rozhodnutím, jak vystavět organizační strukturu pro další efektivní řízení. Došli k rozhodnutí, že nechtějí tvořit strmou, několikastupňovou hierarchickou strukturu. Naopak chtějí plochou organizaci s nízkým počtem organizačních jednotek a nízkým počtem stupňů řízení. Přirozeným úbytkem pracovníků tedy postupně zmenšovali tým, až dosáhli aktuálního počtu pracovníků, což umožňuje tuto strukturu. Tým tedy oficiálně má ředitele, statutárního zástupce, ale jeho role se v praxi výrazně upozaduje, stejně jako nejsou zřízeny další speciální pracovní pozice (např. projektový manažer, PR pracovník, administrativní pracovník). Naopak, každý z pracovníků je zodpovědný a kompetentní svou aktivitu či projekt připravit, administrovat, realizovat, řídit v plném rozsahu, samozřejmě za podpory kolegů.

Stejně jako jinde, mají pracovníci společné porady, vzdělávají se. Zdá se, že tým je složen z vysoce motivovaných lidí. Dle slov ředitele má organizace ale také zkušenost s vyčerpáním pracovníků, i syndromem vyhoření a odchodem z týmu. Díky tomu se více soustředí na prevenci, a již při rozpoznání symptomů s pracovníkem aktivně plánují odpočinek, dovolenou.

Zavod BOB

Pozn.: Před podobným rozhodnutím, jak se organizačně strukturovat, stojí časem většina českých malých, rozvíjejících se neziskovek, a většinou se vydají cestou budování personální hierarchie. Bylo zajímavé se setkat s „flat“ strukturou a zahlédnout ji i v praxi

Činnost – projekty a aktivity

Svou pestrou činnost dělí do několika oblastí:

Mládežnické centrum

- BOB – bezpečný prostor pro mladé lidi pro seberozvoj, aktivizaci, posilování vztahů, zvládání různých životních výzev. Otevřeno 6 dní v týdnu v pozdějších odpoledních hodinách.
- ULCA – prostor speciálně pro seberealizaci a vyjádření se skrze převážně hip-hopovou kulturu - DJ - MC - Break – Graffiti.

Streetwork

- Terénní práce v několika lokalitách města (Metelkova, park, sídliště)
- Síťování – Mlada ulica – koordinace sítě mládežnických organizací, pracujících v terénu
- Propojování místní komunity - zapojování komunity do aktivit s dětmi

Neformální vzdělávání

- Pogon – pro nezaměstnané mladé lidi ve věku od 15 do 29 let - podpora při hledání práce, rozvoj dovedností, kariérní poradenství
- Divadlo utlačovaných – workshopy využívající divadelní metody a pedagogiku pro osobní rozvoj a reflexi aktuálních společenských problémů a témat

Spolupráce se školami

- Terénní práce na základních školách
- Spolupráce se středními školami (skrze mládežnické centrum)
- Nabídka školení pro učitele

Mezinárodní projekty

- Dobrovolnictví – v rámci Erasmus+ hostí zahraniční dobrovolníky (až na 1 rok pobytu)
- Strategická partnerství – organizace je v kontaktu s různými zahraničními organizacemi v oblasti terénní práce a neformálního vzdělávání
- Zahraniční školení, stáže

Pro veřejnost, pro komunitu

- Livada LAB – otevřený veřejný prostor, umožňující kontakt a práci s komunitou
- NEXTival – festival mládeže vytvořený mladými lidmi

Divadlo utlačovaných

Průvodce: Mitka

Stážisté: všichni

První den jsme všichni měli příležitost na vlastní kůži zakusit techniky divadla utlačovaných. Praxe tedy přecházela teorii, což je ostatně jeden z pilířů této techniky - zažít a pocítit, odložit raciono a být přítomen v těle teď a tady. Průvodkyně Mitka nás okamžitě strhla svým entusiasmem. Nejdříve jsme se pustili do rozehřívacích a seznamovacích cvičení. V nich šlo především o kooperaci a propojení mezi účastníky. Oční kontakt a přirozené vyladění se na druhého byly nutným předpokladem k úspěchu. Nutno říct, že to byla pro nás všechny velká zábava a ve skupině se okamžitě prolomily ledy. Velký dojem ve mně zanechalo cvičení, kdy jsme měli postojem těla ztvárnit, co pro nás znamená "síla". Každý si s tímto fenoménem spojuje něco jiného, a tak jsme byli konfrontováni s tím, jak odlišně mohou různí lidé přemýšlet o téže věci. Myslím, že konkrétně tohle cvičení má velký potenciál odhalovat skrytou skupinovou dynamiku, šikanu nebo jakýkoli jiný útlak ve skupině.

Pak nám naše zážitky Mitka zasadila do teoretického rámce. Zakladatelem divadla utlačovaných (DU) byl brazilský politik a divadelní režisér Augusto Boal. Vycházel z toho, že Aristotelická etika utlačuje masy pracujících lidí. Ti se stávají pouhými diváky, a to doslova i obrazně - řecké drama přirovnává k dnešním telenovelám. Považuje je za propagandistický nástroj vlády, zejména hovoří o té brazilské. Boal chtěl vytvořit takové divadlo, skrze které budou lidé aktivně prozkoumávat a transformovat realitu, v níž žijí. DU staví na tom, že se boří hranice mezi diváky a herci. Diváci jsou aktivně vtahováni do děje a mají možnosti tvořit příběh. Skupině dětí je např. sehrána krátká scénka ze školního prostředí - hlavní aktér čelí neférovému jednání ze strany spolužáků i učitele. U diváků to vzbuzuje nelibé pocity, spontánně se stávají herci a tvoří příběh tak, aby byl v souladu s jejich morálním kompasem. Zakoušejí na vlastní kůži, jaké to je, být aktivním tvůrcem reality, v níž žijí. Mitka nás taky odkázala na literaturu, ze které můžeme čerpat, pokud se rozhodneme DU používat při naší práci s klienty. Koncept DU mě celkově velmi oslovil a ráda bych se s ním seznámila ještě blíže. Vyzkoušené techniky mám v plánu použít s klienty na zážitkovém resocializačním pobytu.

Mládežnické centrum ULCA – hip hop jako platforma pro práci s mládeží

Průvodce: Metka

Stážisté: všichni

V podchodu hlavního vlakového nádraží provozuje Závod BOB od roku 2016 Mládežnické centrum ULCA. Je to jednoduchý prostor, vhodně zařízený pro tanec – zvuk, světla, zrcadlová stěna. Dle informací pracovníků funguje jako dosti vytížená zkušebna po celý týden. Hudba znějící v podchodu je přirozenou pozvánkou pro další zájemce. Zdá se, že mezi mladými lidmi je zde hiphopová kultura (breaking, graffiti, DJ, rap) velmi rozšířená. Zjevným důkazem je množství graffiti všude ve městě, včetně historického centra. Pracovníci tak využívají tento, pro mladé lidi srozumitelný, jazyk pro navázání kontaktu. Následně zde účastníci získají informace, neformálním způsobem rozvoje dovedností a hledání vlastní identity. Cílem je zážitkové učení, svoboda, aktivita, týmová práce, podpora nápadů.

Pracovnice Metka měla pro nás připravenou podrobnou prezentaci o historii vzniku a rozvoje hiphopové kultury, vývoje hudby, významu breakdance a breaking.

ULCA dále nabízí zázemí pro další nápady a projekty. Příkladem je „otevřená šicí dílna“, kdy jednou týdně v podvečer se zde schází několik účastníků k opravám, přešívání či kreativnímu vylepšování kousků oděvu. Takto upravené oblečení následně organizace nabízí formou malého „sociálního šatníku“.

ULCA

ULCA

Terénní práce Metelkova

Průvodci: Anja Manja, Dora

Stážisté: Miloš, Anna

Oblast vedle ulice Metelkova je fenoménem autonomního způsobu života a vymezení se vůči komerčnímu, kapitalistickému a státnímu systému. Historie Metelkové začala v roce 1993, kdy na ploše bývalých kasáren začaly vznikat první squatty, galerie a kluby odmítající příslušnost k institucionalizované kultuře a většinové společnosti jako takové. Areál se rozkládá na ploše 12500 m², některé jeho části nejsou veřejnosti přístupné. V Lublani existovalo ještě centrum ROG, vzdálené od Metelkové vzdušnou čarou okolo 1 km, které se profilovalo rovněž jako autonomně – sociálně – kulturní centrum. Na jaře bylo, ale z nařízení radnice rozbořeno, což s sebou neslo řadu střetů squatterů s policisty i s pravicovými extrémisty a zpráva o incidentu rezonovala v evropských médiích.

42

Terénní práce v Metelkové byla představena jako poměrně náročná. Pracovnice Dora a Anja Manja uváděly, že se do oblasti stahují děti rodin v obtížné životní situaci, ohrožené chudobou, děti migrantů a ty s rizikovým průběhem dospívání. Autonomní oblast Metelkova jim zaručuje jistou formu úkrytu a útočiště, zároveň však eskaluje rizika ve formě zneužívání návykových látek a u dívek obtěžování ze strany starších návštěvníků. Průvodkyně uváděly další příklady rizikových jevů vůči mládeži a nás napadaly otázky týkající se odpovědnosti provozovatelů galerií a barů za situace a prostředí v jejich okolí. Ke všemu ve chvíli, kdy se oblast profiluje jako alternativa k „nespravedlivému“ současnému systému. Dora a Anja Manja zmiňovaly jistou uzavřenost provozovatelů podniků i vůči venkovnímu prostoru uvnitř Metelkové. Vše se zkrátka odehrává za zdmi. Rovněž zdůraznily, že se oblast nedávno rozdělila na území starých squatterů a přistěhovalců, mezi nimiž panuje rivalita. Co se týče spolupráce s pracovníky Závodu BOB, či jinými službami, převládá na Metelkové názor, že preventivní práce s mládeží je záležitostí služeb, a ty by s tím neměly ostatní otravovat. Extrémní příklad odmítání spolupráce jsou pak místní anarchisté. Ti absenci komunikace zdůvodňují tím, že Zavod BOB je částečně financován z prostředků města a tím spolupracuje s establishmentem, proti kterému oni bojují. Aniž bych měl ambice cokoliv hodnotit, myslím, že s takto radikálním postojem jsem se ještě nesetkal. Zdálo se, že terénní práce v místě obestřené aureolou svobody vyžaduje taktické předpoklady.

Na místo jsme dorazili v úterý okolo druhé odpoledne. Místo se zdálo být poměrně prázdné, jen u centra LGBT nosili místní nábytek a připravovali se na provoz. Prošli jsme částí squatterů a dostali se do přistěhovaleckého sektoru, kde skupinka mužů okolo 30 let kopala s míčem a poslouchala hlasitou reggae hudbu. Přidal se k nám muž afrického původu a mile s námi rozmlouval, měl nás za členy drogového terénu, když zjistil, že jehly neměníme, promptně odešel. Vrátili jsme se do starého sektoru, kde se průvodkyně daly do rozhovoru s provozovatelem jednoho baru. Ten nás pozval dovnitř na krátkou rozmluvu. Uvnitř podniku velkého přibližně 10 na 6 metrů stály hudební nástroje, byl zde bar a nahrávací pult. Na otázku, kdy otevře, odpovídal: „...nevím, my jsme ilegální bar, uvidíme, jaká bude konstelace po páteční velké demonstraci, když otevřeme nevhod, můžou sem vběhnout a bude problém. No ale stejně otevřeme...“

Venku před barem potkala Dora s Anjou Manjou skupinku teenagerů, se kterou měly již před tím kontakt. Skupinkou byly pracovnice přijaté přirozeně a kontakt probíhal v uvolněné atmosféře. Na chvíli jsme se vzdálili (stážisté), ale posléze využili skateboardů jako oslího můstku ke kontaktu s částí skupinky. Překvapením celého pobytu ve Slovinsku je jazyková vybavenost Slovinců, takže pro běžnou konverzaci nebyl

Metelkova streetwork

problém s dorozuměním. Průvodkyně poté mluvily o kontaktu jako o povedeném, řešily hlavně motivace k dokončení školy, což je vedle preventivních okruhů také častým tématem.

Organizace MC ZOS

6. 7. 2021

Online workshop s Ninou a Sarou

Stážisté: Majda, Renáta, Jáchym

44 Ve stejném čase jako streetwork v Metelkově probíhal i online workshop s organizací MC ZOS, která sídlí v menším městě Zagorje ob Savi. Organizaci spravuje sama obec a vytváří bezpečný, otevřený prostor pro mladé lidi, ve kterém mohou trávit svůj volný čas. Soustředí se především na neformální vzdělávání, dobrovolnickou činnost, má poradenskou a informační službu. Pracovníci MC ZOS také aktivně spolupracují se zahraničními stážisty/dobrovolníky (Evropský sbor solidarity, dříve Erasmus+), čehož jsme si všimli i v ostatních slovinských organizacích.

Během workshopu jsme sdíleli především dobrou praxi, stážisté měli velký prostor ptát se na otázky. Bavili jsme se s Ninou hlavně o streetworku a o tom, jak u nich v organizaci probíhá. V MC ZOS je pravidlem, že při kontaktování nových zájemců na ulici často něco rozdávají (např. dělají palačinky) a snaží se něco nabídnout. Kontaktování je postavené na neformálním přístupu, který zároveň boří ledy při prvním setkání. Dalším důležitým aspektem je pravidelnost. Terénní pracovníci chodí pravidelně na stejná místa, a tím navazují pevnější kontakty.

Organizace Skala

6. 7. 2021

Průvodce: Kornelija (Skala), Anja Manja (BOB)

Stážisté: všichni

V pozdním odpoledni jsme zamířili na periferii Lublaně za terénní službou organizace Skala. Tato organizace funguje ve Slovinsku již 25 let a patří k jednomu z průkopníků zdejší sociální práce. Hodnoty organizace vycházejí z křesťanské věrouky a je napojena na Salesiány Dona Bosca. Služba, kterou jsme navštívili se jmenuje “Minibus veselja”, v překladu minibus radosti. Orientuje se na děti přistěhovalců, žijící na jednom z okrajových sídlišť. Jedná se o imigranty převážně z republik bývalé Jugoslávie. Přistěhovalecká vlna africká, či blízkovýchodní se podle Slovinců jejich země skoro vůbec nedotkla. Do práce s asi 30 dětmi ve věku od 8 do 15 let se zapojili dva pracovníci a jedna dobrovolnice z Uruguaye. Skala využívá dobrovolníků pravidelně a zabezpečuje tím částečně svůj provoz.

Odpoledne s dětmi probíhá tak, že z pracovní dodávky se vyloží stan a různé edukační pomůcky. Nejprve probíhá neformální vzdělávání, na konsensem stanovené téma. Tomu se věnuje celá skupina, předpokladem je aktivní přístup, který pracovníci motivují. Po učení probíhal streetbasketbalový turnaj. Každý den je volnočasová aktivita jiná, ale setkání (kluby) probíhají vždy podobně: „uč se a pak si hraj.“ Přístup k dětem je důstojný a edukační. Ve srovnání s přístupem v ČR by se však dalo spekulovat o různých formách dilematu favorizace a vyloučení. Pracovníci se chovali k některým klientům důvěrněji než k jiným. Byli jsme svědky objímání a “chování” konkrétní klientky. Na tuto výsadu mohou stěží dosáhnout všechny děti, což může mít za následek, že se někteří mohou oprávněně cítit méně přijímáni. Zároveň “favorizované” děti mohou hůře snášet případné ukončení služby, nebo výměnu pracovníka, díky vlastní představě o vztahu, která může být přikrášlená, oproti realitě, ve které jde o respektující a vnímavou spolupráci pracovníka s klientem.

Tato forma práce se zdála být hlavně aktivizací ke smysluplnému trávení volného času, než aby mohla mít ambice řešit nějaké konkrétní individuální zakázky.¹

Pozn.: Navštívený terénní program je dle slovinského Ministerstva práce, rodiny a sociálních věcí od roku 2010 uznán jako preventivní program sociální ochrany, což je srovnatelné s postem registrované sociální služby v ČR. Měli jsme tak velmi dobrou příležitost porovnat dva typy terénních programů v Lublani. Minibus radosti má na první pohled velmi podobná zákonná pravidla pro práci s klientem - jednání se zájemcem, uzavření dohody, individuální plánování, přehodnocování. Plánování a následné vyhodnocování každého dne s týmem. Rovněž vedení dokumentace a pravidelné předávání výkazů a statistik ministerstvu. Z krátkého rozhovoru s pracovnící Kornelií mě zaujalo, že během jednání s dítětem o využívání služby vynakládají zvýšené úsilí se zkontaktovat i s rodiči a představit jim službu. A to i přesto, že ani zde není podmínkou “přihlášení” dítěte do programu. Zdá se mi to jako dobrá praxe, obzvláště při práci s mladšími dětmi, kdy pracovníci chystají občasné i aktivity pro rodiče s dětmi, aby je lépe poznali a mohli tak i usilovat o spolupráci s nimi ve prospěch dítěte. Na sídlišti je rovněž škola, se kterou se snaží terénní program spolupracovat. Kornelija přiznává, že ne vždy je spolupráce snadná, na některé podněty pracovníků ke spolupráci škola slyší lépe, na jiné spíše nereaguje. Tato velmi povrchně popsaná praxe se zdá obdobná zkušenosti mnoha českých služeb.

¹ R.Turoňová: s tímto tvrzením nemohu souhlasit, ač se nám tak mohla zdát

Organizace Skala

Organizace Skala

LivadaLAB

Průvodce: Manneira, Mojca

Stážisti: Anna, Magdaléna, Miloš, Jáchym, Renata

Zařazení: komunitní práce

Během stáže se naskytla příležitost seznámit se s projektem LivadaLAB. Název projektu je zkonstruován ze dvou slov. Livada je pojmenování oblasti, která leží nedaleko města Lublaň. Tato oblast je známá poměrně hojnou zelení a mokrou půdou. Pod zkratkou LAB se skrývá slovo laboratoř. Na tomto místě totiž dochází k takzvaným pokusům, které nejsou zaměřené na výsledek, ale na proces, díky kterému je umožněno naučit se novým dovednostem. LivadaLAB je městský zelený prostor, který lze připodobnit k zahradě plné stromů, keřů, rostlin, bylin a další zeleně. Kromě toho na tomto místě lze nalézt příjemné sezení, přístřešek pro zahradnické nástroje, ohniště, nebo improvizované hřiště se sítí na volejbal.

Jako stážisté jsme měli možnost seznámit se se zahradou prostřednictvím jednoduché techniky. Byli jsme rozděleni do dvojic a polovina z nás měla zakryté oči. Jeden z dvojice se tedy stal průvodcem a musel svého kolegu navádět, aby věděl, kudy jde. Během cesty tento průvodce popisoval, co vidí, co cítí a snažil se toto předat tomu, koho prováděl. Poté si všichni sundali pokrývku očí a následovala reflexe, co obě role (průvodce, naváděný) obnášely. Po ukončení reflexe následovalo představení projektu.

Cílem tohoto projektu je zlepšení místního prostředí a vytvoření prostoru, který budou moci využívat mladí lidé ke kreativnímu trávení volného času a učení se novým dovednostem. Jak již bylo zmíněno, projekt má mladým lidem přiblížit proces pěstování, nejen výsledek ve formě vypěstovaných potravin. Projekt mladé lidi obohacuje nejen informacemi a dovednostmi, ale také příležitostmi, které rozvíjí jejich nezávislost a odpovědnost. Mezi přínosy projektu lze bezesporu zařadit naplnění potřeb mladých lidí, ale i společnosti. Projekt má pozitivní vliv na kvalitu místní produkce potravin a rozvoj zdravého životního prostoru v městském prostředí.

Do projektu jsou zapojeni pracovníci organizace Zavod Bob, město Lublaň, dobrovolníci a návazné instituce. Jedním z podnětů k vytvoření LivadaLAB bylo zjištění, že mladí lidé nejsou dostatečně zapojováni do plánování a správy veřejných ploch, i přesto, že tato

a podobná místa mladí lidé využívají. Účastníci se zde potkávají s odborníky z několika oblastí, mezi které lze zařadit sociální práci, architekturu, stavebnictví, agronomii a lesnictví. Zájemci se mohou zapojit zcela bezplatně.

V rámci projektu došlo k navázání spolupráce se středními školami. Do budoucna by rádi navázali spolupráci se základní školou, která sídlí nedaleko zahrady. Chtějí oslovit konkrétně tuto školu, jelikož jsou mezi žáky cizinci z Balkánu, kteří mnohdy bývají sociálně vyloučeni. Pracovníci organizace Zavod Bob učí děti, jak je možné pracovat s přírodou a s dostupnými přírodními zdroji. Pracovníci by na pozemku uvítali zvířata jako například slepice, husy apod., ale není nikdo, kdo by se o ně staral po čas letních prázdnin. Rádi by motivovali účastníky k tomu, aby se této role někdo zhostil.

Počas opatření proti šíření covid-19 byla bohužel činnost projektu pozastavena. Nicméně, pracovníci se nyní pokouší opětovně navázat nové spolupráce a přilákat nové zájemce o zapojení do projektu.

Projekt je zastřešen mezinárodním projektem GREEN SURGE. Tento projekt usiluje o propojení zelených ploch, přírodního bohatství a lidí, kteří z něj čerpají.

Savska sreda – terénní práce

Průvodci: Sara, Něžka, Barb

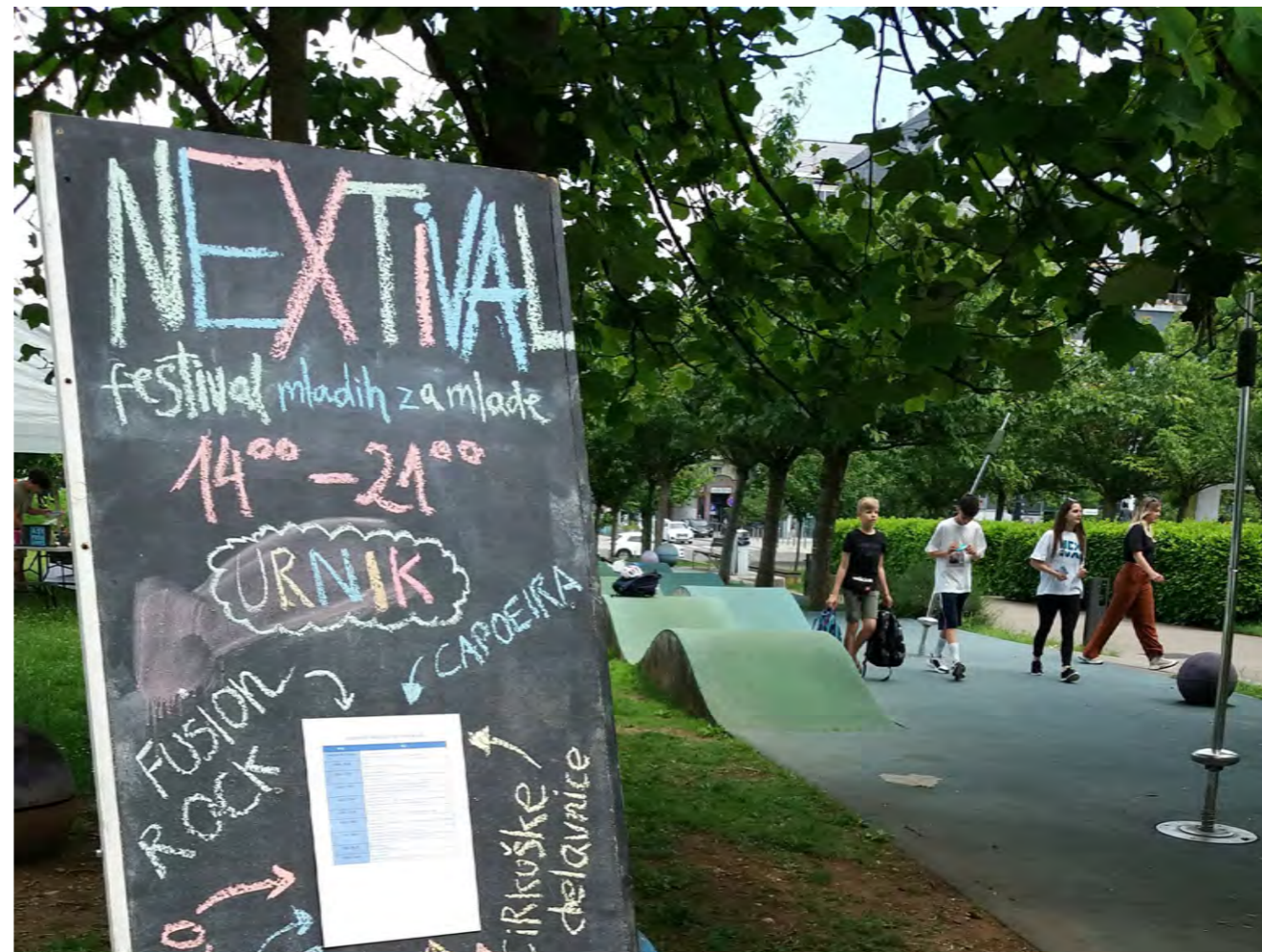
Stážisté: všichni

Savska sreda je sídlištní lokalita, kam chodí pracovníci BOBu pravidelně každý týden přibližně na 2–3 hodiny. Pracují tam s celou místní komunitou na budování prostředí, ve kterém by se dalo příjemněji trávit čas.

Stážisté se zapojili do natírání vyvýšených záhonů, ve kterých se pěstují květiny a bylinky, a také do úpravy volejbalového hřiště. Společně s místními jsme měřili a malovali nové postranní čáry na hřišti.

NEXTival

NEXTival je komunitní festival, který každoročně pořádá Zavod BOB. Festival je pro všechny zdarma. Účelem festivalu je především zapojení mládeže do aktivit a posilování spolupráce jak s nimi, tak s dalšími organizacemi. Na letošním ročníku bylo několik různých workshopů - capoeira, sborový zpěv nebo breaking - tedy breakdance. Součástí byla i velká vodní skluzavka, graffiti workshop a výtvarný stánek. Nechybělo ani pódium, na kterém mohli vystoupit se svojí tvorbou všichni, kteří měli zájem. Neméně podstatnou částí byly Matjažovy populární palačinky.

NEXTival

Závěr

Celá stáž byla velmi inspirativní, obohacující a rozmanitá. Měli jsme možnost poznat, jak probíhá sociální práce v jiné zemi, v jinak nastavené organizaci. Zavod BOB se od organizací v ČR, ve kterých pracujeme, liší hlavně tím, že její struktura je plochá - není hierarchická. Zavod BOB tvoří menší tým přibližně dvanácti pracovníků, kteří pracují na různých projektech ve skupinách a každá skupina zodpovídá za svůj projekt.

Práce BOBu je postavená i na práci s komunitou (např. Savska sreda), kdy pracovníci chodí pravidelně na nějaké místo, kde pracují s celou komunitou (dospělými i dětmi) a vytváří s nimi příjemnější prostor k životu, např. oprava hřiště, pěstování rostlin. Tímto způsobem propojují všechny, kteří bydlí v daném místě, a mají tak prostor navázat spolu vztahy. Právě pravidelnost (ve smyslu být pravidelně ve stejný čas na stejném místě) je něco, co lze dobře využít i v naší terénní práci. Stejně tak využít možnosti propojit celou komunitu místních.

Mezi jeden z nejinspirativnějších momentů patří rozhodně spolupráce BOBu se zahraničními dobrovolníky. Obohacuje to nejen organizaci jako takovou, ale jde i o atraktivní prvek pro klienty. Pro ně jsou zahraniční dobrovolníci zajímaví a mají možnost si nenuceně procvičit angličtinu. V neposlední řadě si klienti rozšiřují obzory a cítí se tak být součástí většího celku. Myslím, že pro velkou část našich klientů by kontakt s dobrovolníkem mohl být jednou z mála osobních zkušeností s odlišnou kulturou.

Další poznatek, který si odnášíme je “mít co nabídnout”. Slovinské organizace při prvokontaktu s klienty používají třeba jídlo. V praxi to funguje tak, že pracovníci rozdávají palačinky nebo muffiny, které sami upečou, a tím pádem zaujmou klienty a vytváří tím lepší prostor k prvokontaktu. Jsou pak i lépe zapamatovatelní, klienti je poznávají a sami je třeba oslovují.

Všichni si odnášíme spoustu nových nápadů, které chceme aplikovat v naší další práci. Je rozhodně žádoucí mít možnost setkávat se s ostatními organizacemi, nechat se inspirovat a třeba v budoucnu dál spolupracovat. Celý tým Zavodu BOB nám byl kdykoliv k dispozici, ochotně odpovídali na všechny naše otázky a spolupráce s nimi byla po všech stránkách skvělá. Jejich tým šíří opravdu pozitivní energii a v podstatě fungují jako velká rodina - i to je možná smysl sociální práce.

Zpráva ze stáže: Castricum, Middelburg a Moerdijk, Nizozemí

Datum: 11.–15. 10. 2021

Stáže se zúčastnili a zprávu vytvořili: Karolína Brabcová (Neposeda, z.ú.), Gabriela Lepková, Klára Pittnerová, Karolína Míková, David Hladík (PROSTOR PRO, o.p.s.).

Úvod

V říjnu, konkrétně 11.–15. 10. 2021 jsme absolvovali 5tídení stáž u kolegů v Holandsku. Celkově jsme navštívili 3 města, 5 klubů (Castricum, Middelburg (3), Moerdijk): pro děti a mladé lidi a 5 škol. Dostali jsme tak možnost nahlédnout na holandský systém sociální práce a také systém školství nahlédnout více komplexně. V Middelburgu nás kolegové navíc provedli i uprchlickým táborem. V mnoha ohledech byla stáž velmi inspirativní, důležitá témata popisujeme níže v kapitolách.

Holandský vzdělávací systém

V Holandsku je základní vzdělávání poskytováno zdarma, a to do osmnácti let věku. Další návazný systém vzdělávání je placený. Stát přispívá 83 euro měsíčně, zbytek částky si musí student nebo jeho rodič doplatit sám. Cena vzdělávání se odvíjí od kvality a je u každé instituce rozdílná. Systém vzdělávání je rozdělen do pěti na sebe navazujících stupňů. Do čtyř let je vzdělávání dobrovolné - jedná se o zařízení podobné mateřským školám v ČR. Od čtyř do dvanácti let žák pokračuje na základní škole, kterou navštěvují všichni bez rozdílu. Výjimkou jsou děti a mladí lidé s nějakým typem mentálního handicapu (např. poruchy autistického spektra, mentální retardace apod.). Pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami tohoto typu existují speciální základní školy. Od dvanácti do šestnácti navazuje na základní školu další vzdělávání, které si žáci vybírají na základě vlastních preferencí. Mohou jít na školu zaměřenou více na praktické činnosti (podobné našemu učilišti) nebo na college vzdělávání na principu českého gymnázia. Na obou typech škol jsou základní předměty stejné, rozdíl nastává v praktických činnostech, kdy na učilišti je více praktické výuky (aranžérství květin, péče o zvířata, různé typy řemesel apod.). Tento stupeň studia je zakončen zkouškou. Poté následují dva roky nástavby, kdy je možné studovat podobný nebo jiný obor. Tato část vzdělávání končí v ideálním případě v 18 letech věku zkouškou. Posledním stupněm vzdělávání je studium na univerzitě zakončené bakalářským nebo magisterským titulem.

V rámci vzdělávacího systému existují specializované školy pro cizince, jejichž cílem je v první řadě naučit žáky holandštinu. Tyto školy (ISK) se věnují žákům z různého kulturního prostředí od 12 do 16 let. Žáci jsou rozděleni do tříd podle toho, jakou úroveň vzdělávání mají za sebou. Dohromady jsou zde mladí lidé z Evropy i z válečných oblastí Afriky a Blízkého východu. Cílem studia je dosáhnout v holandštině alespoň úrovně B2 (středně pokročilý). Pro cizince je povinnost navštěvovat tento typ školy. Školy jsou odstupňované na základě poměru teoretických znalostí a praktických dovedností, které student v rámci školy získá. Je běžné, že studenti během své studijní dráhy mění obory a hledají ten, který by jim nejlépe vyhovoval. Jak již bylo řečeno, holandský vzdělávací systém je pružnější, než ten český.

Základem holandského školství je, aby se žáci cítili příjemně - psychická pohoda žáků pozitivně ovlivňuje jejich školní úspěch. Důležité je zapojení jednotlivců do skupiny, vnímání jejich individuálních potřeb, podpora talentů a pomoc při odlišnostech. Holandský systém umožňuje přecházet v rámci jednotlivých specializací, výjimku tvoří cizinci, kteří neumí holandský jazyk. Součástí filozofie pohoda na prvním místě je i to, že žákům a studentům je ve škole k dispozici celý tým dospělých profesionálů. Tedy nejen učitelé, ale také školní psycholog, sociální pracovník, team leader nebo mentor. Vyučující se chovají k dospívajícím s respektem, převažuje partnerský přístup. Na rizikové chování se pohlíží spíše jako na příležitost ke změně, než k problému. Studentům a žákům je věnován prostor pro to využít naplno svůj potenciál. Klíčová je také spolupráce školy a rodiny. Učitelé se o žáky aktivně zajímají, mají přehled o jejich životní situaci a v některých typech škol doprovází studenty i na praxi a do budoucího zaměstnání. Školy jsou ve většině případů otevřené instituce, které pořádají akce pro veřejnost a komunitu, spolupracují s neziskovými organizacemi pracujícími s mládeží apod.

Centrum Castricum

Centrum Castricum bylo otevřeno před deseti lety ohledně řešení situace squatuujících skupin dospívajících. Amber a její kolegyně pracují v rámci organizace, která v oblasti Castricum poskytuje sociální služby široké cílové skupině osob od dětí a mládeže přes lidi s handicapem až po seniory. V rámci organizace mají různí lidé různé specializace. V sekci pro mládež je šest pracovníků z toho pouze dva pracují na plné úvazky (tzn. 36 hod. týdně), zbytek pracuje na zkrácené úvazky. Služba využívá praktikanty z vysokých škol a dobrovolníky. Úzce

Centrum Castricum

Centrum Castricum

spolupracuje s dalšími aktéry komunitního života (škola, rodina, policie, úřad). Jednou za měsíc mají pracovníci společná setkání, kde probírají příběhy konkrétních klientů s cílem stanovit kroky společné práce. Obecně pro Holandsko je typické to, že organizace pracují se širokým spektrem cílových skupin s tím, že každá cílová skupina má svého klíčového pracovníka. Během stáže jsme postupně navštívili tři oblasti na severním pobřeží Holandska - Castricum, Middelburg a Moerdijk. Ačkoli se oblasti lišily svou velikostí a občanskou vybaveností, společným jmenovatelem a klíčovým prvkem práce s mládeží byla úzká spolupráce všech složek systému.

Clusius College

V rámci naší stáže jsme měli možnost podívat se do školy Clusius College ve městě Castricum. Tato škola byla odbornou školou typu učiliště (s větším podílem praktických předmětů zaměřených na zemědělství, chov zvířat, aranžérství a ekologii). Škola je rozdělena do čtyř ročníků, každý ročník má svého team leadera, který má přehled o tom, co se v ročníku děje. Škola se snaží maximálně vyjít vstříc individuálním potřebám jednotlivých studentů. Pokud žák poruší během hodiny pravidla nebo má konflikt s učitelem, dostane žák žlutou kartu. Jedná se o dokument, kde žák vyplní svůj pohled na danou situaci a učitel doplní svůj. Společně o situaci diskutují. Ve škole existuje třída pro žáky se speciálními potřebami, kteří narozdíl od ostatních mají svoji třídu a své stále místo. Nemají domácí úkoly a ve škole si nechávají učebnice tak, aby na ně nebyl kladen zbytečný tlak. Mají týdenní plány, měsíční plány. V rámci školy je k dispozici třída pro žáky, kteří se obtížně soustředí. V této třídě je přítomen pracovník, který pomáhá žákům s výukou. V některých případech se využívá online výuka a další nástroje umožňující lepší soustředění a klid.

Klub Discovery

Cílová skupina klubu Discovery je od 12 do 25 let, většina návštěvníků klubu jsou dospívající chlapci. Společným tématem je užívání návykových látek (typicky marihuana, hašiš, extáze, MDMA, ketamin), v některých případech klienti klubu návykové látky prodávají a dostávají se tak do střetu se zákonem. Časté jsou také pouliční bitky, problémy v rodině, pití alkoholu, předčasné opuštění školy apod. Tyto problémy jsou společné cca 15 % populace mladých lidí, kteří mají sklony k rizikovému chování nebo pocházejí z prostředí, které jejich životní situace zhoršuje. V rámci Discovery probíhá i terénní program, pracovníci vyrážejí do ulic města a kontaktují dospívající v jejich přirozeném prostředí. Zapojují se do komunitních projektů vycházejících z potřeb cílové skupiny - skatepark, přístřešek pro trávení volného času. 90 % rozpočtu služby je hrazeno ze zdrojů okresního města Castricum. Toto financování je typické pro většinu služeb, které jsme v rámci stáže viděli. Financování je většinou na jeden rok, zároveň však umožňuje i dlouhodobější plánování. Služby zpravidla mají navázané vztahy s městem, a tak je podpora programu dlouhodobá. Program nabízí i poradenství pro rodiny.

57

Pracovníci stojí vždy za svými klienty, stávají se jejich obhájci. Zároveň jsou klienti informováni o tom, že sociální pracovníci klubu jsou v kontaktu s dalšími osobami v rámci sítě návazných služeb. Pracovníci jsou vidět při pohybu ve škole, jsou ve spojení i s policií - píšou si SMS zprávy a informují se o dění na ulici např. při pouličním násilí apod. Kromě úzké spolupráce je klíčová i transparentnost celého procesu. Pracovníci klienty podrží v obtížné životní situaci. Klient si však musí uvědomit důsledek svého jednání (stejně jako v našem programu s uživateli marihuany, kdy klienty neudáváme, ale také nekryjeme jejich případnou nelegální činnost).

Terénní program nemá pevnou otevírací dobu, pracovníci vyrážejí do terénu v době, kdy uznají za vhodné nebo v případě, kdy je zavolá policie. V programech pro mládež převažuje úzká spolupráce se všemi složkami systému. Oproti situaci v České republice je větší tolerance k užívání návykových látek. Na párty je běžné testování kvality návykových látek prostřednictvím speciálních služeb. Službu je možné využít anonymně a dozvědět se, jakou látku člověk užívá. Sociální práce s mladými lidmi je rozdělena do několika oblastí zahrnující nízkoprahový klub Discovery, terénní program, práci na školách, koučink a online práci. Pracovníci jsou k dispozici online - komunikují s klienty prostřednictvím SMS zpráv nebo chatů v aplikacích a na sociálních sítích. Pracovnice programu Discovery nárazově zajišťuje i terénní službu tak, že nasedne na kolo a jede se projet po lokalitě. V rámci terénního programu oslovuje mladé lidi a ptá se jich na jejich

názor - terénní program probíhá podobně jako v Čechách jen víc nahodile a situačně. Program má za sebou několik komunitních

Loneliness is killing_projekt Join us

Join us je jedním z projektů probíhajících ve spolupráci s pracovníky klubu Discovery. Jedná se o skupinovou práci s mladými lidmi, kteří zažívají sociální izolaci, jsou osamělí a obtížně si hledají přátele. Cílem programu je prostřednictvím pravidelných setkání posilovat svoje sociální dovednosti, navázat nové kontakty. Skupina se setkává jednou za dva týdny. Program má velkou propagaci prostřednictvím sociálních médií, placené reklamy a kampaně v celostátní televizi.

Middelburg

Middelburg je hlavní město provincie Zeeland a se svými téměř 40000 obyvateli je také největším městem, které jsme v rámci stáže navštívili. V Middelburgu jsme navštívili celkem tři nízkoprahové kluby, terénní program, uprchlický tábor a několik škol. V rámci exkurzí do škol jsme navštívili školy pro cizince (ISK), které mají specifický přístup ke vzdělávání. Přístup k sociální práci v programech pro mládež i ve školách

je velmi podobný jako v Castricum. Pracovníci s dětmi a mládeží (náplní práce odpovídají spíše kontaktním než sociálním pracovníkům jak je známe v ČR dle zákona o sociálních službách) pracují na klubu i v rámci terénního programu. Každý program má svého styčného důstojníka, který svým způsobem určuje tvář daného zařízení. Hlavního pracovníka doplňuje tým dobrovolníků, stážistů a studentů na praxi. Obecně jsou služby pro mládež postaveny na práci dobrovolníků a studentů na praxi (rekord je město, kde veškeré služby zajišťuje jeden sociální pracovník a tři sta dobrovolníků). Praxe studentů je v rámci studia na vysoké škole dlouhodobá a intenzivní (minimálně jeden rok i několik hodin týdně). Služby se dají doplnit alternativní pracovní silou, praktikanti bývají na službě sami nebo s dobrovolníky. Klub 2nd base leží v blízkosti školy ISK pro cizince, návštěvníky tohoto klubu jsou zejména chlapci z řad uprchlíků. Další z klubů je zkušebnou a hudebním klubem. Pracovníci těchto zařízení společně ve dvojici vyrážejí do terénu, kde oslovují známé i nové skupiny dospívajících. Cílem tohoto terénního programu je navázání kontaktu s cílovou skupinou, probíhá spíše v rovině kontaktní práce, budování vztahu a kontaktu. Jednotliví pracovníci mají také na starost svoje spádové školy, kam chodí o přestávkách, nebo přednášejí při preventivních programech. Každý z pracovníků využívá svého vlastní superschopnosti k oslovení dětí a dospívajících. I když je Middelburg velkým městem, klíčová je spolupráce pracovníků s dětmi a mládeží s návaznými institucemi a místní samosprávou.

Principy práce s mládeží

Spolupráce jednotlivých složek systému péče o dítě

Úspěšnost práce s mládeží je založena na fungování systému péče o dítě jako celku. V zájmu dětí a mladých lidí spolupracují složky preventivní i represivní. Zásadní je spolupráce s policií (např. v klubu v Castricum je častým tématem prodej a užívání návykových látek a používání zbraní, drobná kriminalita a slučování mladistvých do pouličních gangů). Ukázkou fungování tohoto systému v praxi je např. Nick Bood week (11.–15. 10. 2021). Během tohoto týdne mohou mladí lidé v celém Holandsku odevzdávat zbraně na policejní stanici bez trestu. Akce vychází z příběhu chlapce Nicka Booda, který přišel o život v pouliční přestřelce při prodeji drog. Na místo dorazil jako první

Middelburg

Middelburg

jeho otec v roli reportéra místních novin. Po tom, co zjistil, že jde o jeho vlastního syna, začal situaci aktivně řešit s místní samosprávou. U nás v Neposedovi je běžná spolupráce v rámci místní samosprávy, při realizaci komunitních projektů, komunikace se školou, sociálními pracovníky OSPOD apod. při řešení situací klientů např. formou případové konference. V PROSTOR PRO máme zkušenost blízké spolupráce s místní samosprávou při práci na malých obcích, ve větším městě je pro nás stále oříšek proniknout blíž a být městu v otázce práce s dětmi a mládeží právoplatným partnerem. Holandský model se vymyká v tom, že široce spolupracuje také s policií. Pracovníci s mládeží jsou přednostně informováni o plánovaných pouličních konfliktech mezi skupinami - pracovníci tak vystupují v roli mediátorů a znalců místních poměrů. Jejich úkolem je rozmělnění napětí. Ve školách jsou pracovníci s mládeží vítáni, a to i přes to, že školy mají své vlastní sociální pracovníky a pracovnice. Zaměstnanci škol, které jsme navštívili, nám opakovaně sdělovali, že jsou pro ně pracovníci z klubů pro děti a mládež důležití zejména v odpoledním volném čase, kam už škola a její pracovníci nedosáhne. Vzájemně se tedy informují, co se v jejich lokalitě děje, kdy si mohou vzájemně pomoci. Studenti o této spolupráci vědí, funguje transparentní komunikace.

Práce jako životní styl a poslání

Pracovník s mládeží v závislosti na délce praxe, pozici, zkušenostech a dovednostech bere průměrný holandský plat (na pozicích vedoucích je plat v lepším průměru). V Holandsku je běžné, že základem práce jsou navázané vztahy se všemi složkami systému (škola, policie, úřad apod.) a klienty. Podmínkou úspěšnosti řešení problémů v tomto kontextu je dobrá znalost lokality a jejich klíčových hráčů. Spolupráce je založena na osobním kontaktu, pracovníci a pracovnice působí na jednom místě i několik desítek let, často také na stejném místě i žijí. Dochází tak ke slévání hranice mezi profesním a osobním životem. Pracovníci jsou k dispozici v přeneseném slova smyslu 24 hodin denně, sedm dní v týdnu minimálně prostřednictvím osobního/služebního telefonu. Úspěšnost služby závisí na osobnosti a kontaktech konkrétního pracovníka s mládeží. Limitem tohoto přístupu je obtížná zastupitelnost v případě odchodu pracovníka, dlouhodobého výpadku apod. Na jedné straně vnímáme jako velkou výhodu to, že službu reprezentuje jedna/dvě známé tváře, což umožňuje snazší kontakt a identifikaci. Na druhou stranu tento přístup klade velký nárok na schopnosti a dovednosti jednotlivce, který musí přizpůsobit osobní život své profesi do té míry, že se profesní a osobní role slévá v jednu.

Pracovníci stojí na vždy na straně klientů

Jak již bylo řečeno, služby pro děti a mládež i školství se orientují na potřeby jednotlivců. Na klubu je třeba běžná otevírací doba v odpoledních hodinách zpravidla od 13:00/14.00 do 17:00, následuje pauza, klub pak otevírá znovu večer až do 22:00. V klubu jsou nastavena základní pravidla, která je nutné dodržovat. Pravidla slouží zejména k udržení bezpečnosti a fungování na klubu. Pracovníci klubu i zaměstnanci školy se snaží o to, aby tyto instituce byly bezpečným prostředím, kde každý dostane příležitost k tomu, aby se stal zodpovědným za svůj životní příběh. K tomuto pomáhá i nastavení systému financování služeb. Finance přicházejí přímo od zastupitelstva ke konkrétním službám, je tedy možné ovlivnit přidělení financí konkrétní službě na základě dlouhodobých výsledků. Typická je také realizace dílčích projektů na různá aktuální témata. Dalším bodem, který pomáhá, je zjednodušená evidence - pracovníci vykazují reporty ze služby a docházku klientů. Oproti tlaku na vykazování a plnění závazků a cílů je tak při zjednodušené evidenci možné netlačit na řešení problémů a nechat mladé lidi se rozhodnout, jak budou při řešení své situace postupovat svým vlastním tempem. Nastavení holandské společnosti je i v rámci Evropy velmi liberální. Typická je tolerance k odpovědnému užívání návykových látek (marihuana, MDMA, extáze) i u dospívajících (běžné je např. testování na parties, kdy člověk přinese neznámou látku a nechá si jí na místě vyzkoušet). Návykové látky jsou v Holandsku velmi dostupné. Jejich denní užívání (zejména u marihuany) není mezi klienty ničím neobvyklým. Snadná dostupnost je dána v některých oblastech (např. Moerdijk) nízkou cenou. Tableta extáze stojí pouze 3 EUR (pro srovnání plechovka Coca-coly v Albertu v centru Amsterdamu stojí 3,50 EUR). Česká společnost je oproti holandské v určitých tématech velmi konzervativní (např. témata týkající se LGBTQ+, imigrace, osob pracujících v sex byznyse nebo eutanazie). Tento rozdíl je velmi patrný zejména v tom, že mnoho dospívajících, kteří jakýmkoliv způsobem vybočují z norem nastavených společností (např. na základě etnicity) nejsou společností plně přijímáni. Naopak jsou posuzováni na základě skutečností, které nemohou změnit (barva pleti, sexuální orientace, původ). Dochází tak v očích veřejnosti k redukci jejich osobnosti na základě prisouzené nálepky (typicky třeba Romové). Toto negativně působí na jejich sebevědomí. I v Holandsku jsou školy a prostředí, které jsou více dutch, přesto vývoj země je oproti České republice velmi inkluzivní. Zatímco náš školský systém příliš neumí pracovat s odlišnostmi a zaměřuje se stále na šedou masu. Tato otevřenost byla patrná například v tom, že pracovníci nevěděli, zda je nějaká zákonná hranice pro souhlas k sexu, zatímco v některých českých zařízeních je sex pod 15 let velkým tématem.

Middelburg

Amsterdam

Inspirace

Stejně jako pro jiné země západní Evropy (např. Belgie nebo Německo) je i pro Holandsko typické, že pracovníci s mládeží působí v jedné organizaci nebo oblasti i několik desítek let. Za dobu svého působení si tak pracovníci vytvoří síť kontaktů napříč systémem, kterých dokážou při řešení problematických situací klientů dobře využít. Díky spolupráci s policií dokážou pracovat preventivně a zmírňovat dopady rizikového chování dospívajících, např. pouliční násilí. Znalost lokality a všech jejích klíčových hráčů (stakeholders) a spolupráci s nimi vnímáme i u nás v organizacích Neposeda a PROSTOR PRO jako klíčovou. Stejně jako v Holandsku by nebylo možné realizovat větší komunitní projekt (např. Neposeda: skatepark v Újezdě nad Lesy, otevření nového klubu v Běchovicích, PROSTOR PRO: veřejná akce PRO STREET JAM, otevření klubu v Kostelci, obecně terénní práce na malých obcích apod.) bez zapojení širší komunity a jejích lídrů. Na druhou stranu, i když budování vztahů v komunitě je velmi zásadní, je to velmi náročná a dlouhodobá disciplína. Tuto zkušenost potvrzují i organizace v České republice, zároveň “životnost” pracovníka s mládeží v NZDM je v průměru 2 až 3 roky. Zde by kromě větší změny systému (zejména pak jednozdrojové financování na jeden rok závislé na proměně politické scény, která navíc dlouhodobě není prosociálně orientovaná), byla na místě i reflexe toho, jak to děláme u nás v organizacích.

Karolína (Neposeda): “Pro mě osobně byl v něčem velmi inspirující easy-going přístup holandských kolegů. Na jedné straně je na základě této zkušenosti prostor pro revizi metodiky individuálních plánů. V rámci týmu si říct, jak chceme plány naplňovat, a jakým způsobem celý proces usnadnit. Další jev, který mně pomohl zreflektovat naše vnímání služeb, je způsob holandských kolegů při práci s hranicemi. Pro našince je až s podivem, jak moc se prolíná osobní a pracovní život, kdy jsou pracovníci neustále k dispozici. Tento model mi přijde velmi proklientský, na druhou stranu si kladu otázku, jak holandští kolegové řeší problémy spojené se syndromem vyhoření. Zařízení mají k dispozici různé nástroje k jeho předcházení (psychologa, multisport pasy apod.), supervizi však aktivně nevyužívají (tzn., že nástroj tohoto typu nevyužili ani jednou za patnáct let praxe). Nevýhoda tohoto postupu může být v tom, kdy pracovník ztratí náhled na svoji práci a příliš se do ní ponoří (např. mesiášský syndrom), mohou tak mimoděk negativně působit na klienty, aniž by si to uvědomili. V zařízeních však funguje intervize uvnitř týmu. Takové nastavení služeb si v českém prostředí nedokážu představit. Myslím si, že nastavení hranic pro klienty i pro pracovníky je klíčové. I když se může zdát, že pokud se bude pracovník držet nastavené pracovní

doby (která je přizpůsobena klientům), nebude jeho pomoc třeba v takovém rozsahu a takovém množství klientů jako v holandském modelu. V minulosti jsme v organizaci zažili různé překročení nastavených pravidel (např. půjčování peněz klientům, kontakt mimo práci apod.) a v dlouhodobém horizontu se tento přístup ukázal jako neefektivní a v některých případech i rizikový (např. časté kontaktování pracovníka konkrétním klientem mimo pracovní dobu apod.). Inspirativní je také rozsah práce s dobrovolníky a praktikanty, dokážu si představit nastavení širší spolupráce s VOŠ v tom ohledu, aby bylo jejich působení dlouhodobé.”

Pracovníci PROSTOR PRO: “Shodli jsme se, že s inspirací, kterou popisuje Karolína, v zásadě souhlasíme. Velmi inspirativní bylo nahlédnutí do holandského školského systému, jeho otevřenosti směrem ke studentům i ke spolupráci s dalšími aktéry, kteří působí v lokalitě (přestože školy disponují se zaměstnanci na pozici školního psychologa, sociálního pracovníka). Aktuálně se snažíme o větší propojení naší nízkoprahové práce se školami, proto bylo fajn vidět, jak to mají jinde a oboustranně jde o funkční model. S tématem školství pak souvisí i skvěle nastavený systém praxí u studenta vysoké školy studující sociální obor (v klubech jsme se často potkávali se studenty na praxi nebo dobrovolníky), studenti během své praxe tráví ve vybrané sociální službě velkou část svého studia - služby si tak v podstatě mohou “vychovávat” své budoucí kolegy. Velmi inspirativní byl celkový životní postoj pracovníků ke smyslu své práce, opakovaně jsme se potkávali s vnímáním práce s dětmi a mladými jako životní styl: “social work is not a job, but a lifestyle”. Na jednu stranu s tím člověk souzní, na druhé straně to konfrontuje s nastavením (osobních/profesionálních) hranic, které výše popisuje Karolína. Zaujal nás projekt Join US, kdy jsme mohli diskutovat i s klientkou programu - zajímavý nápad, který by šel projektově realizovat i v našich českých podmínkách (s ohledem na dobu covidu, a nejen ji - i dobu virtuálního světa a sociálních sítí).

S účastníky stáže jsme se shodli, že bylo fajn navštívit několik míst, mluvit s vícero pracovníky, hodně toho vidět, na druhé straně se nám nepodařilo na práci kouknout více do hloubky (jako by tomu bylo, kdybychom navštívili jen 1 organizaci). Většinou jsme nakoukli “pod pokličku”. Což nemá vyznít jako negativní hodnocení, ale jako skutečnost, se kterou je psaná i tato zpráva. Kdyby bylo více času, uvítali bychom větší přítomnost při přímé práci. Kdybychom měli možnost vyrazit do Holandska znovu, určitě by nás zajímala práce v hlavním nebo jiném velkém městě (tušíme, že zde může sociální práce s dětmi a mladými vypadat ještě jinak).

Děkujeme za zkušenost.

Zpráva ze stáže: MONO, Tallinn, Estonsko

Datum: 4.–8. 10. 2021

Stáže se zúčastnili a zprávu vytvořili: Vendula Kunová, Barbora Cmerová, Adéla Škvorová (Neposeda z. ú.), Jan Horyna, Šimon Pohořelý (Beztíže, DDM Praha 3 – Ulita)

Úvod

V následujícím textu popisujeme naše zkušenosti ze stáže v organizaci MONO, která proběhla v Tallinnu v termínu od 4. do 8. října 2021.

V textu nám nejde o hodnocení jednotlivých služeb, ale o srovnání aspektů služeb a porovnání praxe na základě našich zkušeností.

Při psaní textu vycházíme ze situací, které jsme zažili či pozorovali a rozhovorů, které jsme s pracovníky a pracovníkyněmi MONO Tallinn vedli.

Výsledný tvar je koláží několika textů, které jsou psány z různých perspektiv a popisované události se tak někdy opakují či překrývají.

MONO Tallinn

67

MONO – Mobiilne noorsootöö Tallinnas (Tallinn mobile youth work), česky pohyblivá či mobilní práce s mládeží čítá 8 členů/členek týmu a jednoho koordinátora, kteří zde pracují a provádí terénní práci v ulicích Tallinnu. Organizace je také zapojena do různých programů a aktivit, které pořádají.

Mobile youth work vychází z principu street-based youthwork, tedy práce s mládeží v ulicích. Jejich práce je zaměřena na práci s mládeží, která tráví čas v ulicích a na dalších městských a příměstských místech. Mobile youth work vychází ze dvou základních principů, kterými jsou outreach (dosah) - organizace spolupracuje s institucemi, jako jsou školy, policie, centra pro mládež a OSPOD - a také, že probíhá venku, přímo v ulicích, tedy detached work.

Pokud hovoříme o mobile youth work, myslíme tím celou škálu aktivit a ne pouze terénní práci (streetwork). Pojem mobile youth work tak zahrnuje terénní práci, individuální plánování, skupinovou práci, různé společenské akce a workshopy a projekty typu Jalatalla a Vaade Tulevikku (o nich více níže).

Na rozdíl od mnoha českých organizací pracujících s rizikovou mládeží, pracují lidé v MONO 40 hodin týdně. Většinou od 12 do 20 hodin, nebo od 11 do 19 hodin. V případě potřeby pracují déle a v jiný den si vyberou přesčasové hodiny.

V Tallinnu působí pouze organizace MONO, která pokrývá celé město. Pracovníci pravidelně navštěvují 4 městské části, které jsou nejvíce problémové.

Během terénní práce procházejí parky a venkovní sportoviště, náměstí a velmi často i obchodní centra.

Většina pracovníků a pracovníc mluví rusky, což je i důležitým nástrojem pro komunikaci s místní mládeží.

V Tallinnu totiž žije velká ruská menšina. Podle dat je až 38,5 % lidí etnických Rusů a 46,7 % lidí má ruštinu jako mateřský jazyk (2011).

Inspirativní během našeho pobytu bylo koordinátorem Alekseiem čerstvé zavedení 2 pátečních hodin dopoledne tzv. “tea time” pro individuální rozhovory s jeho zaměstnanci. Ti se v případě potřeby mohou zapsat předem a mít tak čas pro řešení svých pracovních obtíží a potřeb se svým nadřízeným. Jde o nástroj posilující prevenci vyhoření a doplňující pravidelné týmové supervize, které se konají minimálně 4x ročně. Dalším nástrojem posilujícím prevenci vyhoření i odborné konzultace v práci s mládeží, je možnost individuální schůzky s nakontaktovanými psychology hned druhý den.

Kontakt s klienty

Pracovníci vždy chodí ve dvojici. Výjimečně jdou sami a v takovém případě jdou do kontaktu jen s mladými lidmi, které znají. Prvokontakt probíhá vždy ve dvojici pracovníků.

Během jakéhokoli kontaktu se snaží dbát na národnostní odlišnosti. Pro ruské klienty i pracovníky je přirozený bližší kontakt, pracovník nečeká na pozdrav klienta a sám ho oslovuje. Oslovují i páry a jednotlivce. S klienty se objímají, komunikují s nimi i mimo pracovní dobu. Estonsky mluvící pracovníci mají ostřejší hranice a více rozvažují to, kdy a jak klienty oslovovat. Pro všechny pracovníky je snazší komunikovat s lidmi stejné národnosti.

Zkušenosti s terénní prací

První terén nás čekal hned v pondělí, kdy jsme se rozdělovali po dvojicích a byli přiřazeni k dvojici estonských pracovníků. Nejprve jsme však byli v kanceláři, kde nám kolegové ukazovali jejich prostředí, ve kterém probíhají jejich pravidelné porady a administrativní činnost. Také tam mají zázemí pro terénní materiál, který se od našeho moc neliší.

V porovnání s kluby a našimi kanceláři, mají kolegové opravdu spoustu místa na veškerou práci. I rozlohy klubů, aj.,youth center”, jsou v Estonsku poněkud větší, než u nás.

S mojí kolegyní jsme první terén byly v centru samotného Tallinnu. Nejprve jsme monitorovali okolí historického centra, kde nám kolegové ukazovali, kde a kdy klienti většinou jsou, případně co dělají. Velkou část klientů v Estonsku tvoří skateboardisti a tak se příliš neliší od té naší, hlavně v Neposedovi. Právě tuto specifickou skupinu klientů jsme potkali na jejich místě. Jednalo se o Náměstí svobody, kde je památník připomínající boj za nezávislost. Ve skate kultuře toto místo přirovnávám k pražskému Stalínu. Streetworkeri s těmito klienty pořádají různé skate akce a závody. Výhodou je, že někteří z nich jsou přímo z této komunity a může to být jedním z kritérií navázání dobrého vztahu s klientem.

Druhý den v ulicích jsme byli v severní části města, kde jsme opět prováděli monitoring a hledali skupinu, se kterou chtěl kolega z Tallinnu probrat jejich aktuální témata. Nedávno totiž dostali informace ohledně pouliční potyčky mezi mladými a tak se chtěl zeptat, co se tam vlastně stalo. Bohužel jsme tuto partu nepotkali během pracovní doby. Avšak kolega z Estonska se s nimi dal do kontaktu po pracovní době. Všimli jsme si tak, že nastavení hranic u nás a u pracovníků v Tallinnu je trochu jiné. V ČR si více hlídáme svoje pracovní hranice a nepouštíme se do kontaktů mimo pracovní dobu či místo, kde terénní práci provádíme.

Na druhou stranu, nástroje jako je pozorování, monitoring, oslovování cílové skupiny a kontaktní práce jako taková je velmi podobná. Pracovníci se snaží být i prostředníky mezi městem a klienty

Porovnání služeb

Jelikož pracuji v pražské organizaci Beztíže, tak budu srovnávat rozdíly ve službách pouze s Beztíží. Věřím však, že některé parametry naší služby jsou stejné pro všechny služby v Praze a možná i České republice.

V čem se liší terénní práce v Praze a v Tallinnu?

Organizace jako taková spadá pod ministerstvo školství a je zřizována a financována městem. Není tak vázána zákonem o sociálních službách, tak jako je to u nás v České republice. Z toho vyplývá, že pracovníci a pracovnice této služby neuzavírají s mládeží a tedy svými klienty a klientkami smlouvy, či dohody o poskytování sociální služby.

Sídliště v Tallinnu

Sídliště v Tallinnu

Nicméně služby, které poskytují a kontaktní práce, kterou provádějí, nese stejné parametry jako naše terénní sociální práce v České republice.

Vyhledávání a vyhodnocování zájemců a zájemkyň o službu probíhá podobně, či stejně jako v českých službách.

Databázi o klientech vedou stejně jako v našich službách a zapisují tam informace o intervencích, které provedli, stejně tak jako my.

Co se poměrně dost liší, je doba a dny poskytování služeb. V naší organizaci poskytujeme terénní službu v průměru 3 dny v týdnu a to pouze ve všední dny. Doba, kterou trávíme v ulicích Prahy, je vždy stejná a to 5 hodin. Naše služba je nastavena tak, aby pokryla volný čas mládeže a pracujeme tedy v odpoledních až večerních hodinách.

V Tallinnu je situace jiná. Pracovníci a pracovnice pracují každý den a to několik hodin. Pracovní doba není přesně stanovena a pracuje se i o víkendu. Směny se rozprostírají mezi pracovníky, tak aby byly schopni pokrýt tyto dny poskytování. Přičemž každý z nich pracuje na plný úvazek. V terénu to jsou v průměru 4 hodiny denně.

Co se týče samotné terénní práce, tak probíhá velmi podobně, či stejně jako v Praze. Pracovníci vyhledávají mládež v ulicích, parcích, obchodních centrech a na dalších městských místech. Velká část práce se jako u nás odehrává na sociálních sítích a na sídlištích.

Během našich společných pracovních dnů jsme mimo jiné navštívili největší sídliště v Tallinnu - Lasnamäe, kde žije velká část ruského obyvatelstva.

V Estonsku existují oddělené estonské a ruské školy, v ruských školách je povinná výuka estonštiny. Mluví mezi sebou svým rodným jazykem a také se od Estonců odlišují svou kulturou. Kulturní rozdíly se odráží v práci pracovníků, kteří musí odlišit národnost potenciálních klientů a přistupovat k nim velice individuálně. Většina estonských pracovníků mluví jak rusky, tak estonsky. Během práce využívají svých jazykových a kulturních odlišností ve prospěch kontaktu s klienty. Pro rusky mluvící pracovníky je kontakt s ruskými klienty o dost jednodušší. Do terénu chodí vždy ve dvojicích a často v kombinaci pracovníků, kteří mluví estonsky a rusky.

V rámci terénní práce na sídlišti jsme navštívili několik nákupních center, kde mládež tráví velkou část svého volného času. Práce v nákupních centrech je obdobná jako u nás. V nákupním centru však nefungují "oficiální" kontaktní místa, tak jako v některých nákupních centrech v Praze. Spolupráce s vedením nákupního centra zde zatím také není běžná.

Pozoroval jsem, že ve většině kontaktů byli pracovníci mnohem kontaktnější, než je zvykem v naší organizaci. Se svými klienty se běžně objímali a udržovali velmi vřelé kontakty.

Toto téma jsme později probírali s Alekseiem, který sdílel, že je to běžné, ale že je potřeba přizpůsobit způsob komunikace cílové skupině.

Dalším tématem, kterého bych se rád dotkl, jsou hranice práce. Práce v Beztíži je ohraničená zejména pevnou pracovní dobou. Pokud se nejedná o výjimečnou situaci, končíme práci s koncem pracovní doby, což je buď v 18, nebo 19 hodin, a to v závislosti na ročním období. Na konci služby může proběhnout krátké zhodnocení pracovního dne, ale tím pro nás většinou práce v daný den končí.

Jak jsem se dozvěděl od pracovníka z MONO, tak práce pro něj v tomto případě nekončila s koncem pracovního dne, jelikož se s klientem setkával poté ještě na tréninku a někdy s klienty i poté komunikoval na sociálních sítích a to dle jeho slov oobčas i v nočních hodinách. To mě přivedlo na spoustu otázek a tak jsme společně toto téma probírali. Kolega z Estonska argumentoval tím, že když budou potřebovat klienti pomoc, tak tam pro ně nikdo nebude. Není pro ně totiž dostatečně nízkoprahové ozvat se například na krizovou linku pomoci.

V jiném případě jsme šli společně po práci do restaurace a pracovník z Estonska cestou potkal partu o které měl informace, že stala součástí konfliktu. Partu tak šel oslovit a zjistit, co se stalo. Podobné jednání není v naší organizaci běžné a v případě, že potkáme klienty/ky mimo pracovní dobu, tak jim necháváme prostor a nepracujeme s nimi.

Centra pro mládež

Během našeho pobytu jsme navštívili tři různá centra pro mládež. Tato centra nejsou sociální službou v pojetí NZDM jako v České republice. Nejblíže svojí činností odpovídají volnočasovým klubům zřizovaným v Domech dětí a mládeže.

Jednotlivá centra zřizují a v financují městské části za účelem nabídky kvalitního trávení volného času pro všechny skupiny mladých lidí v dané lokalitě. Financování je založené na 3-letých obdobích, což poskytuje určitou stabilitu pro jejich provoz a rozvoj. Centra mají dobře navázanou komunikaci se školami, často i díky umístění poblíž jejich prostor. Jedním z hlavních cílů center pro mládež je získávání finančních prostředků mimo financování městem. Těch dosahují skrze vlastní tématické workshopy nebo jiné celodenní aktivity

realizované též o víkendech (sportovní odpoledne, umělecké projekty v ulicích aj.). Centra mají jednotnou databázi (při první návštěvě je povinná registrace), která je sdílená napříč všemi centry. Zpravidla bývají otevřená ve všední dny odpoledne až do večera cca do 20 hodin. Pro nás nezvyklou věcí byla přítomnost kamer v prostorách center. Byli jsme ujištěni, že ctí anonymitu “klientů”. Stejně tak při pořizování fotografií při běžné činnosti nebo dalších aktivitách se podobně jako v českých NZDM ptají mládeže, zda s fotkou souhlasí. Běžná činnost je postavena na pravidelně se opakujících měsíčních aktivitách (WS Djingu, taneční WS, skate WS, programy podporujících kooperaci ve skupině, umělecké aktivity, aj.). K tomu je podobně jako v NZDM možnost zahrát si různé hry či najít si odpočinkové místo.

Rozdíl je v samotné práci pracovníků center, kteří se starají o provoz centra a fungují spíše jako animátoři, nikoliv jako sociální pracovníci. Participace na chodu center je u mládeže podporována jednoduchými bodovacími motivačními programy či péčí o společnou zahrádku. Výše popsanému odpovídají námi navštívená centra Lasnamäe noortekeskus a Kesklinna Noortekeskus.

Jiným typem centra pro děti a mládež je Raadiku district Youth Research Center, které vzniklo na grassroot bázi obyvatel žijících v městských sociálních bytech ve čtvrti Mustakivi v prostorách bývalého bytu v prvním patře panelového domu. Centrum funguje 5 dní v týdnu mimo čtvrtky a neděle. Centrum je určené pro děti z přilehlých domů, které často pocházejí z multi problémových rodin, ve kterých se vyskytuje alkoholismus, jiné návykové látky či domácí násilí.

Policie a školy

Během naší stáže v Tallinnu jsme se hodně bavili o spolupráci s policií, která je v České republice spíše ojedinělá, ale v Tallinnu se stala běžnou součástí tamní práce.

Kooperace s policií však nebyla pro MONO samozřejmostí. Aleksei nás informoval o tom, že práce se vyvíjela. Nejdříve policie od pracovníků a pracovníc MONO očekávala, že budou policisty informovat o tom, co mládež dělá a že budou v podstatě “donášet”. Proti tomu se tallinnská organizace ostře vymezila a postupně začali s policisty navazovat vztah. Lidé od policie totiž brzy pochopili, že jim spolupráce s terénními pracovníky také pomůže a přinese nový vhled od života mládeže.

Během pandemie pracovníci/ce MONO s policií intenzivně spolupracovali a podávali jim o potřebách a problémech mládeže zprávy, což vytvořilo s policií dobré vztahy. Fungovali tak v partnerském vztahu, kdy např. policie ohlásila, že bude provádět drogovou

razií a pracovníci MONO mladé lidi v ulicích o této akci informovali. Pomohli jim se tak na razii policie připravit a zároveň navázat s pracovníky pevnější a důvěrnější vztah.

Policisté využívají MONO, aby komunikovali s mládeží. Pracovníci se tak do jisté míry stávají prostředníky a mediátory komunikace.

Nyní mají s policisty přímou chatovou komunikaci, kde mohou v reálném čase řešit témata, která spontánně z práce vyvstanou. Do komunikace jsou zapojeni nejen lidé od policie, ale také zástupci města. V minulosti v této komunikaci například řešili konflikty kolem skateování na Náměstí svobody, kde některým občanům lidé na skatech překáželi. Avšak mladí lidé zde dlouhodobě skateovali a místo v centru města pro ně bylo jejich přirozeným teritoriem. Díky pracovníkům MONO tak došlo k facilitaci celé situace a v kooperaci s městem zde vyhradili prostor, kde je možné skateovat a kde ne. Samotní skateři se posléze mohli zapojit do vybavení “svého” prostoru, kdy si navrhli překážky a město je poté na své náklady nechalo vyrobit.

Celá akce by nebyla možná bez zapojení zastupitelů města, policie a MONO Tallinn.

S terénními pracovníky a pracovníkyněmi v současné době spolupracuje preventistka od policie, která v případě potřeby může témata od pracovníků MONO komunikovat dále a sehnat napříč policií podporu pro řešení.

V Estonsku na rozdíl od České republiky fungují tzv. komunitní policisté, kteří jsou v každém okrese a představují pro občany možnost, jak se s policií spojit. Tito policisté posléze řeší “problémy” dané komunity. Policie tak pro občany nepředstavuje anonymní a tolik opresivní instituci. Lidé vědí koho mají kontaktovat, znají ho a komunitní policisté poté řeší problematiku se svými kolegy a vytvoří tak podpůrnou síť.

V případě škol jsme se o spolupráci nebavili do takové hloubky, ale Aleksei s námi sdílel, že spolupráce se školami taky neprobíhá zrovna ideálně a ve školství se děje to samé co u nás a to, že zde ve školství lidé pracují dlouhou dobu beze změny a mají pocit, “že problematice mládeže rozumějí”. Přinášet nové trendy a změny je tak pomalé a náročné.

Tallinn center for children at risk (centrum pro ohrožené děti)

Jedná se o zařízení pro děti a mladistvé, kteří čelí nebezpečí nebo jsou bez rodičovské péče. Ústav poskytuje různé služby i rodinným příslušníkům. Zajišťuje podporu, bezpečí a pomáhá s přípravou na samostatný život. Ústav je financován městem.

Komunitní policisté v Tallinnu

Komunitní policisté v Tallinnu

Centrum je zaměřené na mladistvé ve věku od 10 do 18 let, které však nemusí pocházet z Tallinu.

Pobyt v centru je zcela dobrovolný a záleží na rozhodnutí konkrétního jedince. Jedná se o alternativní možnost, která nemusí být využita. V takovém případě pak probíhá soud. Jsou případy, kdy může naopak ústav doporučené děti odmítnout.

Program v tomto centru trvá 9-10 měsíců. Kapacita zařízení je 48 míst, 20 míst pro dívky a 20 míst pro chlapce. Nacházejí se zde 4 oddělení, 2 pro dívky a 2 pro chlapce. Oddělení jsou rozlišena také podle věku a to pro děti od 10 do 14 let a mladistvé od 15 do 18 let.

Na jednom oddělení bývají děti nebo mladiství mluvící stejným jazykem. Každý je přiřazen konkrétnímu sociálnímu pracovníkovi.

Původně vzniklo zařízení především pro mladistvé závislé na návykových látkách a to převážně na heroinu. V dnešní době se konkrétní důvody liší.

V Tallinnu se nachází podobné centrum pro mládež od 3 do 18 let, které je možné využívat na libovolné trávení času. Děti sem mohou přijít jen na jednu noc nebo i na 14 dní. Funkcí centra je akutní ochrana dětí a mladistvých.

Součástí programu je školní výuka. Jedná se o náhradní výuku v době, kdy děti nemohou navštěvovat běžnou školu. Po návratu z centra pak nemusí daný ročník opakovat. Nejedná se však o klasický institut školy. Do ústavu docházejí učitelé ze základní školy a gymnázia, vyučují ve třídách pro maximálně 4 osoby.

Do programu jsou dále zařazeny sociální dovednosti a dovednosti důležité pro každodenní život.

Jednou ze složek programu jsou skupinové práce vedené psychologem a psychologická práce ve formě individuální a rodinné terapie.

V ústavu jsou praktikovány fyzické a sportovní aktivity, terapie prací a hudbou.

Součástí programu je následná péče a místnost pro vibroakustickou terapii, která pomáhá zvládnutí stresu, úzkostí, zlepšuje poruchy spánku a svalovou tenzi.

Velmi zásadní je pravidelný denní režim. Každý den začíná v 7.40 budíčkem, prostorem pro osobní hygienu a úklid pokoje. V 8.30 je snídane a následuje výuka od 9.30. Od 14.00 probíhá oběd a následuje polední klid, po kterém je čas na psaní domácích úkolů. Od 16.30 je prostor pro sportování, skupinové práce a rekreaci. V 18.30 se koná večere a po ní volný čas, který lze trávit například venku nebo na počítači. Ve 21.00 začíná večerní skupina, následuje příprava na spánek a ve 22.00 je večerka.

Součástí ústavu je záchytka pro nezletilé pod vlivem návykových látek bez známek agrese. Dotyčný či dotyčná je sem převezena po vyšetření lékařem se zprávou, která určuje v jakém stavu pacient je a také, že tento stav není život ohrožující. Mladiství zde mohou strávit noc v bezpečném prostředí a ráno zařízení opouští. Po celou dobu je zde přítomen pracovník.

Organizace MONO spolupracuje s centrem pro mladistvé. Výhodou je například možnost zapojení do Jala Talla programu.

Hoog sisse

Když jsme poslouchali Christjana, který mluvil o tomto programu, ptali jsme se na to, jak by „Hoog sisse” přeložil. Hoog znamená “speed” či “movement” a sisse “in”. Volným překladem tak vzniklo slovní spojení moving forward - jít vpřed. A o to se taky tento program snaží. Je určen pro mladistvé v Tallinnu ve věku od 15 do 26 let, kteří nemají dokončenou školu a jsou nezaměstnaní. V Estonsku se tak jako v dalších zemích používá termín NEET (not in employment, education or training).

Přímo v Tallinu se k roku 2021 nachází 4400 těchto mladých lidí. V programu Hoog sisse je zapojeno 7% z nich.

Tento program vznikl v roce 2019 a měl by trvat tři roky. Je financován ministerstvem školství a Evropským sociálním fondem. Pracuje v něm multidisciplinární tým o počtu 6 členů a spolupracují s různými organizacemi jako je právě MONO.

Hlavním cílem programu je vyhledávání těchto mladých lidí a podle jejich potřeb zapojení do aktivního života. Pro jedince je tento program nastavený na 6 měsíců od prvního kontaktu s pracovníkem.

Dělí se na tři stádia. Prvním je kontaktování mladých lidí. Kontakty na tutu cílovou skupinu program získává z datového registru sociálních služeb, kterému se říká STAR. Dále z obecních úřadů, partnerů a také od veřejnosti. Například sdílí příběhy klientů v místních novinách, na sociálních sítích a městských stránkách Tallinu. Potenciální klienti se jim pak mohou ozvat sami. Klienty kontaktují pomocí e-mailu nebo telefonního čísla. Dále jim představí službu a pokud klient souhlasí, je zapojen do programu.

Dalším stádiem je hledání potřeb klienta a jeho přání, motivace a zvyšování sociálních kompetencí jako je například psaní životopisů, e-mailů, hledání si nové práce či školy pomocí individuální podpory od pracovníků. Zahrnuje se sem i práce s příbuznými klienta.

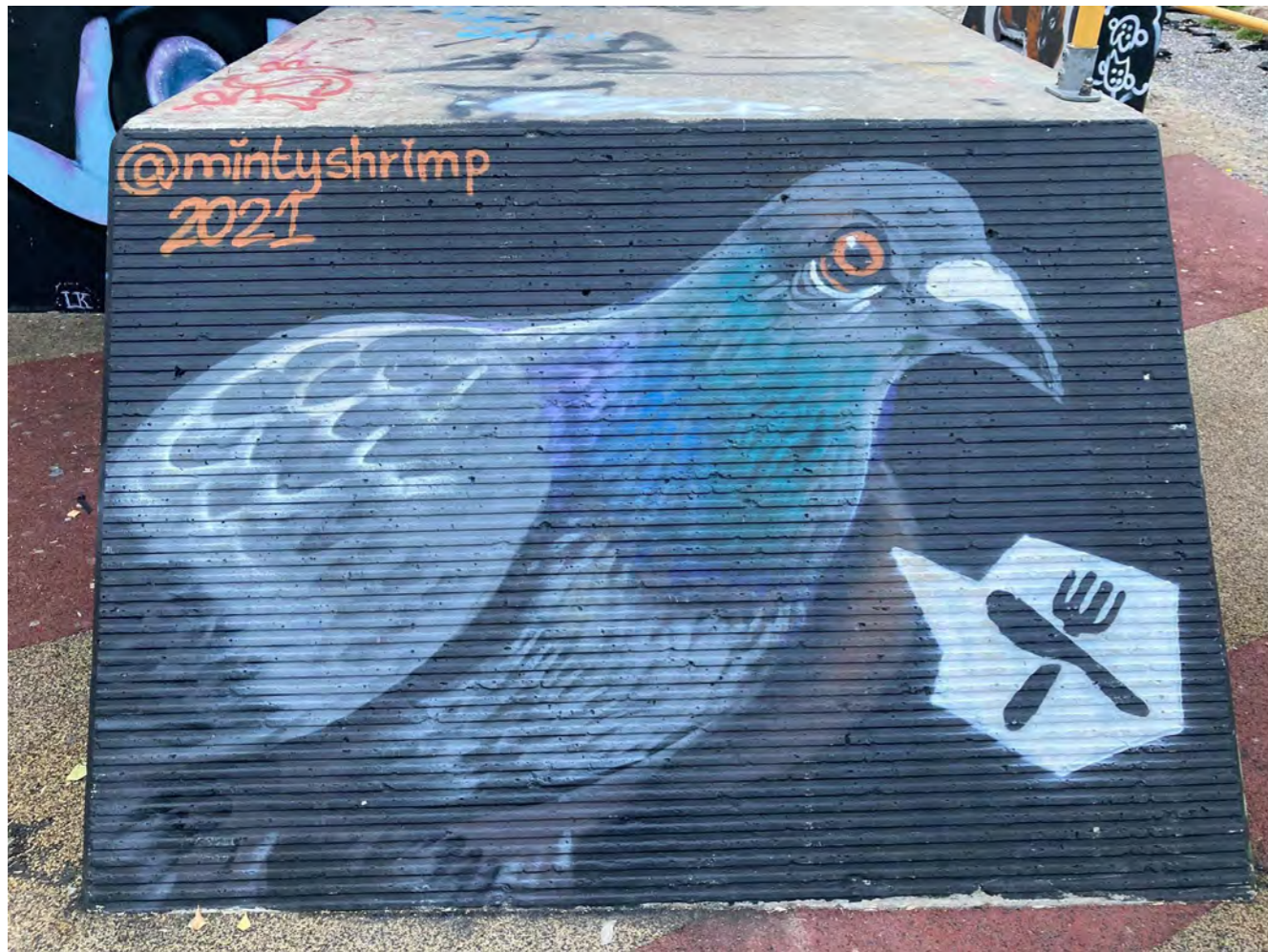
U těchto prvních stádií se bavíme o časovém horizontu 4 až 6 měsíců.

Posledním, šestým měsícem a posledním stádiem tohoto programu je opuštění NEET statusu a zapojení se do vzdělávání, přípravy do práce, či do samostatného zaměstnání. Pracovníci však zůstávají s klienty v širším kontaktu a sledují jejich rozvoj.

Mezinárodní a výjezdové programy

Domovská organizace se účastní dvou programů, které mladistvým nabízí možnost vycestovat i do zahraničí. Jsou jimi **Jalatalla** a **Vaade Tulevikku**. Program Jalatalla je strukturovaný do tří částí a je financovaný z grantů projektu Erasmus+. První fáze programu si klade za cíl kontaktovat cílovou skupinu, oslovit zájemce o program, zvolit mentory a hlavně zorganizovat událost, při které se zájemci o projektu dozví, jaké podmínky musí splňovat pro účast na programu. V první fázi se vybraní zájemci zúčastní 13 setkání se svým mentorem, který je zvolen dle vzájemných sympatií. Součástí jsou i dva kempingové výjezdy mimo město Tallinn. Jelikož je druhou fází programu cesta do zahraničí, je motivace na straně mladistvých na počátku programu vysoká. Pokud vše probíhá dle smluvených podmínek a mladiství participují na setkáních, nastává druhá část programu, kdy se mladiství zúčastní výměnného pobytu v jedné ze zemí Evropské unie. Třetí fází programu je dobrovolnictví, tedy zahraniční pobyt, kterým je koncipován jako zahraniční pracovní zkušenost/stáž.

Alternativou je pak program Vaade tulevikku, který v rámci města rozvíjí spolupráci se školami. Je tedy realizován na úrovni obce. Postup při realizaci je obdobný – prvním krokem je identifikace cílové skupiny a školních zařízení, následným krokem je pak samotné oslovení škol, při kterém se nastavují podmínky spolupráce. Samotnou náplní programu pro účastníky ve věku 13 až 14 let je 12 setkání, přičemž jednou za měsíc proběhne odpolední volnočasová aktivita. Výhodou tohoto programu je, že polovinu náplně programu si mladiství volí a plánují sami, jsou do projektu efektivně zapojeni a jsou jak jejími účastníky, tak i tvůrci. Nabízí tedy možnost mladistvým objevit a prozkoumat své zájmy, skryté talenty a další možnosti působnosti.

Sídliště v Tallinnu

Sídliště v Tallinnu

Závěrem

Jak je patrné z výše uvedeného textu, práce s (rizikovou) mládeží v Estonsku se liší jak na individuální tak i na strukturální úrovni. Na individuální úrovni lze pozorovat rozdíly zejména ve vztahu pracovník-klient, kdy mají pracovníci posunuty osobní hranice směrem k potřebám klienta. To, co se může jevit na první pohled jako jednání ve prospěch klienta může být v dlouhodobém hledisku spíše na obtíž.

V případě jasnějších hranic mohou pracovníci předejít jak syndromu vyhoření, tak i udržení konzistentní role, která nezkouzne do role přítele či kamaráda.

Na strukturální úrovni, jde zejména o způsob financování služeb, kdy je v Tallinnu tato služba financována městem a taky o nezávislosti služby na zákonu o sociálních službách, jak je tomu v ČR.

Centra pro mládež nejsou koncipována jako NZDM v České republice, ale spíš jako prostor pro provozování volnočasových aktivit. Jsou svou rozlohou větší, poskytují tedy pestřejší škálu nabídky služeb.

“Český” streetwork se od Mobile Youth Work liší zejména obsahem a množstvím aktivit, které svým klientům nabízí. V českých organizacích jsou většinou tyto aktivity součástí nabídky klubů, v Tallinnu je tomu naopak a nabídku aktivit poskytuje Mobile Youth Work.

Za významnou považujeme kooperaci tallinnské policie a organizace MONO, která díky Alekseiovi a jeho týmu dosáhla konstruktivní a efektivní spolupráce. Mezinárodní výjezdové programy, kterými jsou Jalatalla a Vaade Tulevikku, které mladistvým nabízí zahraniční zkušenost, jsou další možností seberozvoje. To samé platí pro program Hoog sisse, který nabízí mladým nezaměstnaným a nestudujícím lidem soustavnou šestiměsíční přípravu na budoucí zaměstnání.

Zajímavou zkušeností pro nás byla návštěva Centra pro ohrožené děti, které je založené na dobrovolné pomoci dětem, které se ocitly v těžké životní situaci, jsou ohroženy nebezpečím, nebo jsou bez rodičovské péče.

PROSTOR PRO

obecně prospěšná společnost

81

Zpráva ze stáže: PROSTOR PRO, Hradec Králové, Česká republika

Datum: 14.-18. 9. 2020

Stáže se zúčastnili a zprávu vytvořili: Amber Hulsken, St Welzijn Castricum; Daryoush Shirzadi, St. Welzijn Middelburg; Gerard de Pagter, St. Welzijn Middelburg; Lise Huitema, Includio Leiderdorp; Stephan Beute, Sport and Welzijn Moerdijk

Předmluva

Tato zpráva byla vypracována za účelem zdůvodnění studijní cesty (stáže) do České republiky, během níž pět nizozemských terénních sociálních pracovníků s mládeží strávilo týden streetworkem v Hradci Králové.

My, Amber, Daryoush, Gerard, Lise i Stephan jsme velmi vděční za příležitost reprezentovat nizozemskou terénní sociální práci s mládeží. Se skupinou jsme měli velké štěstí, protože jsme z různých úhlů pohledu viděli služby, ve kterých pracoval velmi různorodý tým.

Rádi bychom poděkovali Nikovi de Groot z organizace BVjong, který nám umožnil účast, a Karolíně Panuškové z České asociace streetwork (ČAS) za vřelé přijetí v Praze a vysvětlení projektu. Rádi bychom také poděkovali organizaci PROSTOR PRO za přátelský postoj i přijetí a vhléd do organizace. A samozřejmě i Davidovi H., Davidovi P., Gabriele, Karolíně, Kláře, Markovi, Nikole a Václavovi, kteří nám vysvětlovali a seznamovali nás s prací českých terénních sociálních pracovníků.

Navzdory omezením pandemie covid-19 jsme si studijní cestu opravdu užili. Hodně jsme toho viděli, hodně jsme se toho naučili a hlavně jsme poznali skvělé české kolegy. Doufáme, že se v Nizozemsku opět setkáme v roce 2021.

Nizozemsko, říjen 2020

Úvod

Se streetworkem nás seznamovala organizace PROSTOR PRO. Tato zpráva je rozdělena do několika částí, aby byla čitelnější; začíná obsáhlým popisem organizace, bližším vysvětlením zásad a hodnot organizace PROSTOR PRO, umístěním organizace, organizační strukturou a platy. Dále se zaměřuje na spolupráci s partnery a finanční zdroje organizace. V druhé části je větší pozornost věnována jednotlivým službám, především službám zaměřeným na školy a vzdělávání, jako je například projekt Spirála a spolupráci s domovem

mládeže a internátem. Následně jsou popisovány další služby, s nimiž se účastníci stáže seznámili. Zpráva končí závěrem, v němž jsou uvedena získaná ponaučení a naše doporučení.

Popis organizace

PROSTOR PRO (založen v roce 2000) je neziskovou organizací v Hradci Králové, městě nacházejícím se na východ od Prahy. Posláním organizace je usilovat o společnost, ve které nikdo nezůstane se svými problémy nebo potížemi sám. Podporuje přitom mladé lidi v překonávání překážek a v získávání nových dovedností, které jim umožní převzít kontrolu nad vlastním životem. Cílem je stát se do roku 2028 předním poskytovatelem služeb sociální prevence pro děti a mládež v královéhradeckém kraji. PROSTOR PRO usiluje o to, aby byl v budoucnosti stabilní organizací z hlediska financí i zaměstnanců. Každé tři roky je strategický plán - společně s posláním a vizí - organizace upřesňován a v případě potřeby aktualizován.

83

Hodnoty

PROSTOR PRO stanovil pět hodnot, na které pamatuje u každé služby:

- **Zodpovědnost;** jsme zodpovědní za sebe i za druhé. Přijímáme vlastní odpovědnost a očekáváme totéž od druhých. Jednáme tak, aby se na nás ostatní mohli spolehnout.
- **Respekt;** respektujeme sami sebe i ostatní. Nastavujeme přiměřené hranice, které respektují hranice jednotlivců i námi poskytovaných služeb.
- **Otevřenost;** jsme otevřeni novým nápadům i spolupráci. Jednáme férově a transparentně. Upřímnost a poctivost jsou pro nás důležité, speciálně při jednání s klienty.

- Profesionalita; složení týmu odpovídá profesionální organizaci, která splňuje požadavky vyplývající z legislativních norem. Profesionalitu spojujeme s lidským přístupem.
- Individuální přístup; ke každému klientovi přistupujeme individuálně a reagujeme na jeho specifické potřeby a životní situace.

Poloha a počet obyvatel

PROSTOR PRO sídlí v Hradci Králové, městě, kde žije něco málo přes 90000 obyvatel. Na začátku tohoto roku začala organizace působit v širší oblasti, včetně malých obcí za hranicemi města. V budově, kde organizace pracuje, jsou různé prostory pro různé nabízené služby. Tato budova patří městu a PROSTOR PRO ji může využívat bezplatně. Podle pracovníků, se kterými jsme se setkali, je budova stará, není bezpečná a je v ní nedostatek místa. K budově přiléhá malý park a sportovní hřiště, takže ve venkovním prostoru je dostatek místa pro různé činnosti. Budova, ve které pracují, se nachází uprostřed obytné čtvrti v relativně bohaté čtvrti. Mobilní klub je využíván pro práci za hranicemi města. Pro schůzky domluvené se školou využívají vlastní dopravu.

Obyvatelé Hradce Králové jsou pracovití a ve většině rodin pracují oba rodiče. Kromě bohatších obyvatel žije ve městě i mnoho lidí chudých, kteří žijí pod hranicí chudoby. Člověk je buď bohatý¹ nebo chudý, což je stále jakýsi pozůstatek komunismu. Pokud se podíváme na strukturu obyvatelstva, Česká republika je velmi homogenní komunitou, což platí i v případě Hradce Králové. Jediné skupiny obyvatelstva, se kterými se setkáte kromě lidí, kteří se narodili a vyrostli v České republice, jsou Romové a malé skupiny lidí z Ukrajiny nebo Vietnamu.

Organizační struktura a zaměstnanci

Organizace má 17 zaměstnanců, kromě sociálních pracovníků zaměstnává také řadu pracovníků, kteří se starají o chod organizace: ředitel, asistentka ředitele, fundraiser, finanční administrátor a projektový manažer (osoba, která vše sepisuje a je zodpovědná za projekty, například vůči obcím nebo jiným zdrojům příjmů).

¹ Poznámka PROSTOR PRO: „bohatý“ zde znamená střední třída.

Pracovali jsme se sociálním týmem, který se věnuje práci s mládeží. V týmu pracuje 8 pracovníků a 1 programový manažer (celkem sedm zaměstnanců na plný úvazek): 7 žen a 2 muži. Tým je mladý, všem je mezi 24 a 36 lety. Programový manažer pracuje v organizaci již 10 let, ostatní zaměstnanci jsou zaměstnání od 3 měsíců do 3 let (někteří mají zkušenosti z jiných služeb).

Všichni sociální pracovníci mají vysokoškolské vzdělání, většina z nich má kvalifikaci v oblasti sociální práce nebo sociální pedagogiky. V České republice jsou poměrně přísní, pokud jde o samotné vzdělávání a následné doplňování znalostí sociálních pracovníků. Například je povinné mít ukončené vysokoškolské vzdělání nebo specializovaný kurz nebo odborné vysokoškolské vzdělání; každoročně musejí absolvovat minimálně 24 hodin dalšího vzdělávání. Řada pracovníků zpochybňovala hodnotu bakalářského titulu, protože je v České republice již standardem. Pro každého pracovníka se rozhoduje, které další vzdělávání má pro něj největší přidanou hodnotu. Může jít například o témata jako sebepoškozování nebo zvládání náročného chování. Jako školitelé jsou přizýváni další profesionálové, například odborníci na terénní práci (streetwork). Pracovníci si mohou vybrat, kterým tématům se chtějí podrobněji věnovat.

Zaměstnanci organizace mají pravidelné porady, které se konají jednou týdně s týmem a jednou měsíčně s celou organizací. Mají také externího supervizora v Praze, se kterým se setkávají jednou za 8 týdnů. Pokud pracovník potřebuje důvěrného poradce, pak je přizván v případě potřeby někdo, kdo není členem týmu. Kromě toho se pracovníci vždy mohou obrátit na někoho, komu v týmu důvěřují, na manažera nebo kolegu. Je také možné obrátit se na odborníka v dané oblasti.

Pracovníci na plný pracovní úvazek pracují 4 dny v kontaktní práci a 1 den plní administrativní povinnosti. Během 4 dnů se v dopoledních hodinách také věnují administrativě. K většině kontaktů dochází ve středisku nebo venku mezi 14 a 18 hodinou. V dopoledních hodinách také probíhají aktivity se školními třídami, i když se to u jednotlivých pracovníků liší.

Platy zaměstnanců

Průměrný plat na plný úvazek činí 1040 Eur měsíčně. Jedná se o podprůměrnou mzdu, pokud porovnáme jejich vzdělání a kvalifikaci s průměrným platem v České republice. Například učitel na základní škole vydělá v průměru o 400 Eur více než terénní sociální pracovník s mládeží. Pro srovnání: v Nizozemsku jsou platy terénních sociálních pracovníků s mládeží téměř stejné jako platy učitelů, a to asi třikrát vyšší než v České republice.

Kvůli nízkému platu většina terénních sociálních pracovníků s mládeží končí po 3 až 4 letech. Pak začnou dělat něco jiného, často něco méně zábavného, ale kde se dá vydělat více peněz ². Jak již bylo popsáno výše, tým je velmi mladý a pracovníci byli velmi překvapeni, že nizozemští terénní sociální pracovníci s mládeží jsou o něco starší, protože v České republice se málokdy setkáte se staršími terénními sociálními pracovníky s mládeží.

Partneři a spolupráce

Organizace existuje již 20 let a měla spoustu času na vybudování sítě partnerů. V nadcházejícím období této oblasti hodlá věnovat ještě větší pozornost a zviditelnit se. Pracovníci jsou členy různých odborných skupin (například komunitní plánování, intervenční týmy pro děti, spolupráce s koordinátorem prevence kriminality, skupina práce s dětmi v obtížných situacích - které se dostaly do střetu se zákonem, prevence rizikového užívání drog atd.). Kromě toho probíhá spolupráce s místní policií a orgány sociálně-právní ochrany dětí.

Mezi další partnery patří školy a další organizace zabývající se sociální prací, jako jsou například adiktologická centra, organizace pro sociálně-právní ochranu dětí a psychologové.

Je důležité zmínit vztah založený na důvěře, který terénní sociální pracovníci s mládeží navazují s mladými lidmi. Toto pouto není ohroženo spoluprací s policií nebo úředníky SPOD. Informace, které sdílejí, mají obecný charakter, například neuvádějí žádná jména, pokud se nejedná skutečně o trestnou činnost nebo rizikové chování, které ohrožuje samotné mladé lidi.

Finanční zdroje

Organizace je financována státem, obcí, krajem a ze soukromých zdrojů, a to následovně: 85%–90% ze státního rozpočtu a 10%–15% z různých fondů a místních podniků. Financování ze státního rozpočtu je zajištěno pouze na období 1 roku, což pro organizaci znamená velkou nejistotu.

² Poznámka PROSTOR PRO: Každý pracovník toto vnímá subjektivně a jinak.

Marek Nagy pracuje pro PROSTOR PRO jako fundraiser na plný úvazek. S fundraisingem začala organizace před 20 lety, ale tento typ činnosti byl v té době v České republice neznámý, takže to nebylo vždy jednoduché.

Pokud jde o program PROSTOR PRO práci s mládeží, 80% je financováno ze státního rozpočtu (ministerstva a kraje) a 20% z rozpočtu města. PROSTOR PRO je sice nezávislá organizace, ale na těchto dotacích je závislá. Peníze na doplňkové aktivity pocházejí z fundraisingových iniciativ nebo nadací a menší příjmy jsou získávány od veřejnosti prostřednictvím placených aktivit, ale tyto částky jsou velmi nízké.

Probíhají kampaně zaměřené na zvýšení zájmu firem o dárcovství. Například v jedné kavárně byla spuštěna kampaň, kdy si lidé mohou za šálek kávy připlatit a získané peníze jdou na konto organizace. Je možné také darovat formou věcných darů /materiálů a kromě toho se dárcovství věnují i další kolegové. Za PR není v PROSTOR PRO zodpovědný výhradně jeden člověk a ačkoliv je organizace ve městě poměrně známá, stále je co zlepšovat.

Vzdělávání

Organizace nabízí řadu služeb ve spolupráci se vzdělávacími zařízeními. Tyto služby jsou popsány níže.

Spirála

Myšlenkou Spirály je realizace certifikovaných programů primární prevence na základních a středních školách v královéhradeckém kraji. Jedná se o všeobecnou primární prevenci, kterou v Nizozemsku nazýváme “Velký skok – The Big Jump”. Standardní program je nabízen skupině studentů prvních ročníků (15 – 16 let), kteří se ještě neznají. Soudružnost skupiny je podporována prostřednictvím takových sportů a her, při nichž je spolupráce nutná. Skupina se přitom vzájemně poznává a studenti mají větší šanci cítit se bezpečně a navazovat důvěrnější vztahy. Kromě toho je připraven program na míru pro zranitelnější skupinu studentů. Tato skupina vyžaduje selektivní,

Prostor PRO

Prostor PRO

primární prevenci, která se provádí prostřednictvím programů na míru se specifickým nácvikem sociálních dovedností. Obě skupiny využívají sportovní hřiště klubu mládeže a kromě terénních sociálních pracovníků s mládeží je žádoucí i přítomnost učitele.

Spirála se v budoucnu hodlá více specializovat na dlouhodobé preventivní programy. Kromě vlastního programu nabízí projekt poradenství pro studenty, učitele a rodiče. Jednou z realizovaných metod v současnosti je vývoj webové a mobilní aplikace NEMÁ TO NA ČELE, která je podrobněji popsána níže.

Nemá to na čele

Před třemi lety se tým začal zabývat tím, jak by terénní sociální pracovníci s mládeží mohli více zapojovat rodiče a učitele do procesu řešení šikany. V rámci projektu byla vyvinuta mobilní aplikace. Tato aplikace objasňuje, jak rozpoznat šikanu, například doma, ale i ve škole. Z průzkumu vyplynulo, že 90 % učitelů popírá, že by v jejich škole docházelo k šikaně, zatímco 40 % dětí uvedlo, že se šikanou setkalo. Jak se šikanováním něco udělat vědělo 12 % dětí, a to hlavně s pomocí rodičů. Šikana se ale stále častěji odehrává na sociálních médiích, a proto klíčové postavy rodičů a učitelů nemohou nabídnout odpovídající podporu. Nevědí, jak šikanu řešit a navíc pouze 40 % učitelů je proškoleny ve strategiích jak s ní bojovat. Mládež tak čelí problémům s online šikanou sama, bez odpovídající pomoci. Rodiče i učitelé byli dotazováni, co by jim pomohlo. Výsledky byly následující:

Rodiče: rodiče se domnívali, že by se měli naučit rozpoznávat příznaky šikany, ocenili by plán cílených opatření a dávali by přednost odborné pomoci při řešení šikany.

Učitelé: chtěli jednoduchý manuál, pomoc odborníka a příručku jak učit děti mluvit o šikaně.

Díky tomu vznikla aplikace, která objasňuje, jak by učitelé a rodiče měli řešit šikanu. Vysvětluje krok za krokem, jak šikanu zvládat, nabízí virtuální pomoc při podezření na šikanu a podrobně vysvětluje, jak spolupracovat s dítětem, školou a rodiči. Jsou tak navzájem propojeni s terénními sociálními pracovníky s mládeží, mohou si promluvit a získat tak pomoc. Terénní sociální pracovník s mládeží nebo jiný odborník je provede celým procesem. Vyplní 12 otázek, aby bylo možné analyzovat závažnost a rozsah problému. Poté následuje postupný plán a vysvětlení, co se dítěti stalo. Jsou nabízeny základní rady k řešení problému. Nejsou uváděna ani jména ani osobní údaje,

propojení je určeno pouze k tomu, aby bylo možné udělat analýzu a udělat si představu o závažnosti problému. Záměrem je, aby aplikaci nakonec používaly všechny věkové skupiny, ale mladí lidé ji (zatím) nepoužívají.

Domov mládeže a internát

Kvůli koronavirové pandemii jsme neměli přístup do školy. Ale měli jsme štěstí a mohli jsme navštívit domov mládeže a internát, kde studenti bydlí, ale opět kvůli koronaviru jsme nemohli absolvovat prohlídku. Příjemně jsme si ale popovídali s jedním z koordinátorů studentského komplexu.

Celkem jsou zde tři domovy mládeže a internát podobné tomu, co jsme viděli. Bydlí v nich asi 700 studentů z různých škol. Toto studentské bydlení je určeno především pro studenty, kteří bydlí daleko, často bydlí mimo město. Studenti jsou ve věku mezi 15 a 19 lety. V domově mládeže a internátu pracuje mnoho odborných pracovníků, je tam zaměstnáno 5 asistentů pedagogů, jako například poradci, psychologové a pedagogičtí pracovníci, kteří mladým lidem pomáhají. Ti jsou placeni školou a místní samosprávou. Škola a domov mládeže a internát mají dobré vztahy a vzájemně se informují. Mladí lidé se tak učí uklízet si pokoje a tím si osvojují dodržování denního řádu, aby dokázali žít samostatně. Je stanoven pevný řád, a to mladým lidem pomáhá. Mají přísný rozvrh, který musí dodržovat, pokud jde o úklid a vycházky. Nabízí se mnoho volnočasových aktivit, jako je sport a kreativní kroužky, například tvorba zpravodajů. Neustále je někdo k dispozici, 24 hodin denně, 7 dní v týdnu.

Cílem je dobře mládež vzdělávat a ukazovat jim, jak smysluplně trávit volný čas. Na začátku se koná úvodní seznamovací setkání, aby se navzájem poznali, které je vždy hravé, takže si téměř ani nevšimnou, že se učí a přitom oceňují přítomnost terénních sociálních pracovníků s mládeží a volnočasové aktivity, které jim nabízejí. Na vytváření programů spolupracují i další odborníci, například terénní sociální pracovníci s mládeží, služby pro mládež, lékaři atd.

Mají přísný rozvrh pro úklid a vycházky, což se liší podle věku. Rodiče je mohou navštěvovat, ale ne během pandemie covid-19 kvůli riziku nákazy.

Se studenty se probírá mnoho témat, například šikana a sociální média. Domov mládeže a internát v současnosti spolupracuje s terénními sociálními pracovníky s mládeží. Terénní sociální pracovníci s mládeží oslovují mladé lidi mimo a/nebo na chodbách domova mládeže a internátu. Existují specifická témata, která s mládeží probírají, například o drogách atd.

Koordinátorka, se kterou jsme mluvili, zde pracuje již 3 roky. Předtím pracovala v jiném domově mládeže. Mladí lidé jsou většinou velmi vytíženi studiem a různými dalšími aktivitami, ale i přesto někteří chodí do střediska mládeže. Domov mládeže a internát odkazuje mladé lidi do Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Klídek pokud vidí, že je to potřeba. Koordinátorka nám během rozhovoru řekla, že by bylo vhodné, aby terénní sociální pracovníci s mládeží byli k dispozici i večer, nejen do 18 hod. Je to z toho důvodu, že mládež často chodí do školy až do odpoledne. Také se svěřila, že mezi terénními sociálními pracovníky s mládeží jsou velké rozdíly a jejich fluktuace je vysoká, z čehož je zklamaná. Chtěla by mít větší jistotu, aby bylo možno vybudovat a udržet vztahy založené na důvěře.

Kdy jsou rozhovory mezi terénními sociálními pracovníky s mládeží a studenty ve škole úspěšné? Odpověď zní, že tehdy, když se student stále ptají a projevují zájem. Ve škole mají terénní sociální pracovníci s mládeží 6 až 8 kontaktů se studenty za hodinu. Často chodí stejní studenti každý týden, ale hlásí se i noví studenti. Ve škole jsou vyvěšeny plakáty s informací, kdy jsou terénní sociální pracovníci s mládeží přítomni. Často mají různá hlavní témata, se kterými pracují, například závislosti a šikana.

Bylo patrné, že terénní sociální pracovníci s mládeží jsou k dispozici pouze do 18 hod. Když jsme se na to ptali, terénní sociální pracovníci s mládeží uvedli, že je to proto, že chtějí stanovit hranici, aby si udrželi osobní život mimo práci. Mezi terénními sociálními pracovníky s mládeží, se kterými jsme mluvili, nepanovalo velké nadšení a také upozornili na vysokou fluktuaci terénních sociálních pracovníků s mládeží, přičemž naznačili, že vysoká fluktuace obvykle souvisí s pohlavím, protože ženy odcházejí na mateřskou dovolenou.

Ostatní služby

Kromě vzdělávání nabízí PROSTOR PRO mladým lidem řadu služeb.

- **Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Klídek** – mladí lidé jsou zde vítáni a je zde možné provozovat různé aktivity;

- **Terénní sociální práce s mládeží** – aktivity ve městě Hradec Králové a v příměstských oblastech v okolí města;
- **Probační program Právo pro každý den** – koučovací program pro mladé lidi, kteří se dostali do střetu se zákonem.

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Klídek

Komunikace s mladými lidmi má zásadní význam pro realizaci práce s mládeží, aby bylo možné zmapovat problémy. Dále přibližuje témata, se kterými se mladí lidé setkávají, například drogy a alkohol, sexualita, sociální media, šikana, škola atd. Síla tohoto preventivního přístupu, kdy jsou terénní sociální pracovníci s mládeží přítomni i v době, kdy vše probíhá dobře, spočívá v tom, že jsou k dispozici i v období, kdy se v životě mladého člověka objeví potíže.

Terénní sociální pracovníci s mládeží věnují mnoho času i přemýšlení mapování skupin mládeže. Kdo jsou členové jednotlivých skupin? Kde se nově příchozí mladí lidé zviditelňují a kde dochází k posunům? Mladí lidé se registrují pod přezdívkou, tyto údaje jsou zaznamenávány především proto, aby bylo možné určit příslušné rozpočty, vést evidenci vykonané práce a zjišťovat, jaký je dosah jejich práce. Terénní sociální pracovníci s mládeží se mezi mladými těší velké důvěře. Nevýhodou je, že fluktuace terénních sociálních pracovníků s mládeží je vysoká, takže toto pouto mívá dočasný charakter.

Vstup do Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež Klídek je zdarma. Zjistili jsme, že v České republice existuje kromě bezplatné práce s mládeží také její placená forma. To by mohlo znamenat jasné rozdělení mezi vrstvami společnosti (bohatí/chudí), což následně ovlivňuje příležitosti mladého člověka na pracovním trhu. Úspěch totiž často nezáleží na tom, co znáte, ale koho znáte. Práce s mládeží má také nízkou prestiž, což se odráží v nízkých platech a tedy i vysoké fluktuaci.

Zastřešující organizace (ČAS) by udělala prospěšnou věc, kdyby ukazovala úspěchy a úspory v dlouhodobém horizontu, aby se veřejné mínění o práci s mládeží pozitivně měnilo. Cílem je pak přimět politiky, aby si uvědomili potřebu do ní investovat. Spolupráce se zahraničními organizacemi, jako je BV Jong, může zastřešující organizaci v tomto směru pomoci.

Prostor PRO

Prostor PRO

Terénní sociální práce/streetwork s mládeží

Na ulici se terénní sociální pracovníci s mládeží také snaží nadchnout mladé lidi pro různé aktivity nebo je přivést do nízkoprahového klubu pro děti a mládež (NZDM). Mladí lidé si rovněž mohou domluvit schůzku prostřednictvím chatování na sociálních médiích. Terénní sociální pracovník s mládeží se pak s nimi setká na určitém místě ve městě. Terénní sociální pracovníci s mládeží využívají k přesunu do města veřejnou dopravu a pak chodí pěšky.

Těchto cílů se organizaci daří dosahovat. Každý týden se koná schůzka týmu a během a po terénní práci se zaznamenává s kým, kde a o čem se hovořilo. Je dobře, že existuje program, na který lze odkázat, ale to není vždy nutné pro a zároveň NZDM není vhodné pro všechny mladé lidi. Dlouhodobé kontakty na ulici přinášejí také přidanou hodnotu. Terénní sociální pracovníci s mládeží se mezi mládeží těší velké důvěře.

Je patrné, že administrativa, zaznamenávání kontaktů, zabere mnoho času. Hodně času by se ušetřilo tím, že by se zaznamenávalo pouze to, co vyčnívá a co stojí za zmínku. Přesun po městě na kole by také ušetřil čas a zefektivnil práci. Také jsme si všimli, že terénní sociální pracovníci s mládeží tráví s mladými lidmi dlouhou dobu. Pokud by to mládeži připadalo příliš dlouhé, tak by se mohli snažit kontaktům vyhýbat.

Probační program Právo pro každý den

Resocializační program ministerstva spravedlnosti je určen mladistvým pachatelům, kteří se dopustili méně závažných trestných činů. Tito mladí lidé jsou povinni docházet jako skupina do projektu práce s mládeží a ve 12 až 14 sezeních se interaktivní formou učit rozvíjet praktické dovednosti. Tyto praktické dovednosti jsou zaměřeny na řešení konfliktů, učení se kritickému myšlení a srozumitelnému vyjadřování, nahlížení na problém z více úhlů a učení se samostatnosti. To vše je zaměřeno na to, aby se mladistvý vyhnul trestné činnosti.

Při streetworku bylo zarážející, že jeden mladík, který se dříve takového projektu musel účastnit, nechtěl mít s terénními sociálními pracovníky s mládeží nic společného. Nebyl navázán vztah založený na důvěře, což je také obava vyplývající z tohoto projektu. Protože

terénní sociální pracovníci s mládeží v tomto projektu zaujímají jinou roli než při své běžné práci, může to mít negativní vliv na budování vztahu založeného na důvěře.³

Závěry

Hlavním tématem této studijní cesty byla spolupráce škol a streetwork. Navzdory počínající druhé vlně pandemie covid-19 měli nizozemští terénní sociální pracovníci s mládeží příležitost udělat si širokou představu o českých terénních sociálních službách pro mládež. Získaná ponaučení a doporučení jsou proto širší než jen původně předpokládaná spolupráce škol a streetwork.

Co nás zaujalo na studijní cestě do České republiky

95

Obecné informace:

- Pracovníci zůstávají na svých pozicích jen krátkou dobu, přibližně 2 – 4 roky.
- Pracovníci jsou velmi nadšení, ale nedokážou vybudovat know-how o své profesi.
- V České republice žijí dvě různé kultury: Češi a Romové. Terénní sociální pracovníci s mládeží se s romskou populací příliš neselekávali.⁴
- Terénní sociální pracovníci s mládeží jsou převážně ženy.

³ Poznámka PROSTOR PRO: Jednalo se o neobvyklou situaci. Mladík dostal příkaz přijít do našeho klubu od sociální pracovnice městského úřadu. Měl strach, že by ho tato sociální pracovnice kritizovala za nedodržování dohody, protože k nám do klubu nechodil pravidelně. Sociální pracovníci z našeho týmu NEPRACUJÍ v probačním programu. Tento program využívá externí pracovníky.

⁴ Poznámka PROSTOR PRO: Z našeho pohledu máme pocit, že s romskou mládeží máme spoustu kontaktů, ale pracujeme s nimi hlavně formou streetworku. Do klubu docházejí jen zřídka.

- Terénní sociální pracovníci s mládeží pracují pouze do 18 hodin, nikoliv večer. Důvodem je převažující počet žen, otázky bezpečnosti a nízké platy.
- Terénní sociální pracovníci s mládeží si s většinou mladých lidí, s nimiž pracují, vybuchovali dobrý vztah založený na důvěře.
- Mělo by se zvýšit povědomí o sociální práci, aby se terénní sociální práce / streetwork s mládeží stala skutečně respektovanou profesí.
- Pracovníci jsou nadšenci a s malými prostředky dosahují velkých úspěchů.

Problémy:

- Financování. To je opravdu velkým problémem. I pro běžnou práci je vždy nutné zajišťovat finanční prostředky, aby bylo možné pokračovat s jednotlivými případy. Fundraising je důležitou a nezbytnou součástí práce.
- Registrace: podle našeho názoru se příliš kontroluje přítomnost účastníků (záznamy), ale málo nebo vůbec se neeviduje skutečná sociální práce, například jak intervence prospěla.

Získaná ponaučení

Příklady dobré praxe:

- Projekty pro děti nastupující na střední školy (přechod ze základní na střední školu).
- Pro cílovou skupinu 8 -15 let: projektová práce ve školách, většinou dvakrát ročně.
- Webové stránky a mobilní aplikace jsou, kromě jiných programů, skvělým způsobem, jak podpořit učitele i rodiče při řešení šikany.
- Přístup k mladistvým pachatelům představuje trvalou součást práce. Je to srovnatelné s nizozemským projektem HALT (intervence HALT v Nizozemsku se provádí za účelem rychlého řešení drobných přestupků, jako je například vandalismus, krádeže (v obchodech), výtržnictví a záškoláctví, spáchaných mladými lidmi ve věku 12 až 18 let, s nutností absolvovat kurzy a někdy veřejně prospěšné

práce.).V České republice tedy dochází k větší integraci mezi prací s mládeží a aktivitami souvisejícími s probačním programem (projekt Halt).

- Využívání mobilního klubu pro dojíždění za hranice města a zajištění místa pro mládež.
- Mladí lidé uváděli, že s terénními sociálními pracovníky s mládeží mají velmi dobrý vztah založený na důvěře, popisovali ho jako velmi pozitivní.

Doporučení

- Zodpovědnost za práci a s ní spojené finance je samozřejmostí. V současné době není poměr mezi časem věnovaným administrativě/ registraci a časem investovaným do cílové skupiny optimální. Snažte se přesvědčit zodpovědné osoby, abyste mohli zaznamenávat jen to, co je nezbytné. Zůstane tak více času na kontakt s cílovou skupinou nebo investici do jiných projektů.
- Organizace je financována ze státních, obecních, krajských a soukromých zdrojů. Státní rozpočet je přidělován pouze jednou za rok, což pro organizaci znamená velkou nejistotu. Předpokládáme, že takto to funguje pro mnoho organizací pracujících s mládeží, a proto je důležité, aby stát i politici věnovali pozornost dlouhodobějšímu investování do oblasti práce s mládeží. ČAS v tom možná může sehrát určitou roli.
- Kromě nejistoty ve financování je finanční ohodnocení /mzda pro české terénní sociální pracovníky s mládeží velmi nízké. Z tohoto důvodu je fluktuace vysoká a není možné vybudovat dlouhodobý vztah mezi terénními sociálními pracovníky s mládeží a mladými lidmi.⁵ Tomuto tématu je také třeba věnovat pozornost na národní nebo politické úrovni.
- Investujte ještě více do zviditelnění. Jediné, co všichni terénní sociální pracovníky s mládeží mají, je taška s logem organizace, ale nic dalšího rozpoznatelného je s organizací nespojuje. Investice do zviditelnění/uznání rovněž zvyšuje podporu.

⁵ Poznámka PROSTOR PRO: Toto také vnímáme jako výhodu, protože nechceme, aby naši klienti byli fixováni na konkrétní osobu, a stále při tom máme pocit, že s klienty dokážeme i během 2 nebo 3 let vytvořit vztah založený na důvěře. Snažíme se o to, aby klienti důvěřovali naší organizaci a službám.

- Lze navázat více kontaktů s různými cílovými skupinami. Například kontakty s romskou komunitou by se mohly zlepšit nebo by se například mohly pořádat večery s cílovými skupinami.
- Terénní sociální pracovníci s mládeží pro pohyb ve městě používají veřejnou dopravu a pak chodí pěšky. Pro úsporu času a rozšíření spádové oblasti by bylo vhodné pořídit jízdní kolo.
- Kromě kontaktů s cílovou skupinou může být zajímavé investovat více do kontaktů například s místními obyvateli. Tímto způsobem lze také zvýšit podporu organizace.
- Práce terénních sociálních pracovníků s mládeží končí v 18 hodin. Školy a partnerské organizace poukázaly na potřebu investovat do práce ve večerních hodinách.
- Registrace: příliš se kontroluje přítomnost účastníků (záznamy), ale málo nebo vůbec se neeviduje skutečná sociální práce, například to jak intervence prospěla.

Zpráva ze stáže: Beztíže, Cesta integrace a Neposeda, Praha, Česká republika

Datum: 8.–12. 11. 2021

Stáže se zúčastnili a zprávu vytvořili: Merilin Ülem, Alexander Arabkin, Kevin Ivanov a Aleksei Jefimov (Mobiilne noorsootöö, Tallinna Haridusamet)

Následující zpráva shrnuje všechny zkušenosti, náměty a myšlenky získané během odborné stáže.

Náš první den začal setkáním s Karolínou Panuškovou, která je koordinátorkou pro mezinárodní spolupráci v organizaci ČAS. Setkali jsme se v budově DDM Praha 3 – Ulita, kde sídlí i jeden z nízkoprahových klubů pro děti a mládež – Klub Beztíže.

ČAS je nezisková organizace založená v roce 1997, která sdružuje organizace a programy působící v oblasti nízkoprahových sociálních služeb a kontaktní sociální práce. Jedná se o programy nízkoprahových klubů pro děti a mládež, kontaktních center pro uživatele drog, nízkoprahových poraden a streetwork. Streetworkeri se s klienty snaží na ulici navazovat kontakt a poskytovat jim poradenství a pomoc při řešení jejich nepříznivé sociální situace. Pracovní pozice jsou stanoveny zákonem o sociálních službách č. 108/2006 Sb. ČAS organizuje pravidelné i na míru šité kurzy a semináře určené pro mnoho zájemců, od začátečníků až po zkušené streetworkery. Závěrem lze říci, že ČAS sdružuje všechny organizace a programy v České republice, které realizují různé metody sociální práce s mládeží i dalšími cílovými skupinami.¹ ČAS rovněž vytváří standardy a metodiky, zajišťuje audity kvality a podporuje supervizi.

Ulita je středisko volného času, které poskytuje služby v oblasti zájmového vzdělávání – programy pro aktivní využití volného času dětí, mládeže i dospělých účastníků. Hlavními oblastmi programů jsou kurzy a zájmové kroužky, otevřené dílny, tábory a prázdninové akce, výukové programy a soutěže pro školy v Praze 3.²

Karolína nás krátce seznámila s plánem týdne a dalšími důležitými aspekty naší stáže. Pak jsme se vydali do Klubu Beztíže na druhé straně budovy. Pracovníci Beztíže, organizace Neposeda a Klubu Cesta nás srdečně přivítali. Karolína nám představila organizaci ČAS – jak funguje, jak pomáhá dětem, mládeži i dospělým. Dozvěděli jsme se také o organizaci Beztíže.

Několik zajímavostí: ČAS každoročně v září pořádá Týden nízkoprahových klubů s cílem zvýšit jejich viditelnost a snížit prahy mezi kluby a veřejností. Týden práce s mládeží v Estonsku je možná podobný. Pořádá se každý rok v listopadu a zaměřuje se na témata důležitá pro mládež (duševní zdraví, participace, možnosti práce s mládeží atd.). Využít tuto příležitost a upozornit na činnost klubů (jako to dělají v ČR při Týdnu nízkoprahových klubů v ČR) nám připadá jako dobrý nápad a mohli bychom to využít i pro naše kluby pro mládež.

¹ www.streetwork.cz/stranka/13/co-je-streetwork

² www.ulita.cz/

ČAS rovněž organizuje Časovanou botu, akci věnovanou nejlepším streetworkerům a streetworkerským týmům. V Estonsku se pořádá podobná akce – Rada pro vzdělávání a mládež každoročně vybírá nejlepšího pracovníka s mládeží.

Rádi bychom také upozornili na diskusní cyklus s názvem “ČAS OD ČASU”. Známí lidé se v této sérii diskusních setkání snaží změnit nepochopení týkající se lidí ohrožených sociálním vyloučením, nízkoprahové sociální práce a streetworku. Pravidelnými hosty jsou významné osobnosti, které svou prací odstraňují předsudky a mění názory většinové společnosti.³

Ptali jsme se na různé otázky ohledně systému a některé věci pro nás byly těžko pochopitelné.

Zároveň jsme také objevili podobnosti. Nakonec jsme si udělali dobrou představu o tom, jak vše funguje. Prevenci obvykle organizují nevládní organizace, které pracují podle zákona o sociálních službách. Budování vztahů začíná “zdola”: propojením se školami a diskuzemi o službách streetworku a preventivních programech (tyto programy byly na některých školách zavedeny o přestávkách – kontakt, monitoring a individuální práce).

Beztíže

Beztíže je specializované oddělení Domu dětí a mládeže Praha 3 – Ulita, které spojuje různé přístupy k poskytování sociálních služeb mladým lidem ve věku 6–26 let. Beztíže působí v Praze 2, Praze 3 a Praze 10. Působí v ulicích a v klubech (Beztíže a Beztíže2), a poskytuje služby všem mladým lidem v obtížných životních situacích nebo s nestabilním rodinným zázemím, kteří se mohou dostat do rozporu se společenskými nebo sociálními normami. Beztíže provozuje dva nízkoprahové kluby a tři terénní programy pro ohroženou mládež. Kluby jsou pro všechny sociální vrstvy dětí a mládeže snadno dostupné. Služby jsou poskytovány bezplatně a anonymně. Kluby nabízejí svým klientům příjemné místo, bezpečné prostředí, různé vybavení a programy. Kromě zábavy a rozvojových aktivit poskytují také poradenství, sociální služby a kladou důraz na prevenci rizikového chování (záškoláctví, experimentování s drogami, rizikové sexuální chování apod.)

³ www.casodcasu.cz

Ulita - Beztíže

Ulita - Beztíže

Mladí lidé z okolí se v klubech pravidelně setkávají se svými kamarády, učí se novým dovednostem a diskutují s pracovníky. Společnými tématy mládeže v Beztíži je nedostatek motivace ve škole, agresivita, rvačky a násilí. Téma drog už není tak prvořadé jako dříve, ale je stále aktuální. Beztíže pořádá pravidelné i jednorázové workshopy ve svých nízkoprahových klubech i přímo v ulicích, nejznámější jsou rapové workshopy – díky nim několik klientů začalo tvořit vlastní muziku i jedna hudební skupina, která vystupuje na rapových akcích různě po ČR. Mladí zde mohou najít alternativní perspektivy a setkávat se s novými a inspirativními lidmi.

Kromě klubů a workshopů existují i další přístupy. Od roku 2009 Beztíže organizuje preventivní výjezdy mimo Prahu. Při výjezdech využívají metody zážitkové pedagogiky a program Cesta hrdiny, který do České republiky přinesl americký psycholog Bret Stephenson. Na výjezdech si mladí lidé mohou vyzkoušet například výtvarné techniky, sportovní aktivity, skupinové hry, činnosti vyžadující spolupráci, skupinovou reflexi, společné vaření, péči o domácnost a další.⁴

Další věc, které jsme si všimli, byly plakáty se sexuální tematikou na toaletách. Tuto praxi bychom mohli využít v estonských centrech mládeže, protože by mohla být přínosná i pro naši mládež.

Pro Klub Beztíže pracují tři pracovníci a stejně tak je tomu i v Klubu Beztíže 2. Streetworkeri se starají o tři oblasti: Praha 2, Praha 10 a Žižkov a pracují ve dvojicích. V naší organizaci také pracujeme tímto způsobem, ale v Praze se pracovníci i pracovní oblasti nestřídají, zatímco u nás ve stejné oblasti pracují různí lidé. Je to účinná metoda jak získat důvěru mladých, ale u nás v Tallinnu není nutná, protože naše město je kompaktnější. V tak krátké době se těžko odhaduje, jak se párová dynamika liší od té naší, ale měli jsme pocit, že spolupráce mezi pracovníky je dobrá. Beztíže pracuje v ulicích dvakrát až třikrát týdně.

Po prezentaci jsme se rozdělili do tří skupin. Jedna skupina se vydala do Klubu Cesta v Říčanech, dva z nás se věnovali streetworku v Praze 2 a Praze 10 a jeden z nás streetworku na Žižkově.

⁴ www.beztize.cz/co-delame__trashed/preventivni-vyjezdove-akce/

Klub Cesta

Říčany jsou malé město v okrese Praha-východ ve Středočeském kraji, kde žije přibližně 16000 obyvatel. Dozvěděli jsme se, že Říčany jsou také jednou z nejdražších oblastí pro bydlení v okolí Prahy, protože v posledních letech ceny nemovitosti výrazně vzrostly. Klub Cesta integrace, o.p.s. poskytuje sociální pomoc lidem v nouzi – mladým lidem, rodinám i seniorům, ale v klubu Cesta se zaměřuje na mládež ve věku od 7 do 26 let. Během pandemie covidu ztratili kontakt s mnoha 10až 12letými a nyní se s nimi snaží opětovně navázat kontakt.

Klub je součástí neziskové organizace Cesta integrace. Obecným cílem je přispívat k rozvoji nových a netradičních přístupů v sociální práci, a tím pomáhat zranitelným skupinám. Organizace má různé metody práce s klienty, provozuje klub pro mládež, mediační službu a právní poradenství pro lidi ve finančních potížích – dluhy, kreditní karty, soudní spory atd. Ve spolupráci s policií organizace zahájila projekt, v jehož rámci učí děti správně jezdit na motocyklech a tak mají možnost získat řidičský průkaz. Organizace je zapojena do projektu „Společně a odborně – podpora spolupráce a kvality nízkoprahových sociálních služeb“. Rovněž nabízí program potravinové pomoci srovnatelný s programem Toidupank v Estonsku, na kterém spolupracuje s místní samosprávou. Prostřednictvím Cesty integrace se potravinová pomoc dostává přímo k lidem v nouzi. Odebírají potraviny z potravinové banky a později je distribuují rodinám v nouzi. Kromě toho Cesta spolupracuje s místním obchodem KOLOBĚH, který prodává darované zboží. Takto získané peníze jsou použity na podporu lidí v nouzi prostřednictvím sociálních služeb organizace Cesta integrace. Každoročně se koná několik komunitních akcí, jejichž cílem je poskytnout služby pro všechny – jedná se o tzv. Rodinné dny.⁵

Během naší návštěvy byli přítomni čtyři pracovníci a několik mladých lidí. V klubu lze trávit volný čas, ale také vyhledat pomoc s učením. K dispozici je kuchyňka, bar a další možnosti

jak trávit volný čas – například malá tělocvična. Měli jsme pocit, že mezi mladými lidmi a pracovníkem vzniklo opravdové pouto.

⁵ www.cestaintegrace.cz/

Klub Cesta

Klub Cesta

Streetwork Beztíže

Streetwork v Praze 10 se podobal našemu streetworku. Od nákupního centra Eden jsme se vydali malými uličkami, až jsme došli ke starému skateparku se spoustou graffiti – k místu, kde bychom očekávali mnoho mladých lidí, ale ten den jsme tam nikoho nepotkali. Je to známé místo pro setkávání, Beztíže zde dříve pořádala například skateboardový workshop.

Na hřišti jsme potkali dvě dospívající dívky, my Estonci jsme se drželi v pozadí, protože jsme si mysleli, že čtyři dospělí by byla velká převaha, kdybychom je všichni oslovili. Naši čeští hostitelé s nimi krátce promluvili a pak nám řekli, že dívky nebyly moc komunikativní. Šli jsme se také podívat ke kostelu svatého Václava, před kterým byl billboard s informacemi o Beztíži, fotografie různých činností pořádaných klubem a také informace o drogách, sexuálně přenosných chorobách a důležitých kontaktech. Jak jsme pochopili, organizace také určitou formou spolupracuje s církví.

Poté jsme se setkali s další dvojicí streetworkerů. Na závěr můžeme říci, že se nám zdálo, že se pražští streetworkeré potýkají s mnohem závažnějšími problémy než my v Estonsku. Ty se samozřejmě týkají témat jako jsou drogy, alkohol, problémy doma nebo ve škole. Krátká setkání s mládeží a rozhovory se streetworkery v nás vzbudily dojem, že rodiny mají více finančních problémů a že marihuana se na ulicích vyskytuje mnohem častěji. V Estonsku nemáme vyhraněnou romskou komunitu. Jelikož Romové čelí diskriminaci a vyloučení, vyvolává to různé obavy.

Neposedá

Druhý den jsme se vydali na návštěvu Neposedy. Jedná se o komunitní sociální službu, která funguje již 22 let a za tu dobu pomohla více než 3000 jednotlivcům a rodinám, kteří se ocitli v nečekané situaci. Vysvětlili nám, že sem může přijít kdokoliv a najít pomoc bez ohledu na povahu problému, s nímž se potýká. Pořádají také komunitní akce pro zlepšení života v okrajových částech Prahy. V roce 2018 organizace nabízela finanční pomoc do výše 20000 Kč, o kterou mohly požádat sociálně slabé rodiny na vzdělávání svých dětí. Tato finanční pomoc

pomohla dětem dokončit školní docházku a zvýšila jejich šance na získání budoucího zaměstnání. Finanční prostředky pomohly doučovat děti se speciálními potřebami a zakoupit studijní pomůcky potřebné pro přijetí na učiliště nebo střední školu.⁶

V organizaci Neposeda probíhají tři projekty - Autobus (klub pro mládež a streetwork), HOPO (klub pro mládež a streetwork) a program Bydlení. Náš den jsme začali v HOPO, klubu pro mládež v Horních Počernicích, rovněž známé jako Praha 20 – městská část ve východní části Prahy. Jedná se o nízkoprahový klub, který se rovněž věnuje streetworku. Cílová věková skupina v klubu je 9 – 18 let, na ulici 9 – 26 let, přičemž většina klientů je ve věku 11 – 26 let. V klubu působí sociální pracovník a metodik, jeden odborník na závislosti a čtyři lidé se sociálním vzděláním. Nabízí různé aktivity, sportovní akce a tábory, vzdělávání, doučování atd. Provozní doba je od pondělí do pátku od 13:00 do 18:00 hodin. Klub také spolupracuje se zmíněným programem Bydlení.

Program Bydlení vznikl na začátku roku 2020 jako součást terénního programu Křižovatka, který působí ve východní části Prahy. Program podporuje osoby v bytové nouzi nebo osoby ohrožené ztrátou bydlení. Klienty jsou jak jednotlivci, tak rodiny. Podporu dostávají v různých fázích podle svých aktuálních potřeb. Může jít o pomoc s podáním žádosti o městský či obecní byt nebo s uzavřením nájemní smlouvy, až po komplexní podporu po získání bydlení s cílem udržet si ho natrvalo. Během roku 2020 program podpořil 12 jednotlivců a 16 rodin. Ve službě pracuje osm osob, které jsou převážně sociálními pracovníky. Najít vhodné bydlení pro klienty bývá náročné, protože v České republice panuje krize dostupnosti bydlení – ceny bytů neustále rostou a více než ostatních se to týká mladých lidí a lidí s nižšími příjmy. Ceny bytů jsou z hlediska příjmů neúměrně vysoké. Program poskytuje také materiální pomoc (potravin, nábytek, oblečení) a asistenci. Kromě toho se pořádají akce pro lidi bez domova – grilování, vánoční akce a potravinové sbírky.

Z HOPO se dva z nás vydali do Autobusu, což je druhý klub pracující pod Neposedou.

Nachází se v Dolních Počernicích – městské části ve východní části Prahy. Je to nízkoprahový klub, který se věnuje i streetworku. Plánují také streetwork na školách. Cílovou skupinou jsou děti ve věku 9–18 let, se starší mládeží se pracuje individuálně, streetwork se věnuje dětem a mladým lidem ve věku 11–26 let. V klubu pracují čtyři lidé: sociální pracovník, odborník na závislosti a dva lidé se sociálním

⁶ www.neposeda.org/

vzděláním. Klub funguje od pondělí do čtvrtka od 13:00 do 18:00 hodin. Nabízí aktivizační činnosti pro mládež, terapii, vzdělávání, doučování a prevenci. Nedílnou součástí jejich práce je práce s komunitou.

V klubu jsme strávili hezké odpoledne. S několika mladými lidmi měli v plánu vyrábět ptačí budky a této činnosti jsme také zúčastnili. Vyrobili jsme několik budek, které mladí lidé poté vyzdobili. Byla to dobrá výzva, ale víme, jak jsou mladí lidé kreativní a vynalézaví. Bez předchozích zkušeností vyrobili solidní budky. Jeden pracovník zároveň doučoval dva mladé lidi – bylo působivé, jak zvládali pracovní postup.

Druhá část našeho týmu se vydala na streetwork a navštívila klub Beztíže2 v Praze 2, poblíž Nuselského mostu. Připravili si informace o Estonsku a vyvěsili je na zeď, aby se mládež dozvěděla něco o svých hostech, což bylo milé. Klub je malý a útulný, s vlastním koutkem pro individuální práci, kuchyňkou a otevřeným prostorem. Pracovníci mají vyhrazený svůj vlastní prostor. Mládež může využívat počítač a hrát stolní hry, do klubu pravidelně dochází lektor na doučování, který mladým lidem pomáhá s učením. Je dobré, že doučování má na starosti speciálně určený lektor. V době, kdy je klub otevřen, jsou přítomni dva pracovníci (tým klubu tvoří tři lidé) a jednou až dvakrát týdně dochází lektor, který pomáhá dětem s doučováním. Pochopili jsme, že ti, kteří pracují na ulici a v klubu se moc často nescházejí, přestože všichni pracují pod stejnou nevládní organizací. Naše praxe v Estonsku je opačná – na vzájemné kontakty klademe velký důraz. Klub i streetworkeri hodně pracují s romskou mládeží. Jak již bylo zmíněno, Romové v České republice čelí přetrvávajícím předsudkům a negativnímu vnímání, proto je klíčové pracovat na jejich zapojení a integraci. Klub a streetworkeri představují nezbytnou součást tohoto dialogu.

Náš den jsme zakončili společenským setkáním v Bistru Střecha – v baru, který je zároveň příkladem sociálního podnikání – v baru pracují lidé se zkušeností s bezdomovectvím nebo ti, kteří byli nedávno propuštěni z vězení. Bar je příjemným místem s chutným jídlem a skvělou atmosférou, kde jsme strávili příjemný večer. Kromě důstojného zaměstnání se zaměstnancům nabízí poradenství v oblasti bydlení, oddlužení apod. Po večeri jsme si šli prohlédnout město a hezky jsme si popovídali.

Neposeda

Neposeda

Neposeda

Neposeda

Klub Běcho

Následující den jsme měli dopoledne volno, po kterém jsme se vydali do třetího klubu Neposedy – do Klubu Běcho. Jedná se o nejnovější klub, který byl otevřen na začátku září 2021, který je zároveň nízkoprahovým klubem pro děti a mládež. Klub Běcho se nachází v Běchovicích na předměstí Prahy, asi 13 km východně od centra Prahy a slouží dětem a mladým lidem k tomu, aby mohli strávit čas se svými vrstevníky a realizovat se v tom, co je baví. Klub organizuje volnočasové a vzdělávací aktivity pro děti a mládež, klíčové je smysluplné a bezpečné trávení volného času a poskytnutí prostoru pro nalézání nových kamarádů. V klubu pracuje šest lidí, kteří se také věnují streetworku v okolí. Měli jsme možnost připojit se k týmu při streetworku a strávit čas v klubu. Rozdělili jsme se na dvě skupiny, dva z nás šli do ulic a dva zůstali v klubu. Streetwork byl pro nás neobvyklým zážitkem, protože jsme šli do lesa. Prošli jsme se po naučné stezce, viděli pár koní a zamířili do Klánovického lesa, který se rozkládá na ploše přes 1000 ha. Lesem jsme prošli, aniž bychom někoho potkali, ale je známo, že v něm mládež tráví čas. Nakonec jsme došli ke škole, kde jsme si sedli a čekali, až se k nám mládež připojí. Je to účinná metoda, strávit určitou dobu na jednom místě, sedět a čekat na mládež. Tuto praxi někdy používáme i při našem streetworku. Byla tam také legální graffiti zeď, což je něco, co se snažíme v Tallinu iniciovat.

Během procházky jsme nemluvili se žádnými mladými lidmi, ale diskutovali jsme o našich pracovních metodách a našli podobnosti v tom, jak spolupracujeme a s jakými problémy se potýkáme. Upřímně řečeno jsou to univerzální témata – drogy a alkohol, problémy ve škole a doma.

Samotný klub vypadá velmi útulně a nově. Mladí lidé zde mohou hrát deskové hry nebo stolní hru Air Hockey, je zde malá kuchyňka a oddělená místnost pro doučování nebo kancelářskou práci. Mají také sál pro taneční tréninky nebo jiné aktivity, které vyžadují více prostoru.

S dětmi jsme strávili nějakou dobu, věnovali jsme se ručním pracem, hráli jsme stolní hru Air Hockey a povídali si o jejich zájmech a životě obecně. Naše zkušenosti z Prahy ukázaly, že mládež ve věku 7 - 15 let neumí příliš dobře anglicky. Komunikovali jsme hlavně prostřednictvím překladače Google. Pomáhali nám i pracovníci a naše znalost ruštiny. Takže jsme se dokázali domluvit – bylo to dobré na

Klub Běcho – Streetwork

Klub Běcho – Streetwork

procvičení a zároveň i výzva. Klub Běcho je otevřen v pondělí, ve středu a čtvrtek od 13:00 do 18:00. Když se blížila zavírací doba, nastal čas i pro nás vrátit se do hotelu a užít si večer.

Fotbal pro rozvoj

Poslední den jsme se sešli v Autobusu, abychom se dozvěděli o projektu Football3. Jedná se o projekt inspirovaný smrtí kolumbijského fotbalisty Andrése Escobara, který si na mistrovství světa ve fotbale v roce 1994 FIFA World Cup vstřelil vlastní gól, což vedlo k vyřazení jeho týmu a o jedenáct dní později k jeho vraždě. Jürgen Griesback se poté rozhodl, že je načase, aby fotbal nebyl jen o vítězství, ale také nástrojem, který lidi na hřišti sjednocuje. Metodika, která z této potřeby dialogu a porozumění vznikla, se nazývá Football3 a nyní se používá po celém světě. Tento přístup si osvojily organizace, které chtějí fotbal využívat k sociálním změnám. Nejde o dovednosti ve hře, ale v životě a o fair play. Místní organizace Fotbal pro rozvoj nám odprezentovala, jak tato metoda funguje.

114

Zápasy se hrají na tři poločasy:

- 1.** debata hráčů před zápasem, kdy se dohodnou pravidla zápasu
- 2.** samotný zápas
- 3.** reflexe po zápase – hráči se sejdou mimo hřiště, aby si promluvili o tom, jak zápas probíhal a jak se dařilo naplňovat hodnoty fair play a respektu.

Kromě zápasu jsme se dozvěděli, že pracují s více než 20 nevládními organizacemi z celé České republiky a využívají svoji koncepci při každodenní práci s mládeží. Pořádají fotbalové ligy Fair play v různých regionech, organizují workshopy, školení, prezentace a další akce. Během června a července organizace cestuje po České republice s českými a zahraničními dobrovolníky ze sítě Street football world. Účastní se také mezinárodních projektů a iniciativ. V Estonsku také využíváme fotbal jako nástroj rozvíjející mládež. SPIN je unikátní,

Autobus – Fotbal pro rozvoj

Autobus – Fotbal pro rozvoj

vědecky ověřený program rozvoje mládeže založený na sportu. Setkání se konají třikrát týdně a spočívají ve fotbalovém zápase a sociálních workshopech. Od programu Football3 se stále ještě značně liší, oba programy mají své výhody. Po prezentaci se dva z nás zúčastnili zápasu. Snažili jsme se do hry zapojit naše zcela nové poznatky, což byla pro nás nová zkušenost. Měli jsme pocit, že diskuze byla trochu dlouhá a mohla by snížit zájem o hru. Celkově je to ale skvělý nástroj, jak mladé lidi učit respektu a dalším hodnotám.

Klub cesta – streetwork ve střední škole řemesel Kunice

Ve stejný den se jeden z nás vrátil do Říčan, aby viděl, jak Klub Cesta pracuje s místní školou. Střední škola řemesel Kunice je střední škola, která poskytuje vzdělání s výučním listem žákům praktických základních škol, speciálních základních škol nebo základních škol, u kterých pedagogicko-psychologická poradna nebo speciální pedagogické centrum diagnostikovala důvod pro vzdělávání ve střední speciální škole. Vyučít se lze pěti oborům: cukrář, florista, kuchař, prodavač nebo pečovatel. Ve škole studuje 53 žáků. Věk studentů se liší, ale všichni jsou to mladí lidé se speciálními potřebami. Škola se nachází na malebném místě, uprostřed lesa. Mladí lidé nás po našem příjezdu přišli přivítat. Pracovníci Klubu Cesta navštěvují tuto školu jednou týdně a mladé lidi dobře znají. Vzali jsme s sebou stolní hry. Hlavní je samozřejmě komunikace. Mladí lidé tráví ve škole celý týden a odjíždějí jen na víkendy, takže rozhovor s někým zvenčí je pro ně jako závan čerstvého vzduchu. Samotné umístění poněkud omezuje život mladých – nemohou trávit večery s kamarády v kavárně nebo v parku. Klub Cesta dělá s mladými lidmi potřebnou práci a nabízí jim alternativu ke každodenní rutině.

Když jsme přijeli, škola slavila halloween. Všichni mladí lidé měli kreativní a zábavné kostýmy a my jsme se rádi nechali pomalovat. Snažili se také mluvit anglicky, ale většinou se otázky překládaly do obou jazyků, takže jsme se mohli domluvit. Chvíli jsme si povídali o drogách a životě ve škole. Později došlo na neplánovanou taneční párty, která začala tím, že několik mladých lidí začalo napodobovat své oblíbené baviče a pak přerostla ve velký večírek v sále. Jídlo, které se podávalo, připravila samotná mládež. Všichni jsme pak vybírali nejlepší kostýmy. Zúčastnil se i ředitel školy a měli jsme možnost si krátce popovídat. Také jsme si prohlédli školu.

Pro modernizaci a zkvalitnění výuky Střední škola řemesel Kunice průběžně podává žádosti o finanční podporu z různých mimorozpočtových zdrojů, včetně evropských fondů.⁷ Lidé, kteří zde pracují, působili nadšeně a bylo cítit, že pracují srdcem. Zdálo se, že si mladí lidé halloweenský večírek opravdu užívají, všichni byli veselí a upovídaní, i když to bylo trochu chaotické. Pracovníci Klubu Cesta navázali se školou a mládeží dobrý vztah, vypadalo to na solidní spolupráci. Z rozhovorů, které jsme vedli, vyplynula potřeba dalších pracovníků, Klub Cesta zvládá mnoho úkolů a pracovníkům by mohlo hrozit vyhoření.

Závěrem lze říci, že jsme prožili poučný a inspirativní týden, během něhož jsme načerpali spoustu poznatků. Cítili jsme se vítáni a každá naše otázka byla zodpovězena. Informací bylo tolik, že to občas bylo až zahlcující, ale tyto intenzivní poznatky nám přinesly nové nápady. Mezi estonskými a českými metodami streetworku je několik významných rozdílů. V České republice většinou neoslovují mladé lidi, se kterými jsou již v kontaktu, pokud jsou ve skupině⁸ nebo s rodiči, ale my ano. Domnívají se, že mládeži by se nemuselo líbit, kdyby jejich kamarádi nebo rodiče věděli o jejich spojení s těmito organizacemi. My vždy předpokládáme, že je to v pořádku. My se s mladými lidmi také objímáme a podáváme si s nimi ruce, ale oni ne. Také mladým lidem neříkáme klienti. Existují také určité rozdíly v povaze problémů, které na ulici řešíme. Líbila se nám dynamika v týmech – byla vřelá, ohleduplná a odlehčená, a párkrát jsme se zasmáli. Tato zkušenost byla inspirativní příležitostí ke sdílení dobré praxe a my jsme za ni velmi vděční.

⁷ www.ssrkunice.cz/

⁸ POZNÁMKA NEPOSEDY: V Neposedovi neoslovujeme mladé lidi, pokud jsou sami nebo ve dvojici, ale oslovujeme skupinky mladých.

Zpráva ze stáže: Maják, Liberec, Česká republika

Datum: 13.–17. 9. 2021

Stáže se zúčastnili a zprávu vytvořili: Virpi Roponen, Timo Kyllönen (Aseman Lapset ry); Ville Turkka, Antti Mantere, Santtu Salmela (YMCA Helsinki)

Historie – jak se to stalo, že jsme navštívili Liberec...?

HNMKY (YMCA Helsinky) a Aseman Lapset ry (Děti stanice - The Children of the Station) jsou nevládní organizace, které spolu úzce spolupracují; mezi oběma organizacemi existuje dlouholetá a úspěšná spolupráce. Obě nevládní organizace sídlí v Helsinkách a pracují se stejnou cílovou skupinou. Proto bylo milé, že nám YMCA Helsinky nabídla, abychom se k nim připojili při studijní cestě/výměnném pobytu v Liberci.

Společnost Aseman Lapset byla založena v roce 1990 kvůli tehdejší situaci v centru Helsinek – v okolí helsinského vlakového nádraží se shromažďovalo poměrně velké množství mladých lidí, mezi nimiž se objevovaly znepokojivé jevy – násilí, užívání omamných látek atd. Proto se zdálo být důležité, aby mezi mládeží začali působit spolehliví dospělí. Brzo vznikla kavárna Jeep (podávající kávu ze zadní části starého Land Roveru) a pak kavárna pro mládež – bylo realizováno jednoduché řešení sociální kontaktní práce s mládeží. A to byl počátek organizace Aseman Lapset.

Od té doby se organizace poměrně hodně rozvíjela a pro nové projekty byly zavedeny nové způsoby práce. Program Přátelé - Friends (posilování duševní pohody a boj s úzkostí a depresí), terénní práce s mládeží, Walkers Bus and Cars (mobilní kavárny pro mládež), mediace na ulicích - Street Mediation (mediace při konfliktech týkajících se mladistvých), K-O (pro šikanu/konflikty ve škole), projekt Pasila (práce s mladými lidmi, kteří spáchali závažný trestný čin nebo několik trestných činů) a projekt Ripa (využití odborníků na základě zkušeností v oblasti práce s mládeží).

Pondělí, 13. září 2021

Program stáže začal setkáním s hostitelskými organizacemi: Českou asociací streetwork, kterou zastupovala Karolína Panušková, a organizací Maják /Maják Plus, kterou zastupoval Petr Hampacher.

Setkání se uskutečnilo v Komunitním centru Konopná. Centrum je bývalou mateřskou školou a nabízí poměrně dobré prostory pro programy realizované organizací Maják Plus. Rovněž představuje středisko pro obyvatele v okolí. Mají velký pozemek pro různé aktivity – basketbalové hřiště, houpačky, nejrůznější hračky pro děti a dokonce i prostor pro táborák.

Začali jsme rozhovorem o stáži, o cílech, které jsme si pro stáž stanovili, a o celkovém kontextu a situaci organizace ČAS i Maják.

ČAS

Česká asociace streetwork, z.s. (ČAS) je síť vzájemně se podporujících streetworkerů. Nabízejí nízkoprahové služby v prostředí ulice – terénní práci, práci s bezdomovci, s lidmi ohroženými sociálním vyloučením a jinak zranitelnými atd. Usilují o udržení dobrých standardů kvality terénní sociální práce (streetworku) tak, aby byla udržena její hodnota a posílena její legitimita. Pořádají konference a semináře, nabízejí pracovníkům i spolupracujícím organizacím kromě jiného vzdělávání a stáže atd. Celkově existuje přibližně 30 vzdělávacích programů schválených ministerstvem práce a sociálních věcí, které ČAS nabízí.

ČAS také realizuje inovativní projekty, jako je Streetwork online, tréninkové zaměstnání (Restart Shop), kampaň Čas od času s cílem zviditelnit streetwork a zvýšit informovanost veřejnosti. Nízkoprahové kluby jsou zviditelňovány prostřednictvím udělování ocenění “Časovaná bota” pro kluby/týmy streetworku – každý rok nominují nejlepší tým streetworkerů.

Když jsme mluvili o rozporu mezi školským systémem a nevládními organizacemi a o důvodech, které za tím vším stojí, ukázalo se, že jednotlivá ministerstva nepracují podle stejného společného plánu – ale mají své vlastní zájmy a ambice. To znamená, že na nejnížší úrovni není snadné prosazovat společné postupy a plány. Klienti a cíle jsou sice stejné, ale struktura někdy jednotný přístup vůbec nepodporuje.

Maják

Maják je nevládní organizace, která realizuje několik programů. Dříve to byla regionální organizace rozdělená na místní organizace, které spolu úzce spolupracovaly. Nyní se zaměřuje spíše na místní úroveň.

Je financována státem, ale každoročně musí žádat o finanční prostředky. Riziko, že o finance přijdou, není velké, ale vyžaduje to velké úsilí a systém nezohledňuje, jestli svoji práci děláte vynikajícím způsobem nebo spíš méně dokonale. Musí se registrovat jako poskytovatel služeb a žádat o financování – všem poskytovatelům služeb jsou pak přidělovány finanční prostředky.

Maják je rozdělen do dvou týmů: v týmu primární prevence pracuje sedm pracovníků a v Majáku Plus čtyři pracovníci. Kromě toho týmy podporuje pracovník kanceláře.

Preventivní programy navštěvují školy s různými tematickými bloky, jedná se o 10 – 12 různých programů pro žáky 4. až 9. třídy. V roce 2009 byla pozornost zaměřena na žáky, kteří potřebovali podporu po skončení preventivních programů, například na práci s mladými lidmi, kteří právě začali studovat střední školu. Těchto návštěv se také účastní učitelé (nebo by se alespoň měli účastnit). Pro děti s horším školním prospěchem se nabízí doučování.

Při práci s mládeží teď uplatňují holistický přístup. Práce se řídí potřebami klientů a jejich rodin. Cílovou skupinou je mládež ve věku 10 až 26 let. Jejich práce by se dala popsat jako řízení procesů – díky holistickému přístupu klienti nejsou doporučováni do dalších služeb, pokud nevznikne konkrétní potřeba.

Petr uvedl, že lze říci, že existují dvě podskupiny (Petr dříve pracoval s mladými lidmi, kteří se chovají násilně a jsou umisťováni do diagnostických ústavů):

- 1.** Mladí lidé zapojení do trestné činnosti / trestního procesu a justičního systému a OSPOD.
- 2.** Mladí lidé, kteří potřebují podporu v oblasti chování a / nebo psychologickou podporu. Jsou tak trochu na pomezí. Například mladí lidé trpící poruchami příjmu potravy nebo úzkostnými stavy, kteří nebyli diagnostikováni.

Práce s těmito mladými lidmi spočívá v case managementu a spolupráci se všemi, kterých se to týká. Občas způsobuje problémy to, že pro odborníky pracující v různých organizacích a v různých oblastech platí různá pravidla a někteří z nich musí dodržovat mlčenlivost.

Odpoledne jsme měli možnost mluvit s Petrem, kterého doprovázela Petra z týmu primární prevence. Bylo nám jasně vysvětleno, že podpora poskytovaná ve školách a sociální práce si mírně odporují. Původně se sociální práce se studenty zaměřovala do značné míry na problémy s učením, ale v současné době se zabývá spíše problémy s chováním apod.

Preventivní práce spočívá v mapování situace a doporučeních. Tým primární prevence realizuje preventivní programy pro lidi, kteří mají problémy s alkoholem, kouřením, mají zdravotní problémy atd. Členové týmu pracují v celém regionu, což znamená, že hodně cestují. Za školní rok navštíví 70 až 80 škol a každou školu navštíví dvakrát. Návštěvy obvykle trvají do tří hodin a účastní se jich i třídní učitel.

Primární prevence začíná ve věku 7 nebo 8 let. Je jasně naplánovaná a řídí se osnovami schválenými ministerstvem školství. Kromě této primární prevence pracovníci preventivního týmu po každé hodině vypracovávají zprávy a hodnocení, ve kterých se hlásí případné vzniklé problémy. Primární prevence není zaměřena jen na samotné žáky, ale i na rodiny, což vyžaduje multidisciplinární spolupráci.

Petra nám také ukázala karty “Myši z Majáku”, které nám přišly opravdu užitečné – byly to karty, které pomáhají vyjádřit emoce a mluvit o nich. Dobře fungují také pro rodinné vztahy a sociální vztahy s vrstevníky.

Komunitní centrum Konopná

Odpoledne jsme měli možnost navštívit Komunitní centrum Konopná a vidět aktivity, které nabízejí. Mají zde rodinný klub pro rodiče s malými dětmi. Nabízejí možnost trávit čas s dětmi, protože mají prostor pro děti na hraní uvnitř i venku. Pracovníci mohou nabídnout poradenství pro rodiče a pracují s rodinami, rodinnými vztahy a dynamikou jednak z hlediska vlastních vztahů rodičů, a rovněž nabízejí poradenství a podporu ve vztahu rodič – dítě. Podstatné je, že i rodičům se dostává vzájemné podpory od lidí v podobné situaci.

V Komunitním centru se rovněž nachází secondhand krámk Krokouš. Prodávají tady oblečení, boty, hračky atd. Zboží dostávají darem od lidí, kteří žijí v okolí. Vydělané peníze vrací do místní komunity – renovace prostor, potravinová a jiná pomoc pro místní obyvatele. Krámk také funguje jako tréninkové zaměstnání pro mladé lidi, kteří zde pracují jako prodavači a obsluhují zákazníky v obchůdku. Mladým lidem se tak nabízí příležitost rozvíjet své pracovní dovednosti v reálném prostředí.

Výlet na Ještěd

Po celodenním programu nám Petr a Dan z komunitního centra zorganizovali výlet lanovkou na horu Ještěd. Byl to výborný nápad, jak po celodenním cestování a schůzkách vidět něco úplně jiného. Společně strávený čas v neformálnějším prostředí nám umožnil trochu lépe se poznat – byla to skvělá zábava!!!

O prvním dni

123 Večer jsme se krátce zamysleli nad průběhem prvního dne. Byl to pomalý, pohodový začátek návštěvy. Pomohl nám udělat si představu o souvislostech a pochopit realie, ve kterých se práce vykonává. Objevili jsme spoustu podobností s naším systémem.

Líbilo se nám vnímání kvality. V českých službách se udělují certifikáty podle určitých kritérií, což napomáhá a vytváří vodítka k hodnocení – i přestože to může znamenat poměrně dost práce. Trochu nás ale mátl souboj různých ministerstev. Což je zvláštní, ale zároveň i známý jev ve Finsku.

Dalším jevem, nad kterým jsme se pozastavovali nebo zamýšleli, byly hranice. Proč je tak těžké dostat se do škol? Kvůli autonomii učitelů? Kvůli postojům a obavám? Mluvili jsme také o vzdělávání – jde o výchovu nebo o výuku dovedností – co je důležitější? Nakolik to závisí na osobních hodnotách učitelů nebo ředitelů škol? Nedostatek času? Nebo je čas tou nejdůležitější hodnotou? Ale jak se zdá, počet programů probíhajících ve školách se zvýšil, což naznačuje, že se jim práce daří.

To nám bylo také poněkud povědomé, i když existují dobré příklady a způsoby jak to obejít – znamená to, že musíme lidem připomínat základní hodnoty a smysl jejich práce. A musíme nabízet řešení – to znamená vytvářet řešení, která jsou výhodná pro všechny zúčastněné – pro pracovníky, instituce a hlavně pro klienty samotné, mladé lidi a jejich rodiny a kamarády.

Komunitní centrum Konopná

Komunitní centrum Konopná

Výlet na Ještěd

Výlet na Ještěd

Líbil se nám systematický preventivní program ve velmi raném věku, který považujeme za nesmírně důležitý. Líbilo se nám také, že sexuální výchova probíhá v několika ročnících. Přínosné bylo také upozornění na význam a důležitost posuzování potřeb dětí a třídy někým zvenčí.

Hezkým detailem bylo také použití kruhů místo staromódního uspořádání sezení v lavicích při hraní karet Myši z Majáku. Na obecnější úrovni jsme ocenili upozornění na význam a důležitost důvěry. Jako dobrou praxi jsme vnímali chod celého Komunitního centra – poskytování služeb pro všechny věkové skupiny místních obyvatel.

Hovořili jsme o tom, jak posilovat rozvíjení služeb podle místní situace a individuálních potřeb spíše než poskytování všeobecné služby.

Úterý, 14. září 2021

126

Preventivní program, Základní škola Nový Bor

V úterý jsme navštívili Základní školu v Novém Boru. Nový Bor je malé město vzdálené 45 kilometrů západně od Liberce s 11500 obyvateli. V Novém Boru jsme měli možnost navštívit preventivní program, který vedl Filip z Majáku. Filip používal karty Myši z Majáku, když hovořil o daných problémech a sám karty vybíral.

Navštívili jsme třídu pro žáky 9. ročníku s přibližně 20 studenty. Tématem hodiny byl vliv Covidu 19 na životy žáků a jejich rodin.

Žáci překvapivě otevřeně sdíleli své zážitky, přestože na hodině byli cizí lidé. Mladí lidé vyprávěli velmi osobní příběhy o rozvodech, ztrátách členů rodiny, konfliktech v rodinách atd. Sdíleli emoce spojené s různými tématy a událostmi.

Na hodině byla i třídní učitelka. Na začátku sledovala dění ze zadní části třídy – což nás velmi překvapilo – ale ukázala, že svou třídu zná: když to bylo potřeba, tak se zapojila a mladé lidi podpořila.

Bylo příjemné vidět, že tato metoda opravdu funguje. Ale musí to být náročné, protože se organizuje pouze jedna přednáška dvakrát nebo třikrát za rok. Na druhou stranu to přináší užitek, pokud přednáší někdo zvenčí. Myslíme si, že to vyžaduje určitý typ osobnosti. Filip rozhodně dokázal, že je tou správnou osobou pro tento úkol.

Odpoledne, Komunitní centrum Konopná

Odpoledne jsme měli možnost setkat se s mladými lidmi v Komunitním centru a popovídat si s nimi. Pracovníci připravili několik zábavných her a zábavný kvíz, což nám pomohlo se sblížit, vzájemně se naučit jména a dokonce možná i jedno nebo dvě slovíčka z jazyka toho druhého. Nechyběly hry, táborák a diskuse s místními rodinami a mladými dobrovolníky.

127

Středa, 15. září 2021

Úřad Probační a mediační služby

Ve středu dopoledne jsme měli možnost navštívit kancelář Probační a mediační služby. Vyprávěli nám o práci, kterou dělají s mladými lidmi mladšími 15 let, kteří se dopustili závažných trestných činů. Pracují nejen s mladými lidmi, ale také s jejich rodinami.

Probační a mediační služba je státní organizace, která pracuje v oblasti trestního práva. Mediaci se týká alternativních trestů, nabízí dohled, poradenství a programy pro osoby, které spáchaly trestný čin. V tomto smyslu má tato práce mnoho společného s prací vykonávanou ve Finsku. Podporují také oběti trestných činů.

V Liberci pracuje osm probačních úředníků; potíží je v tom, že někdy není snadné udržet plný stav zaměstnanců, protože mzda není tak vysoká, aby užívala rodinu. Říkali, že hodně spolupracují s nevládními organizacemi – jejich existence je pro probační a mediační službu životně důležitá.

OSPOD – Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Při této příležitosti jsme měli možnost setkat se také s pracovníky OSPOD, který je financován státem, ale služby organizuje a vykonává místní samospráva.

Diskutovali jsme o aktuálních problémech, se kterými se při své práci potýkají; zmínili se o nejtypičtějším případech, kterými jsou mladí lidé s problémy v chování a podobně. Kvůli Covid 19 jsou urgentním tématem těhotenství nezletilých a záškoláctví mládeže. Během pandemie do škol přestalo chodit mnoho dětí. Novými aktuálními jevy jsou drobné krádeže a pouliční násilí.

Je zde také skupina mladých lidí, kteří utíkají ze svých domovů. Chtějí se dobrovolně dostat do pěstounské péče a potřebují krizové útočiště. Situace se letos rapidně změnila; během jara 2021 bylo v Liberci umístěno do pěstounské péče 10 mladých lidí. Dříve se do pěstounské péče umísťoval jeden až dva mladí lidé ročně.

Na začátku procesu je vyčleněno 20 dní na vyhodnocení situace. Mladý člověk může být umístěn k příbuzným nebo k někomu důvěryhodnému, koho už zná namísto toho, aby byl umístěn v ústavu.

V OSPODu pracuje 12 pracovníků. Počet klientů na jednoho úředníka by podle zákona měl být 40 rodin, ale ve skutečnosti na jednoho úředníka připadá přibližně 60 dětí. Poměrně často je v jedné rodině několik dětí, což znamená, že pomoc potřebují všechny děti v rodině, nejen jedno.

Když jsme se bavili o pěstounské péči a o úhradě za výkon pěstounské péče, dozvěděli jsme se, že pěstouni dostávají 500 – 1300 € měsíčně v závislosti na rozpočtu a počtu dětí. Pro srovnání, průměrná mzda v České republice je 1500 € měsíčně. Například učitel si zpočátku vydělá těchto 1500 € měsíčně, ale po třech letech o 30% víc.

Karty Myši z Majáku

Komunitní centrum Konopná

Mluvili jsme také o stíhání mladistvých. OSPOD je součástí trestního řízení – opět podobné finskému systému. Hovořili jsme také o problémech v systému. OSPOD se o děti přestane starat, jakmile dosáhnou 18 let, služby jsou poté poměrně omezené.

Pracovníci OSPOD uvedli, že mezi Majákem, OSPODem a probačními úředníky existuje dobrá spolupráce – místní samosprávy, státní i nevládní organizace tak na místní úrovni spolupracují prospěšným způsobem. Děti, mladistvé a dospělí soudí soudci samostatných kategorií. Práce je zaměřena na řešení problémů a k dispozici jsou profesionální mediační služby, které se snaží najít nejlepší řešení a rozhodnutí/trest pro mládež. Také organizují setkávání zaměřená na case management a realizují rodinné konference.

Maják celkově představuje velký přínos pro probační i komunitní služby. Vzhledem k tomu, že Maják spolupracuje s klienty OSPODu a s probačními úředníky, nabízejí dva strukturované programy pro pachatele a násilníky. Probírají zcela základní otázky – co, kde, kdy, proč, koho se to týká – aby klientům pomohli přerušit bludný kruh. V loňském roce se věnovali 40 takovým klientům, což je jedna třetina z celkového počtu klientů Majáku. Vyžadují intenzivní práci a každý týden pořádají setkání s mladým člověkem a jeho rodinou.

Zajímavé je, že tyto programy skutečně fungují – úspěšnost dosahuje až 80 – 90 %. Pokud se posoudí, že mladý člověk potřebuje specializované služby jako například péči o duševní zdraví, psychiatrickou léčbu apod., pak je odeslán do péče specialistů.

Na základní úrovni je tedy práce plynulá a úspěšná. Určité potíže způsobuje to, že mezi ministerstvy – opět – existuje rozpor. Policie spadá pod Ministerstvo vnitra, ale sociální práce a OSPOD pod Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dalo by se říci, že obě ministerstva mají společné klienty a cíle, ale spolupráce není vždy snadná.

Na cestě k dalšímu bodu programu jsme hovořili o představách souvisejících s využíváním dobrovolníků v sociální práci. Existují určité podobnosti v tom, jak historické souvislosti ovlivňují současnost. Ve Finsku je role společnosti tradičně velmi silná, což může část společnosti vést k názoru, že dobrovolnictví není v této oblasti zapotřebí, protože se o vše postarají profesionálové. V České republice jsou historické souvislosti spojené s obdobím komunismu – dobrovolná práce a aktivní účast nebyly považovány za přijatelné. Po diskusi o minulosti jsme přešli k aktuálním, současným otázkám. Za měsíc se budou konat volby. V České republice jsou hlavními tématy voleb Covid 19, uprchlíci a daně.

Odpoledne SVČ Narnie, komunitní škola, volnočasové kluby

Ve středu odpoledne jsme navštívili komunitní školu a volnočasové kluby. Škola i kluby jsou financované církví, ale jsou otevřené pro kohokoli. Přibližně třetina rodin je křesťanská.

Ředitel Petr Appl vede volnočasové kroužky – sportovní, technické, taneční, sebeobrany, dramatické, vaření, matematické atd. Celkem mají 32 kroužků. Navštěvují je děti od 4 let, ale hlavně jsou zaměřeny na školáky od první do šesté třídy, což znamená cílovou skupinu dětí od šesti let a starší.

Jedním z problémů je obezita, která je jedním z důsledků pandemie Covid 19. Vzbuzuje velké obavy pediatrů a dalších profesionálů. Proto se nevládní organizace snaží podporovat pohybové aktivity, aby a děti žily zdravým způsobem života a zlepšila se jejich kondice.

Existují také volnočasové kroužky, které slouží k pouhému trávení volného času, ale většina kroužků je tématicky zaměřena. Žáci čtvrtých a pátých tříd mohou také získat pomoc s domácími úkoly.

Kroužky se řídí pevným plánem/učebními osnovami, které je třeba sestavit už v září pro nadcházející školní rok.

Kroužky jsou zpoplatněny, ale poplatek (cca 25 - 30 € za pololetí) kryje jen přibližně 20 % nákladů. Pokud rodiny mají finanční problémy, mohou získat slevu.

Školu navštěvuje 180 žáků, ale do kroužků chodí přibližně 300 dětí. Některé děti docházejí z okolí.

Čtvrtek, 16. září 2021

Třídní adaptační program, Komunitní centrum Maják

Ve čtvrtek jsme měli možnost sledovat třídní adaptační program, který v Komunitním centru Maják vedl Petr a další pracovník z Majáku. Pracovali se třídou, kde studovali budoucí kadeřníci a holiči. Jednalo se o 22 studentů a dva učitele.

Na začátku si vysvětlili pravidla a pak začali hrát jeden druh Binga. Šlo o to, pokusit se najít osobu pro každou vlastnost uvedenou na papíru (například kdo má v posteli medvídka, kdo nejí hamburgery, kdo se umí dotknout jazykem špičky nosu, kdo umí hrát na kytaru atd.). Účelem hry bylo vzájemně se poznat. Hry se zúčastnili i pracovníci Majáku.

Pak se začali ptát učitelů na jejich osobní život – na koníčky, domácí mazlíčky, do dělají o prázdninách, jak po ránu začínají den, jaký sport se jim líbí. Cílem je prozradit něco o sobě samém – nejsou to jen učitelé, ale lidé s osobními zálibami a vlastnostmi. Bude snazší mluvit o osobních záležitostech a požádat o pomoc s učením, když máte pocit, že dotyčného znáte.

Po přestávce dostali studenti za úkol vytvořit řadu podle data narození. Měli pouze jeden pokus a nesměli mluvit nahlas. Zvládli to na poprvé, dokázali se domluvit a jednat ve skupině pomocí neverbální komunikace. Při tomto cvičení se také odhalily role ve skupině – vedoucí, klaun atd.

Dalším úkolem byla štafeta – jak dostat kuličku na druhý konec místnosti skrz krátké plastové trubky. Úkol měl rozvíjet spolupráci a schopnost řešit problémy. Pracovníci sledovali jak spolupracují a na druhé straně i to, jak snášejí neúspěch a frustraci.

Další úkol se týkal rozpoznání rolí ve skupině; jak mladí lidé vnímají role ve skupině – kdo je dominantní, kdo submisivní atd. Zahráli si pět kol a poté se rozdělili do skupin. Pro některé studenty to byl docela náročný úkol – vyšlo najevo, že jejich role nejsou těmi, které by si bývali přáli. Na konci úkolu pracovníci zdůraznili, že ve skupině jsou zapotřebí všechny role a že by všichni měli spolupracovat tak, aby skupina držela pohromadě a nedocházelo k polarizaci.

Setkání s pracovníci OSPOD

SVČ Narnie, komunitní škola, volnočasové kluby

SVČ Narnie, komunitní škola, volnočasové kluby

Od hraní rolí přešli k úkolu spolupracovat ve velké skupině. Úkolem bylo postavit věž z dřevěných kvádrů pomocí provazů, které byly svázané dohromady, a uprostřed visel hák. Bylo zajímavé, že se role oproti předcházející hře změnilly. Někteří mladí lidé převzali iniciativu a jednali jako vedoucí – stali se přirozenými vůdci a někteří dominantnější byli frustrováni nebo neměli podobné pochopení pro dynamiku skupiny.

Celkově byla atmosféra opravdu příjemná a uvolněná. Spousta smíchu a žádný student nevypadal odstrčeně - ale někteří byli přirozeně zdrženlivější a stydlivější než ostatní. Pro některé byla vizualizace nebo odhalování rolí zřejmě dost náročná.

Odpoledne DDM Větrník a V-klub

Ve čtvrtek odpoledne jsme navštívili centrum volnočasových aktivit, kde se nám věnovala paní Marta Kutová. DDM Větrník je určen pro všechny věkové skupiny, počínaje tříletými dětmi až po dospělé. Počet dospělých, kteří navštěvují zájmové aktivity, stoupá. Zřizovatelem je město Liberec (příspěvková organizace města).

Nabídka zahrnuje různé aktivity během dne, odpoledne i večer, ale zároveň i o víkendech. Organizují se volnočasové činnosti, tábory, soutěže (například taneční), ale také vzdělávací semináře a podobně. Mají vlastní prostory, kde lze pořádat různé akce a tábory. Tyto prostory si mohou pronajmout i soukromé osoby.

Pořádají soutěže i mezi školami v okolí Liberce, například v matematice. Některé akce klubů jsou provázané se školními předměty a jsou financovány městem. Rodinám, které z ekonomických důvodů nemohou navštěvovat akce, jež neplatí město, pomáhají při shánění finančních prostředků, aby klub mohly navštěvovat.

Během školního roku pořádají více než 100 kroužků a v létě 50 až 60 táborů. Běžné kroužky navštěvuje přibližně 1500 dětí, více než 1000 dětí bylo na letních táborech a stovky dětí se zúčastnily dalších aktivit. Kapacita táborových míst se pohybuje od 15 do 50. Pořádají dva typy letních táborů: příměstské tábory s pobytem přes den a tábory s přespáním.

Třídní adaptační program, komunitní centrum Maják

Třídní adaptační program, komunitní centrum Maják

To vše znamená spoustu papírování a neustálé podávání žádostí na pořádání nízkorozpočtových akcí. Počet zaměstnanců na plný úvazek je přibližně 20, z toho 11 pedagogů a 9 administrativních pracovníků, specializujících se na určité předměty. Kromě toho jsou zde pracovníci na částečný úvazek; cca 100 pracuje v kroužcích, 100 na letních táborech a 200 organizuje pořádání soutěží. Petr nám řekl, že za poslední 3 až 4 roky díky vedení Marty obrovsky rozšířili činnost.

Po návštěvě Centra jsme se přesunuli do V-klubu, který se nacházel poměrně blízko. V-klub je rovněž veden organizací Marty. Dostávají finanční prostředky od města a pracují v něm čtyři pracovníci.

Klub je pro návštěvníky zdarma a mladí lidé se nemusí registrovat. Klientelu tvoří mládež ve věku 12 až 18 let, denně jej navštěvuje 25 až 30 mladých lidí.

V-klub je otevřeným klubem nabízejícím několik aktivit a odpolední kroužky. Nabízejí pomoc s domácími úkoly a podporují vztahy ve třídě / skupině. Mladým lidem poskytují individuální podporu a v případě potřeby, pokud mladé lidi něco trápí, je odkazují na služby jiných nevládních organizací.

V-klub je otevřený i během letních prázdnin. Pořádají denní příměstské tábory a organizují různé akce, soutěže, turnaje atd. Během školního vyučování do klubu zaskočí i přes den někteří mladí lidé, pokud mají delší přestávku. Jsou pro ně připraveny únikové hry, například "Vítejte v Hollywoodu".

Zabývají se mimo jiné rodinnými problémy, úzkostmi, vztahy ve škole a šikanou. Pracují také s rodinami – jeden z pracovníků je rodinným terapeutem.

Minulý rok byl výjimečný. Covid 19 způsobil, že školy byly zavřené téměř celý rok, což se promítlo do životní pohody mladých lidí.

Pátek, 17. září 2021

Maják/Komunitní centrum Konopná

V pátek nastal čas na hodnocení – nebylo formální, spíš mělo formu volného rozhovoru.

Došli jsme k závěru, že hostitelé nastavili pro jejich návštěvu Finska vysokou laťku. Naší návštěvou strávili spoustu času.

Nejdůležitější inspiraci důležitou pro naši práci uvádíme níže:

- ČAS a to co dělají pro rozvoj a udržení vysoké kvality práce prostřednictvím standardů a auditů. Zní to jako spousta práce a možná hodně byrokracie, ale pokud se to projevuje v kvalitě práce, tak se to vyplatí.
- Program primární prevence v akci - Filip byl úžasný. Viděli jsme, jak podstatné je, aby pracovník skutečně věděl, co je cílem programu a zároveň věděl, jak toho dosáhnout. Jak je důležitá důvěra, dodržování mlčenlivosti a schopnost podpořit třídu jako skupinu, ale i zohlednit individuální situaci a potřeby mladých lidí. Mladí lidé, se kterými jsme se setkali, byli otevření a svěřovali se se soukromými příběhy a zážitky, ale atmosféra se zdála být respektující a bezpečná.
- Třídní adaptační program sám o sobě se nám zdál být velmi funkční, zároveň je však nutné vyzdvihnout dovednost pracovníků. Způsob, jakým zvládali dost náročné otázky týkající se rolí ve skupině, byl velmi přesvědčivý. Na druhou stranu, vždy když se vytváří skupina, objevují se podobné problémy či pochybnosti – zde jsme viděli dobrý způsob, jak vše zvládnout v bezpečném prostředí; situaci řídil dospělý a dokázal vytvořit pocit vzájemné důvěry, kterou všichni mladí lidé se svým individuálním nastavením potřebují, aby mohla vzniknout fungující skupina.

DDM Větrník a V-klub

DDM Větrník a V-klub

- Výše zmíněné faktory také vedly k potřebě rychle se přizpůsobovat měnícím se situacím. Času není nazbyt, protože na každou skupinu jsou vyhrazené čtyři hodiny a za tu dobu musí pracovníci zapůsobit a dosáhnout vytyčeného cíle. Pracovníci musí mít neustálý přehled o situaci a být připraveni přizpůsobit se potřebám mladých lidí/skupiny. Rovněž je třeba vzít v úvahu profesionalitu a znalosti učitelů/lektorů, protože při každodenních setkáních je přítomnost a informovanost pracovníků nesmírně důležitá.
- Naše návštěva OSPODu a probační služby ukázala, že mezi Českou republikou a Finskem existuje mnoho podobností. Samozřejmě existují i rozdíly, ale například “bitva ministerstev” zněla velmi povědomě.
- Při návštěvě komunitní školy, volnočasových klubů a DDM Větrník jsme obdivovali tamní pracovníky a pracovnice, a rovněž prostory. Přístup učitelů/lektorů byl opravdu obdivuhodný – nevadily jim nepodstatné věci, nezakazovali neustále dětem, co nemají dělat, ale soustředili se na to, aby byli pro děti k dispozici. Také se nám velmi líbilo zaměření na vybavení prostor – použití barev, obrazy na stěnách – prostředí bylo pro děti lákavé a inspirativní.
- Během poslední diskuze o hodnocení bylo zmíněno ještě jedno zajímavé téma. Přemýšleli jsme o tom, jaké poselství vysílá společnost a kultura mladým lidem o jejich právech a hodnotách. Jsme si vědomi skrytých hodnot, které s sebou nese marketing, móda, komerční služby atd.? Jako příklad – podle každoročně zveřejňovaného školního průzkumu se polovina finských dívek setkala v posledním roce se sexuálním obtěžováním.
- Učitelé / ostatní pracovníci s mládeží by měli ukazovat, že svoji práci a mládež mají rádi a mladým lidem dávat osobní příklad, jak by se lidé k sobě měli chovat. To nás dovedlo k diskusi o poslání škol / učitelů / pedagogických pracovníků. Vzdělávat znamená za prvé vychovávat děti, za druhé předávat jim dovednosti a znalosti potřebné v životě – a to by se mělo dít v tomto pořadí. Vzdělávání učitelů v ČR trvá pět let a z toho je jen 25% o psychologii a pedagogice – v teoretické rovině. Praktické přípravy je velmi málo. Jak tedy zajistit, aby budoucí učitelé a ostatní odborníci měli příležitost naučit se, jak děti zvládat? Souvisí to také s přístupem lidí, kteří rozhodují (ministerstva, místní samospráva), plánují a řídí práci v praxi. Rozumějí situaci na místní úrovni?

Závěry / dobrá praxe:

To nejlepší, co jsme se na studijní návštěvě dozvěděli je v krátkosti uvedeno níže:

- Certifikace a práce potřebná pro zajištění vysoké kvality streetworku a jiné nízkoprahové či kontaktní práce.
- Program prevence – začíná v rané fázi, je důsledný a dobře naplánovaný.
- Myši z Majáku – karty.
- Dobrá spolupráce mezi nevládními organizacemi a veřejnými službami, i když existují určité strukturální potíže kvůli rozporuplným pokynům ministerstev.
- Důraz kladený na útulnost – například použití barev. Zdálo se nám, že děti a mladí lidé (tedy uživatelé služeb!) dobře chápou, že prostory byly vybudovány pro ně.
- Naši hostitelé byli velmi přátelští a věnovali nám hodně času a úsilí.
- Program primární prevence se nám zdál jako velmi dobrý a účinný nápad, i když hodně záleží na vedoucím týmu a učiteli. Filip, se kterým jsme se setkali, byl odborníkem a skvělým příkladem.
- Bylo skvělé vidět, jak různé organizace spolupracují na dosažení společného cíle. Místa jako Maják by byla úžasná a velmi potřebná ve Finsku, i když možná něco podobného již někde existuje.
- Pozoruhodná byla komunikace s policejními složkami. Ta je ve Finsku mnohem přátelštější a plynulejší než v České republice, alespoň podle toho, co jsme viděli.

Zpráva ze stáže: Ratolest Brno, PVC Klub Blansko a Klub Lavina, Brno, Česká republika

Datum: 8.–12. 11. 2021

Stáže se zúčastnili a zprávu vytvořili: Hüsniye Sagirmahmutoglu, Manuela Schade, Katharina Westphal, Andreas Karrer, Peter Bachmann (Gangway e.V.)

Úvod

Následující zpráva je shrnutím stáže Gangway e.V. v Berlíně u kolegů v Brně a Blansku, z nichž někteří Gangway e.V. v Berlíně již před měsícem navštívili.

Hlavním tématem naší stáže byla spolupráce mezi terénní sociální prací (streetwork) a školami. Během našeho týdenního pobytu v Brně jsme navštívili různé instituce včetně klubů pro mládež poskytující i terénní sociální práci na ulici, sociální práci ve školách a centrum prevence kriminality a resocializace. Ve zprávě chceme popsat, co jsme v České republice viděli a přiblížit zkušenosti, které jsme získali.

Blansko, PVC Klub

142

V Blansku, menším městě nedaleko Brna, jsme navštívili nízkoprahový Klub PVC. Tento klub pro mládež patří pod organizaci Podané ruce, která nabízí podporu při zneužívání návykových látek a závislostech pro dospělé a také zázemí pro práci s rizikovou mládeží. V této organizaci pracuje asi 200 zaměstnanců, čímž se řadí mezi největší v České republice. Podané ruce začínaly s programy protidrogové prevence a poté rozšířily svoji působnost o práci s mládeží a o sociální práci s mládeží. Organizace vzhledem k pandemii nabízí i testování a očkovací pracoviště.

Kromě terénní sociální práce s mládeží působí v Blansku také streetworkeři (kteří pracují pouze ve streetworku) se zaměřením na prevenci závislostí a bezpečnější užívání drog.

Klub PVC je jedním z nejstarších klubů pro mládež v České republice a zároveň jediným klubem v Blansku. Když jsme tam přijeli, v klubu bylo mnoho mladých lidí využívajících různé prostory a aktivity, který Klub nabízel.

Cílovou skupinu tvoří dospívající a mladí dospělí ve věku 13 až 26 let. Většina návštěvníků klubu pro mládež bývá však ve věku 14 až 18 let. Klub denně navštíví asi 30 mladých lidí, pro které pracovníci sestavují individuální plány – pokud klub navštěvují pravidelně. Tyto individuální plány popisují jak důvod, proč je někdo považován za ohroženou mládež, tak i cíl, který se stanovuje společně se samotným

mladým člověkem. Neustále se dokumentuje i nový obsah poradenství a změny, což kromě vysoké byrokratické náročnosti může mít i tu výhodu, že důležité informace o návštěvnících lze snadno vyhledávat a zapamatovat si je. To je pro budování vztahů výhodné, protože kolegové si tak mohou důležité informace vyhledat a navázat na ně během diskuse. Současně však je systém dokumentace spojen s nebezpečím vzniku dojmu, že efektivitu sociální práce lze ověřovat ve všech oblastech. Avšak přehlíží se skutečnost, že například efektivitu budování vztahů nelze do systému dobře zaznamenat a že zejména proces budování vztahů může někdy trvat velmi dlouho. Tento systém může také vytvářet určitý tlak na sociální pracovníky, aby namísto věnování svého času mladým lidem trávili čas v kanceláři a obhajovali svoji práci.

Na rozdíl od Berlína, kde jsou práce v klubech pro mládež a streetwork od sebe odděleny, práce kolegů v České republice zahrnuje jak streetwork tak i podporu v klubech pro mládež. Oblast streetworku je poměrně nová¹ a v současné době se rozvíjí a rozšiřuje. Zatím nejsou stanoveny pevné časy pro práci v terénu, protože to záleží na tom, kdy to dovolí vytížení a personální obsazení klubu. Kombinace streetworku a klubu pro mládež vyžaduje jak velkou kapacitu, tak i organizaci. Jako velmi výhodná se však jeví také kombinace práce ve veřejném prostoru a možnosti nabízet místo pro setkávání, prostor pro poradenství nebo útočiště. Zejména pro budování vztahů může být velmi výhodné, když mladí lidé, s nimiž byl navázán první kontakt na ulici, přicházejí do klubu a tráví zde čas. U nás tato možnost chybí, protože v našich kancelářích pro mladé lidi nemáme místo. Avšak kombinace práce v klubu a streetwork znamená hodně práce a tak nezbyvá čas na výlety a jiné činnosti, což naše práce naopak umožňuje.

¹ V porovnání s Berlínem, resp. SRN.

Klub pro mládež Likusák – Ratolest Brno

Klub pro mládež Likusák je součástí organizace Ratolest Brno, která působí v různých oblastech sociální práce s mládeží v Brně.

Klub se nachází v okrajové části města, která je charakteristická typickou panelovou zástavbou z doby socialismu. Žije zde velmi různorodé obyvatelstvo z hlediska sociální i ekonomické situace. Budova klubu se nachází uprostřed panelové zástavby, relativně v centru a pro mladé lidi je snadno dostupná. Čtvrť Líšeň je nejhustěji osídlenou čtvrtí v Brně, žije zde přibližně 25000 obyvatel. Přesto je Klub Likusák jediným NZDM v této čtvrti!

Koncepce práce se odvíjí od místa působení, jde o klasickou nabídku klubu pro mládež a také streetworku ve formě terénní sociální práce.

Cílovou skupinou jsou dospívající a mladí dospělí ve věku 12 až 26 let. Pokud práce s mladými lidmi přesáhne rámec úvodního setkání, pak se mezi sociálními pracovníky a mladými lidmi musí uzavřít dohoda, která je podmínkou pro financování služeb z veřejných prostředků. Gangway v Berlíně takovéto dohody neuzavírá. Výhodou může být to, že je s mladými lidmi uzavřen určitý závazek, zatímco nevýhodou je hodnocení a financování práce na základě kvantitativních dohod, a nikoli na základě kvalitativních a obsahových kritérií.

Do klubu kvůli pandemii koronaviru přestalo docházet mnoho návštěvníků. Sociální pracovníci se snaží navazovat nebo udržovat kontakt s mladými lidmi online na sociálních sítích, například na Instagramu. To se daří jen částečně, protože práce s mládeží se rozvíjí na základě skutečných osobních vztahů. Na této situaci je dobře vidět velká výhoda kontaktní práce. Sociální pracovníci se mohou při svých pravidelných pochůzkách setkávat s mnoha mladými lidmi, které již znají, ale také s “novými” mladými lidmi, a tak nadále pracovat na budování vztahů a nabízet kontaktní práci s mládeží. Před pandemií klub uzavíral každoročně dohody se zhruba 250 klienty, v současné době maximálně se 140 klienty ročně. Podobné informace v této době slychá řada berlínských klubů mládeže. Mladí lidé do klubů díky pandemii nedochází tak často, protože protiepidemická nařízení výrazně zúžila nabídku přímo na místě.

Blansko, PVC Klub

Ratolest Brno – NZDM Likusák

Brno, Základní škola a mateřská škola

Den začal dobře, protože jsme si spletli vchod a skončili ve školní jídelně. Zatímco jsme se tam snažili vysvětlit situaci – nikdo neuměl anglicky a my česky – jeden ze zaměstnanců školy, který si všiml, že jsme vešli špatným vchodem, přišel za námi a doprovodil nás ke správnému vchodu do školy. Tam na nás čekaly Andrea, Janča a praktikantka ze střediska mládeže Lavina. Andreu jsme již znali ze zářijové návštěvy české delegace v Berlíně. Společně jsme se pak setkali s Václavem, sociálním pracovníkem školy, který nám ve své kanceláři u kávy a sušenek vyprávěl o své práci:

Jedná se o základní školu s první až osmou třídou. Celkem se zde vzdělává asi 400 žáků, průměrná velikost třídy je asi 15 žáků. Václav je k dispozici v pracovních hodinách téměř každý den. Problémy jsou zejména v oblasti záškoláctví, vytváření gangů, krádeží a zvýšeného sklonu k násilí. Přestože (později) navštěvují učiliště či střední školu, jen několik studentů školu pravděpodobně ukončí, protože mnoho dívek brzy otěhotní a v důsledku toho ze školy odcházejí.

Pak nás Václav vzal na prohlídku školy a my jsme mohli krátce nahlédnout do probíhající výuky.

Pro nás jako streetworkery z tak různorodého města jako je Berlín bylo důležité dozvědět se o rozmanitosti samotných studentů. Podle Václava pochází asi 95 % studentů z tzv. sociálně vyloučených oblastí a jsou to převážně Romové. Jedno procento studentů pochází z Ukrajiny.

Brno, Klub Lavina

Klub Lavina je nízkoprahové centrum pro děti a mládež v Brně, jehož služby jsou určeny dětem a mládeži ve věku od šesti do šestnácti let. Zřizovatelem klubu je Armáda spásy, která začala pracovat s lidmi bez domova a dalšími marginalizovanými skupinami v tehdejší Československu v roce 1919. V září 2013 byla Armáda spásy Ministerstvem kultury registrována jako církev.

Toto spojení s církevní historií je v klubu Lavina přímo patrné, protože v budově se nacházejí nejen kanceláře pro sociální pracovníky, kuchyňka jídelny, hudební místnost a několik společenských místností s hrami, stolním fotbalem, stolním tenisem a počítači, ale také kaple.

Několikrát do roka se zde konají mše a církevní akce, na které jsou děti a mladí lidé z klubu srdečně zváni. Přestože jsou tato setkání začleněna do koncepce klubu, nejsou každodenní součástí sociální práce s dětmi a mladými lidmi, kteří mohou klub navštěvovat zdarma.

Během návštěvy mají možnost odpočívat na pohovkách, hrát stolní tenis nebo stolní fotbal nebo si v hudební místnosti zahrát na různé nástroje (včetně bubnů a kytary). Kromě toho Klub nabízí pomoc s psaním domácích úkolů a využití tří počítačů pro školní úkoly nebo hru. Ve službě jsou vždy dva sociální pracovníci, takže děti a mladí lidé mají možnost řešit problémy, které se jich emočně týkají. V zájmu zachování soukromí se intenzivnější rozhovory často odehrávají v místnosti vybavené pohodlnými polštáři a se spoustou rostlin.

147 Brno, Centrum prevence a resocializace

Na dalším setkání v sídle Ratolesti jsme poznali Centrum prevence a resocializace. Tento projekt se zaměřuje na “podezřele se chovající” mladé lidi nebo na ty, kteří trestný čin již spáchali.

Přivítala nás sociální pracovnice Anna Krchňavá, která nám podrobněji vysvětlila svoji práci.

Program, který nám byl představen, se skládá ze dvou částí. Jedna je zaměřena na mladé lidi ve věku 9-15 let, kteří trestný čin ještě nespáchali, ale začali se chovat podezřele – a na tuto cílovou skupinu je preventivní program zaměřen. Druhou částí je probační program pro mladistvé ve věku 15 až 18 let, kteří trestný čin již spáchali.

Pokud se mladí lidé již dopustili trestného činu, může jim účast v programu nařídít soud. V případech, kdy má být program použit preventivně, přijetí mladého člověka mohou zajistit například OSPODy. Program však není určen pro mladistvé, kteří se již dopustili závažných trestných činů.

Zvláštností obou programů je dobrovolná povaha účasti. Přestože účast v programu může navrhnout soud nebo OSPOD, účastníci mohou z programu kdykoliv vystoupit. A pokud se mladí lidé rozhodnou do programu se později opět zapojit, obvykle dostanou druhou šanci.

Program spočívá ve dvou schůzkách týdně a terapeuticky zaměřených skupinových a individuálních rozhovorech, výletech, sportovních, výtvarných a vzdělávacích aktivitách. Do programu jsou také zapojeni rodiče, pokud je to možné.

Ve skupinách nebo individuálně se mladí lidé mají naučit jak lépe reagovat v konfliktních situacích a co mohou využít, aby se z nich nestali delikventi. Na konci programu jsou vytvářeny a vyhodnocovány individuální cíle. Například zda se mladí lidé věnovali svým koníčkům tak, jak původně zamýšleli? A pokud ne, co jim v tom bránilo?

Hlavními body tří až čtyřměsíčního programu je outdoorový víkend a trénink s českým mistrem světa v thajském boxu. Obojí je posouvá až na hranice jejich fyzické odolnosti a zároveň se při tom výborně baví.

Někdy se setkání účastní i státní zástupci nebo se pořádají návštěvy vazebních věznic, aby se mladí lidé trochu zalekli.

Což jsme ale považovali za velmi závažné, protože jsme měli dojem zdviženého ukazováčku, který mladým lidem ukazuje důsledky, ale nezaobírá se příčinami.

Nakonec jsme však všichni odcházeli ze setkání s pocitem, že se zde s mladými lidmi pracuje velmi smysluplně.

Brno, Nízkoprahový klub pro mládež Pavlač a prohlídka okolí

Oblast, kde se stýkají tři brněnské městské čtvrti - sever, střed a Židenice - je jednou z nejchudších a zároveň nejrychleji se měnících obytných oblastí v centru města.

Tato oblast je označována jako sociálně vyloučená oblast a žijí tady romské rodiny někdy již v páté generaci.

Život tam není snadný.

Bylo pro nás vzrušující navštívit tamní klub mládeže Pavlač a poté si prohlédnout okolí. Součástí programu Pavlač je také terénní práce.

Brno, Klub Lavina

Brno, Centrum prevence a resocializace

Nejprve jsme se sešli v prostorách Klubu Pavlač, kde nás Martin seznámil s tím, co dělají. Cílovou skupinou Klubu jsou děti a mladí lidé z této sociálně vyloučené oblasti, což jsou většinou děti z romských rodin, ve věku od šesti do osmnácti let, přičemž pro děti ve věku od šesti do deseti let je vyhrazena jiná návštěvní doba než pro jedenácti až osmnáctileté.

Cílem práce v Pavlači je snaha o kompenzaci špatných sociálních podmínek dětí z této oblasti. To zahrnuje rozvoj sociálních dovedností, zdravého sebevědomí, aktivizaci vlastních zdrojů, řešení konfliktních situací a snahu o systematické snižování sociálních rizik. V neposlední řadě to také znamená vytvoření bezpečného prostoru pro děti, které jsou jinak na mnoha místech diskriminovány. Každý den Pavlač navštěvuje asi 25 dětí a mladých lidí.

Během následné prohlídky s Martinem jsme si udělali vlastní obrázek o situaci v okolí. Cestou jsme byli upozorňováni na postupující gentrifikaci těchto obytných čtvrtí. Zdálo se nám, že nerenovovaná průčelí domů jsou postupně nahrazována novými a rekonstruovanými budovami, což vede k vytlačování dlouhodobě usazeného romského obyvatelstva. Na této prohlídce jsme měli možnost seznámit se s místním projektem protidrogové výchovy. Na parkovišti jsme viděli minibus, ve kterém dva sociální pracovníci sbírali od závislých použité injekční stříkačky a rozdávali nové. Na místě byla k dispozici káva, čaj i sociální poradenství v případě potřeby.

Poslední zastávkou na této mimořádně vzrušující prohlídce centra Brna byla ubytovna pro lidi bez domova, která byla otevřená během období koronaviru a která zřejmě zůstane natrvalo.

Závěr

V Brně jsme strávili týden, získali jsme nejružnější dojmy a měli jsme příležitost zúčastnit se mnoha setkání. Viděli jsme mnoho paralel s naší prací, například budování vztahů s mladými lidmi, nízkoprahový přístup, osobní setkávání a zaujatost pro mladé lidi.

Našli jsme také podobnosti s ohledem na současnou pandemickou situaci: jak z hlediska přítomnosti mladých lidí v klubech a na ulicích, tak z hlediska psychického stresu a ekonomických důsledků pro mladé lidi.

Bylo pro nás velmi vzrušující seznámit se s odlišnými postupy terénní práce, než s jakými pracujeme v Gangway. Projekt prevence kriminality a resocializace byl pro nás také novým a zajímavým konceptem.

Povinnost podrobné dokumentace v klubech mládeže podnítila kritickou diskusi o měřitelnosti efektu sociální práce a s tím souvisejícím tlakem na její zdůvodňování či obhajování.

S politováním jsme konstatovali, že sociální práce v České republice je jak v politické tak i společenské úrovni méně oceňována, což se odráží jak v odměňování, tak ve společenském vnímání. Doufáme, že se to v budoucnu změní, aby se tento obor stal pro mladé lidi dlouhodobě atraktivní.

Tato stáž opět prokázala, jak důležitá jsou odborná setkávání nejen na národní, ale i na evropské úrovni. Mohli jsme si rozšířit obzory, načerpat nové nápady a navázat další kontakty.

Těšíme se na budoucí spolupráci.

Zpráva ze stáže: Vrtule, Pacific, Jedna Trojka a Jižní Pól, Praha, Česká Republika

Datum: 10.-14. 2. 2020

Stáže se zúčastnili a zprávu vytvořili: Zavod Bob street based youth workers Amar Toplič, Anja Manja Segulin, Katja Rakovec, Nežka Agnes Vodeb, Matjaž Vodeb

Česká asociace streetwork (ČAS): popis organizace, cíloví uživatelé služeb a podmínky

Česká asociace streetwork (ČAS) je národní zastřešující organizací pro terénní sociální práci s dětmi a mládeží a dalšími cílovými skupinami. Sdružuje programy a organizace, které provádějí sociální práci s uživateli služeb v různých částech České republiky (děti a mládež na veřejných prostranstvích, mládežnických klubech, mobilních zařízeních atd.) Česká asociace streetwork poskytuje služby v oblastech vzdělávání, poradenství, boje proti sociálním problémům a zabývá se mezinárodní spoluprací. ČAS propojuje 90 organizací a programů různých velikostí.

Restart Shop je projekt, který ČAS založila v roce 2014. Zaměřuje se na mladé lidi ze socio-ekonomicky znevýhodněného prostředí, kteří si nemohou najít práci. Nabízí mladým lidem dočasnou “formu zaměstnání zaměřenou na reintegraci” (na půl roku s možností prodloužení). Případné finanční přebytky jsou směřovány do nízkoprahových klubů pro děti a mládež. ČAS je financována z velké míry z fondů soudružnosti (prostřednictvím národní agentury) z programů Erasmus+, soukromých darů (např. Velux) a členských poplatků.

Vzhledem k informacím, které jsme dostali, jsme došli k závěru, že účast státních a místních aktérů na financování a jiných formách podpory je extrémně slabá, což může následně ovlivnit kvalitu a potenciální rozsah služeb.

Naše setkání s Českou asociací streetwork

ČAS jsme navštívili na začátku i na konci naší studijní cesty.

Při naší první návštěvě v sídle organizace jsme se setkali s naší hostitelkou (Karolínou Panuškovou) a hovořili o plánu na týden a našich povinnostech předložení zprávy. Vzhledem k tomu, že organizaci již známe z předchozí spolupráce a členka naší skupiny, Anja Manja, strávila v Praze rok jako studentka na výměnném pobytu, jsme již znali logistické podrobnosti. Naše setkání bylo krátké (trvalo jednu hodinu), protože jsme již ve 14 hodin měli navštívit první organizaci (Vrtule).

Poslední den naší studijní cesty jsme se sešli a diskutovali o průběhu naší návštěvy s naší hostitelskou organizací. Diskutovali jsme o dalších krocích v našem projektu, protože v září 2020 budeme hostitelskou organizací pro český tým ve Slovinsku.

Karolína nás vyzývala, abychom byli v našem hodnocení kritičtí a označili postupy, které by podle nás mohly (s lepším financováním atd.) nabídnout mladým lidem ještě lepší podporu při vstupu do dospělosti a aktivního občanství.

Naše dojmy z organizace ČAS jsou především pozitivní, ve Slovinsku taková národní asociace chybí. Uznáváme význam zastřešující organizace, zejména pokud jde o možnosti, které nabízí centralizovaný přenos znalostí a zkušeností, možnosti vytváření sítí pro sociální pracovníky a výměny dobré praxe.

Chceme upozornit na potenciál silné organizace jako je ČAS, který lze uplatnit v demokratickém sociálním systému s podporou národních a místních komunit. V první řadě chceme zdůraznit význam shromažďování údajů, například pro pochopení dopadů služeb na cílovou skupinu, porovnání specifík místních komunit atd. Dalším potenciálním přínosem je organizování školení, s přihlédnutím ke členství ČAS v několika mezinárodních sítích a nashromážděné zkušenosti mnoha zkušených terénních sociálních pracovníků, což představuje vynikající možnost přenosu znalostí. S takovými zdroji bychom mohli eliminovat značné rozdíly v našich přístupech a rychleji a efektivněji přenášet dobrou praxi a zkušenosti do jiných prostředí.

Naše setkání s Restart Shopem

Poslední den naší studijní cesty jsme se dozvěděli o Restart Shopu, možnosti pomoci lidem z ohrožených sociálních skupin získat jejich první pracovní zkušenost. Určitě oceňujeme takovýto model sociální služby, ale během prezentace jsme si uvědomili, že její systematická podpora je zcela zanedbatelná. Na jedné straně místní komunita neposkytuje bezplatné prostory (což považujeme za minimální základní příspěvek místní komunity); na druhé straně stát (v tomto případě Ministerstvo práce a sociálních věcí) neposkytuje finanční podporu pro zaměstnávání „ohrožených uživatelů služeb“.

Během prezentace jsme si uvědomili další důležitou roli, kterou ČAS hraje, a to zejména při začleňování ohrožených skupin do společenského života, i její důležitost při poskytování finančních prostředků. Dary společnosti Velux umožnily mnoho služeb v různých oblastech s alespoň minimálními prostředky na jejich provoz.

Poznámka:

V celém textu se odkazujeme na účastníky aktivit sociální a terénní sociální práce, tj. na mladé lidi, s nimiž se pracovníci setkávají během své práce v terénu (ČAS je nazývá “klienti”), jako na uživatele služeb.

Vrtule

První tři dny naší návštěvy jsme strávili v Nízkoprahovém klubu Vrtule, který funguje v rámci Salesiánského střediska mládeže.¹ Toto Salesiánské středisko mládeže poskytuje různé služby pro děti, mládež, dospívající, rodiny atd. Kromě samotného Nízkoprahového klubu Vrtule se ve velké budově nachází středisko mládeže, centrum pro rodinu, několik přednáškových místností, kaple, byt pro kněze, sál, hřiště, lezecká stěna, rampy pro koloběžky a skateboardy a další. Všechny služby jsou založeny na vzdělávacím systému a ve všech prostorech, s výjimkou Nízkoprahového klubu Vrtule jsou katolické symboly (například kříže, ikonografie, biblické citáty).

Vchod do Vrtule je samostatný, oddělený od ostatních služeb a vede přímo ven na ulici. Šli jsme po schodech dolů do příjemného polosuterénu s malým pódiem, několika pohovkami a sedacími vaky, překvapivým počtem stolků na stolní fotbal a barem, kde jsme dostali kávu. Atmosféra byla velmi domácká a uklidňující. Posadili jsme se na pohovky s dalšími dvěma sociálními pracovníky a začali jsme s prezentací. Samotná prezentace byla interaktivní, vyměňovali jsme si informace, porovnávali kontext naší práce, naše cílové skupiny i naše přístupy. Následující tři dny jsme strávili se sociálními pracovníky Vrtule. Seznámili jsme se s organizační strukturou i konkrétními pracovními postupy, prací v terénu a spoluprací se školami. Před popisem konkrétních postupů zdůrazníme nejdůležitější postřehy z úvodní prezentace, o kterých si myslíme, že napomohou čtenáři porozumět našim poznatkům.

¹ Více informací na www.strediskokobylisy.cz/klub-vrtule

Klub Vrtule provozuje **nízkoprahové programy**. Nízký práh znamená, že uživatelé služeb mají snadný přístup ke službám a je založen na čtyřech hlavních zásadách:

- 1.** Anonymita znamená, že nepotřebují shromažďovat osobní údaje uživatelů služeb; například pro vedení záznamů jsou dostatečné přezdívky. Naproti tomu Salesiánské středisko mládeže uchovává osobní údaje všech uživatelů služeb, včetně jejich fotografií, informací o bydlišti, informací o rodičích atd. My děláme něco mezi tím. Financující subjekty vyžadují, abychom hlásili věkovou strukturu našich účastníků, a ti musejí podpisovat seznam účastníků - ale místo křestních jmen a příjmení mohou používat přezdívky.
- 2.** Dostupnost znamená snadný a neomezený přístup do klubu. Každý jednotlivec se může rozhodnout, kdy se bude účastnit různých činností a jak dlouho v klubu zůstane; mohou zůstat pět minut nebo po celou dobu, kdy je klub otevřený. Rovněž nemusí předem plánovat nebo oznamovat svoji účast.
- 3.** Jednou ze zásad nízkoprahových programů je také bezplatná služba. I zde jsme zaznamenali odlišný přístup ve středisku mládeže, které vybírá roční poplatek - nízký, ale přesto - za přístup k různým materiálům a pomůckám, jako jsou stolní hry, koloběžky a kolečkové brusle.
- 4.** Dobrovolná účast znamená, že uživatelům služeb není doporučováno využívat službu, ale o využívání služby se rozhodují dobrovolně a samostatně.

Služby nabízené Nízkoprahovým klubem Vrtule jsou považovány za sociální služby a financuje je hlavně Ministerstvo práce a sociálních věcí. Služby jsou dále financovány Hlavním městem Prahou a soukromými dárci, ačkoliv Hlavní město Praha na začátku roku 2020 zkrátilo rozpočet o 3/4. Programy financované Ministerstvem práce a sociálních věcí musí být nízkoprahové. Tento požadavek se ale naopak netýká střediska mládeže, které je financováno Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, které je „vysokoprahové“, vyžaduje shromažďování více osobních údajů účastníků atd. Toto rozdělení služeb je zajímavé ve srovnání se situací ve Slovinsku, kde je to poněkud obráceně. Programy financované slovinským Ministerstvem školství jsou obvykle založeny na dobrovolné účasti a nevyžadují shromažďování informací nebo podávání zpráv o účastnících. Sociální programy na druhé straně vyžadují rozsáhlé podávání zpráv o účastnících, často jsou zpracovávány předem a účastníci na služby odkazují jiné instituce, například sociální centra; proto nejsou založeny na dobrovolné účasti.

Ve Vrtuli pracuje pět sociálních pracovníků, z nichž čtyři jsou zaměstnání na plný úvazek a jeden na částečný úvazek. Tento pětičlenný tým se pracuje na programu klubu a v terénu; do této terénní sociální práce patří práce v mobilních jednotkách popsaných níže (Vrtulka a Heliport), tak i kontaktní práce (obchůzky v okolí, navazování a udržování kontaktů, podporování účasti v různých činnostech, atd.). Jeden člen týmu působí jako vedoucí/manažer, koordinuje různé činnosti a poskytuje administrativní podporu. Někteří členové týmu jsou “zakotveni” v klubu mládeže, zatímco jiní pracují většinou na ulici.

Je to velký rozdíl ve srovnání s praxí, kterou známe ve Slovinsku, kde tyto služby jsou obvykle vedené projektově, jsou roztržštěné a nepropojené. Vrtule nabízí trvalé služby pod vedením jednoho týmu s pravidelnými schůzkami a supervizemi. Služby, které nabízejí, jsou soudržnější a jednotnější z hlediska činností a jednání s uživateli služeb.

V roce 2019 zapojili 111 uživatelů služeb, přibližně polovinu prostřednictvím klubů mládeže a polovinu prostřednictvím terénní sociální práce. Někteří účastníci využívají obě formy svých služeb, které jsme viděli v praxi. Služby uživatelé služeb využívají na základě ústní dohody a smlouvy vyžadované zákonem, která stanoví práva uživatelů služeb a rovněž i to, co lze od sociálních pracovníků očekávat. To možná představuje další důležitý rozdíl od slovinské praxe, kdy střediska mládeže hlavně sledují účast na jednotlivých činnostech, což má za následek výrazně vyšší čísla (tj. účastník na jedné krátké činnosti se započítává jako uživatel služeb). Množství času stráveného s každým uživatelem služeb významně hovoří o kontinuitě a komplexním přístupu týmu Vrtule: v roce 2019 strávili více než 3000 hodin přímým kontaktem s mladými lidmi, což znamená téměř 30 hodin s každým jednotlivcem.

Klub je otevřen uživatelům služeb čtyři dny v týdnu odpoledne, od pondělí do čtvrtka, přičemž pátek je jejich “kancelářským dnem”. Provozní doba je věnována budování společenských vztahů, hraní stolního fotbalu, posezením a strukturovaným rozhovorům (například na téma měsíce) a individuálnímu poradenství (k tomuto účelu mají místnost, kde si mladý uživatel služeb může pohovořit se sociálním pracovníkem v soukromí). V následujících částech popisujeme Vrtulku a Heliport a část našeho programu, která se více týkala terénní sociální práce a spolupráce se školami.

Vrtulka

První den naší návštěvy Nízkoprahového klubu Vrtule nás sociální pracovníci pozvali, abychom se společně zabývali terénní sociální prací. Společně s dalšími dvěma sociálními pracovníky jsme se vydali na nejbližší autobusovou zastávku, jeli tři zastávky a vystoupili ve čtvrti s velkými paneláky. Tato obytná čtvrť je jednou z nejhustěji obydlených v Praze a nachází se zde taky nejdelší bytový dům. Nízkoprahový klub Vrtule tady má malou pobočku, která se jmenuje Vrtulka. Vrtulka je stará cirkusová maringotka přeměněná na místo scházení mládeže, nacházející se u malého hřiště obklopeného paneláky v bezprostřední blízkosti autobusové zastávky. Vývěska na maringotce oznamuje, že Vrtulka je otevřená dvakrát týdně po dobu čtyř hodin.

Jeden ze sociálních pracovníků se sám vydal na okružní cestu v okolí, zatímco druhý čekal na účastníky v tomto malém mobilním zázemí. Vrtulka je vybavena skládacími židlemi, pohovkou, stolním fotbalem a jednou nebo dvěma stolními hrami. Sociální pracovníci si s sebou do maringotky také berou své vlastní materiály. Na stěnách visí informační plakáty o bezdomovectví – tématu měsíce ve Vrtuli, Vrtulce a Heliportu (další malé středisko na školním hřišti). Nejlepší bylo – i když to může být subjektivní, protože naše cesta se konala v zimě – malé plynové topení, které vytápělo celý prostor. Heliport je malý a příjemný a mladí lidé se tam rádi scházejí. Den naší návštěvy nebyl výjimkou. Sociální práce je založená především na rozhovorech a diskuzích s mladými. Představili jsme některé z našich vlastních činností, které nás navzdory jazykové bariéře sblížily.

Po skončení otevírací doby, když se Vrtulka zavřela, byli mladí lidé pozváni do klubu mládeže a někteří z nich přišli.

Praxe klubu Vrtule dělat terénní sociální práci z terénního zázemí – tj. Vrtulky - na nás zapůsobila a myslíme si, že je přenositelná do našeho vlastního prostředí. V samotné Vrtulce není nejnovější vybavení, ale je teplá, prostředí je příjemné a uvolněné a chápeme, proč se tam mladým lidem líbí. Také si myslíme, že představuje vynikající příležitost zabývat se s mladými lidmi určitými tématy, zejména pokud v okolí není pro mládež nic podobného.

Vrtulka

Vrtulka

Vrtulka

Heliport

Heliport

Druhý den naší návštěvy ve Vrtuli jsme se zúčastnili otevření druhého terénního zázemí, Heliportu – malého mobilního dřevěného domku postaveného v areálu základní školy. Samotná škola je vzdálena asi 10–15 minut chůze od Nízkoprahového klubu Vrtule a je proto vhodná jako druhé terénní zázemí. V malém dřevěném domku je pohovka, židle a stůl, vnitřními dveřmi je prostor rozdělen na dvě části, což umožňuje i individuální práci. Zřízení Heliportu tým Vrtule považuje za velký úspěch, protože mít zázemí terénní sociální práce v areálu školy není v České republice běžnou praxí. Tento úspěch připisují vytrvalé spolupráci svého ředitele (síťování) a jeho dobrým kontaktům se školou a příslušnými úředníky městské části. Ředitel nám řekl, že měli velké štěstí, protože se setkali s oceněním své práce a s pochopením významu terénní práce s mládeží obecně. Cílem Heliportu je poskytovat zázemí, kde se mohou setkávat sociální pracovníci a mladí lidé i v chladnějším počasí nebo když potřebují místo pro soukromější konverzaci.

Tým Vrtule doufá, že toto nové zázemí posílí jejich kontaktní práci zvýšením jejich dosahu mezi mládeží ve škole. Stejně jako Vrtulka bude mít mobilní domek vlastní otevírací dobu, pravděpodobně dvakrát týdně. Mladí lidé budou poté zváni do Nízkoprahového klubu Vrtule. Je významné, že otevření Heliportu se také zúčastnila dívka, se kterou jsme se den předtím setkali ve Vrtulce, a po rozhovoru se sociálním pracovníkem s námi odešla zpět do Nízkoprahového klubu Vrtule. Setkávání se s mladými lidmi v terénu a společný návrat do klubu je něčím, co ve Slovinsku zatím ještě neděláme, ale zdá se, že je to dobrou praxí. Jejich zvyk pracovat v terénu ve dvojici, zatímco jiná dvojice zůstává v klubu, funguje velmi dobře. Stejně jako v klubu se zdálo, že sociálním pracovníkům se v terénu podařilo vytvořit konstruktivní vztahy s mnoha mladými lidmi. Otevření Heliportu se zúčastnili převážně pravidelní účastníci, někteří novináři, zástupci škol a celý tým Vrtule, který přinesl občerstvení a teplý čaj, stůl na stolní fotbal a gril, i když na grilování bylo díky větru příliš chladno. Asi po hodině jsme se rozhodli zahrát si s mládeží a sociálními pracovníky stolní fotbal, ale zápas jsme díky sněhové vánici nedokončili. Prochladlí a mokří jsme se schovali v Heliportu a asi hodinu jsme si povídali.

Zřízení Heliportu je praxí, kterou je možné potenciálně provést i ve slovinském kontextu, zejména s ohledem na skutečnost, že pracujeme v oblastech s vážným nedostatkem infrastruktury a volnočasových činností pro mladé lidi. V tomto smyslu to může být alternativou ke středisku mládeže. Je to také finančně dostupné (10000 Eur) a pro mobilní dům se nevyžadují různá stavební ani jiná povolení.

Pacific

Čtvrtý den naší návštěvy jsme se rozdělili do tří menších skupin a navštívili tři různé organizace. Jednou z nich byl nízkoprahový klub Pacific v Praze 14. Čtvrť se nachází v blízkosti stanice metra Rajská zahrada, která byla postavena v rámci prodloužení trasy metra B v roce 1998, takže má dobré spojení se zbytkem města. Na první pohled dominují výhledu paneláky postavené v 70. a 80. letech, s malým počtem obchodů, a ničím jiným z hlediska infrastruktury. Bydlení je tady relativně finančně dostupné.

Po příjezdu sociální pracovníci vysvětlili, že ve čtvrti žije poměrně sociálně znevýhodněná populace, s dost vysokým počtem přistěhovalců a Romů, což se odráží na průměrném složení návštěvníků jejich klubu. Klub vznikl jako nízkoprahový a proto je určen lidem, kteří jsou sociálně ohroženi, pocházejí z nefunkčních rodin, projevují se u nich nebo se u nich rozvíjí rizikové chování, a proto mají malou příležitost kvalitně trávit volný čas. Cílová skupina - uživatelé služeb jsou ve věku 6 až 18 let. Bylo nám řečeno, že horní věková hranice byla stanovena na 20 let, ale zjistili, že takový věkový rozdíl mezi jejich uživateli služeb je příliš velký, což také vedlo k příliš rozdílným potřebám, a tak horní věkovou hranici snížili na 18 let.

Navzdory skutečnosti, že se starají o ohroženější populaci, jejich propagační letáky a plakáty zobrazují dobře zvolené otázky, které povzbuzují lidi k návštěvě klubu, například: Chceš si popovídat a nemáš s kým? Nudíš se a chtěl bys něco zažít? Hledáš prostor pro své nápady a názory? Potřebuješ poradit nebo podpořit v jednání s rodiči, školou, lékaři? Kromě požadavků nízkoprahových programů se řídí zásadami respektu, důstojnosti, individuálního přístupu a nezávislosti sociálních pracovníků.

Samotný klub se nachází v budově komunitního centra Motýlek, které se věnuje dětem se zdravotními problémy a provozuje také sociálně aktivizační služby. Budova se nachází v samotném centru čtvrti, v bezprostřední blízkosti místní základní školy. Názvy služeb objasňují, že se jedná o místo pro sociálně znevýhodněné. Těžko říci, zdali je tak budova stigmatizována. Infrastruktura je poměrně moderní a budova má vlastní malé nádvoří a hřiště. Interiéry klubu Pacific nejsou příliš prostorné, ale je možné využívat větší prostor pro skupinové činnosti, bezbariérové koupelny, halu, kancelář, která rovněž slouží jako místnost pro individuální konzultace s uživateli služeb. Na chodbě jsou uzamykatelné skříňky, kam si uživatelé služeb mohou ukládat svoje oblečení a osobní věci, když jsou v klubu. Všimli jsme si, že uzamykatelné skříňky byly ve všech organizacích, které jsme navštívili - ve Slovinsku se ale nevyužívají.

Samotný klub Pacific byl v den naší návštěvy zavřený, protože tým se zabýval terénní prací v nedaleké škole, což nás také zajímalo. Spolupráce se školou je relativní novinkou, něco málo přes rok, což se ukázalo, když jsme čekali asi 10 minut, než někdo přišel a otevřel nám dveře. Mezitím kolem nás prošlo lhostejně několik zaměstnanců školy, kteří se nezajímali o to, proč tam čekáme. A to navzdory skutečnosti, že sociální pracovníci z klubu Pacific navštěvují školu pravidelně, každý čtvrtek ve stejnou hodinu. Naši hostitelé si byli vědomi, že přístup školy k nim je nevhodný, a čekání bylo pro ně viditelně nepříjemné, i kvůli naší návštěvě. Do školy jsme dorazili kolem poledne, během vyučování, takže jsme měli čas připravit se na delší přestávku. Navzdory špatnému prvnímu dojmu na nás zapůsobilo, že se jim ve škole podařilo získat místnost, která je věnována výhradně individuální práci s uživateli služeb, kteří navštěvují tuto školu. Místnost je světlá a příjemná, vybavená houpacími sítěmi, didaktickým materiálem a kreativními pomůckami. Účelem je sloužit jako místo pro soukromé individuální konverzace s uživateli služeb, vždy z iniciativy uživatelů. Mluvili jsme o mnoha obtížích a jednáních, kterými klub prošel, aby ve škole získal vyhrazenou místnost. Shodli jsme se, že to vždy vyžaduje individuální dohodu se zástupci školy i pochopení této práce ze strany školy. Je to podobná situace jako při nastavování spolupráce mezi terénními pracovníky s mládeží a školami ve Slovinsku. Taková spolupráce je téměř výlučně založena na vzájemném pochopení zúčastněných stran i připravenosti zástupců školy pracovat s externími poskytovateli služeb. Jinými slovy, ještě to zdaleka není systémově nastaveno.

Před přestávkou sociální pracovníci umístili do haly malé sedací vaky a vylepili plakát s informacemi o Pacifiku. My dva jsme si během přestávky drželi odstup, abychom svojí přítomností nepříznivě nezaskočili blízkí se děti a mládež. Studenti sami přicházeli a na začátku přestávky už vytvořili skupinku. Zdálo se, že znají oba sociální pracovníky, dokonce i podle jména, a že si s většinou studentů již vybudovali vztah. Navzdory úspěšnému výsledku jsme si nemohli nevšimnout trochu zvláštního uspořádání schůzky, kdy sedací vaky sociálních pracovníků se zdály být mnohem větší než ty pro uživatele služeb a byly umístěny uprostřed, s ostatními vaky kolem. Toto uspořádání zdůraznilo hierarchii a nerovnováhu moci, čehož bychom se jako pracovníci s mládeží měli maximálně snažit vyvarovat. Nicméně během příští přestávky přišla další skupina dětí a využila všechna dostupná místa k sezení, a brzy jeden ze studentů požádal o individuální rozhovor se sociálním pracovníkem uvnitř místnosti. Zatímco se bavili, druhý sociální pracovník pokračoval v práci se skupinou venku. Také se mu podařilo poslat za námi tři studenty. Byly to děti přistěhovalců, které mluvily anglicky s mnohem větší sebejistotou než jejich spolužáci, a tak jsme měli šanci si nimi promluvit přímo. Uživatelé služeb zůstali s námi i sociálními pracovníky až

do konce přestávky a pak museli odejít. Poté sociální pracovníci vyplnili zprávy, kde uvedli, s kým byli ten den v kontaktu, o čem mluvili a také své profesionální pozorování. Vysvětlili, že to byl dobrý příklad přístupu kontaktní práce, kdy navazují kontakty a budují vztah s ohroženou cílovou skupinou ve škole a pak mladé lidi zvou, aby navštívili klub Pacifik.

Postupy, které jsme pozorovali, znamenají vylepšení praxe pracovníků s mládeží během školních přestávek, kterou známe z Nizozemska, protože mají přístup do svého vlastního prostoru ve škole. Tento model je pro nás zajímavý a potenciálně přenositelný do míst, kde děláme terénní práci ve školách a jejich okolí, ačkoliv se domníváme, že by bylo lépe ho zrealizovat jako kontaktní přístup, tj. kdyby zázemí, v našem případě klub mládeže, bylo blízko školy. Podobný proces jsme zahájili minulý rok, i když méně zaměřený na cílovou skupinu ohrožených či znevýhodněných dětí; navštívili jsme střední školu, kde také doufáme, že získáme místnost, která by mohla fungovat jako částečně autonomní prostor, kde studenti budou schopni určovat, co se bude dít a jaké činnosti se budou odehrávat.

Poslední den naší návštěvy jsme znovu navštívili Pacific, kde jsme se během otevírací doby potkali s dětmi a mládeží. Společně jsme zdobili sušenky a tři nejlepší odměnili symbolickými dárky. Některé uživatele služeb jsme znali z individuálních schůzek sociálních pracovníků konaných po terénní práci ve škole, což nám trochu usnadnilo interakci, protože jsme již věděli některé informace, i když naši komunikaci stále komplikovala jazyková bariéra.

Pacific

Klub JednaTrojka

Klub Jedna Trojka

Jedna Trojka je nízkoprahový klub v Praze 13 a je organizační jednotkou Proxima Sociale. Jeho hlavní cílovou skupinou jsou mladí lidé ve věku 11 až 19 let, kteří žijí na Praze 13. Jedna Trojka zaměstnává dva sociální pracovníky a jednoho pedagogického pracovníka. Pracují přímo s uživateli služeb, s administrativní podporou z centrály Proxima Sociale. Úzce spolupracují s Prahou 13, i když finanční prostředky na jejich služby převážně poskytuje Ministerstvo práce a sociálních věcí. Kromě toho má Jedna Trojka dobré pracovní vztahy s několika školami, nákupními centry a knihovnami na Praze 13.

Věnovali se nám dva sociální pracovníci. Během naší návštěvy jsme měli příležitost poznat ulice a další veřejné prostory Prahy 13. Také jsme se seznámili s tím, jak funguje klub. Několikrát za týden se tým klubu Jedna Trojka věnuje dvě hodiny kontaktní práci v místní knihovně a pět hodin terénní sociální práci. Samotný klub je otevřen čtyřikrát týdně po dobu pěti hodin a jednou týdně výhradně pro individuální poradenství. Rovněž pořádá vzdělávací workshopy na školách a také nabízí krizovou pomoc s krátkodobým ubytováním, i když tyto programy jsme neměli příležitost vidět. Na začátku naší návštěvy jsme chvíli hovořili o našich rolích a očekávání, což bylo později velmi užitečné.

Během první části naší návštěvy jsme se sociálním pracovníkem šli prozkoumat okolí. V Praze 13 mnozí mladí lidé tráví svůj čas venku na ulicích, v parcích a v nákupních střediscích. Sociální pracovníci proto několikrát týdně docházejí do těchto míst, kde tráví až pět hodin denně. Terénní sociální pracovník, kterého jsme doprovázeli, neměl uniformu ani žádné vzdělávací materiály. V okolí jsou velká paneláková sídliště, dle slov sociálního pracovníka obydlená rodinami ze střední třídy. Většina těchto rodin jsou přistěhovalci, většinou z Ruska a Ukrajiny. Během naší obchůzky nám terénní sociální pracovník řekl o případu, kdy obyvatele obtěžoval hluk a hudba, protože se mladí lidé scházeli na veřejném prostranství. Rada městské části na to reagovala tak, že odstranila lavičky, což bylo špatné rozhodnutí. Proto terénní sociální pracovníci často působí jako mediátoři pro komunikaci mezi radou a mládeží, což je chvályhodné.

Také jsme se připojili k sociálnímu pracovníkovi ve veřejné knihovně, která je umístěna uvnitř nákupního střediska a kde tým klubu Jedna Trojka několik dní v týdnu dělá kontaktní práci. Sociální pracovník připravil pro kontaktní práci informační materiály a několik stolních her. V knihovně na nás již čekala skupina dívek. Sociální pracovník se během rozhovorů a hraní stolních her zabýval několika

Klub JednaTrojka

Jižní pól

tématy. Nicméně jsme si všimli, že některá témata jsou považována za tabu. Například při hraní hry Život, kdy se hraje s několika barevnými kartami o různých životních situacích a otázkách, sociální pracovník ze stolu odstranil karty s tématem o sexu. Myslíme si, že to není dobrá praxe, protože se tak vysílá zpráva, že hovořit o sexuálním životě není normální. A takto sociální pracovníci ani nemají možnost vzdělávat v situacích, kdy námět vyvolává smíšené reakce.

Po dokončení kontaktní práce jsme se vrátili do klubu Jedna Trojka. Mládež z knihovny přišla krátce po nás. Podle nás je skvělé, že sociálním pracovníkům z klubu Jedna Trojka se podařilo motivovat a inspirovat mládež, aby z knihovny přišla i do klubu.

Jižní pól

Klub Jižní pól je klub pro mládež, rovněž organizační jednotka Proxima Sociale. Proxima Sociale je jednou z největších organizací v oblasti sociální práce s mladými lidmi v Praze. Byla založena v roce 1993 s posláním zlepšovat kvalitu života obyvatel a umožňovat jim překonávat různé životní výzvy. Jižní pól se nachází v jižní části Prahy, ve čtvrti s velkou panelákovou výstavbou. Samotná čtvrť nemá špatnou pověst, naopak sociální pracovníci ji popisují jako čtvrť, kde žije střední třída. Když jsme metrem dojeli na poslední zastávku, počkali jsme na městský autobus a jeli další tři zastávky. Navigace na telefonu nás vedla přes malý park k velkému staršímu komplexu, který se nachází u hlavní silnice, ale přesto je obklopen zástavbou. Pak jsme zavolali sociální pracovníci Evu, která nás po telefonu navigovala kolem místního obchodu a nahoru po schodech do komplexu. Potkali jsme čtyři mladé sociální pracovníky, dvě dívky a dva chlapce, kteří se s námi srdečně přivítali. Po schodech jsme vyšli do nejvyššího patra a najednou jsme vstoupili do úplně jiné atmosféry. Nejvyšší patro je venkovní a funguje jako druh terasy, téměř nevnímáte ruch města, jakmile tam vstoupíte. Prošli jsme kolem zdí s graffiti a ocitli jsme se u vchodu do klubu mládeže, do kterého jsme zvědavě vstoupili. Uvnitř můžete podle graffiti na stěnách poznat, že se jedná o prostor pro mladé. Usadili jsme se na velkou pohovku a sociální pracovníci nám povídali o Proxima Sociale.

Dozvěděli jsme se, že pracují v různých oblastech sociální práce a poskytují sociální služby, jako například pobytový program pro dočasné bydlení rodin, intervenční centrum a sociálně-aktivizační program pro rodiny. Mají také programy pro děti a mládež, konkrétně

zaměřené na předčasné ukončení studia a mladé pachatele. Spolupracují s probační kanceláří s cílem resocializovat mladé pachatele. Kromě těchto dvou programů také pořádají vzdělávací programy ve školách. Pořádají workshopy pro děti a mládež na základních a středních školách, školení pro profesionály a učitele a dobrovolnické programy. Zaměstnanci jsou většinou sociální pracovníci se zkušenostmi s prací s mladými lidmi, ačkoliv jeden z nich zdůraznil, že je hudebník se zájmem o sociální práci a práci s mládeží a že se snaží získat zkušenosti.

Samotný klub Jižní pól funguje jako nízkoprahový program, což znamená, že účast je dobrovolná, anonymní a bezplatná. Do klubu chodí mladí lidé ve věku od 11 do 20 let, zatímco cílovou skupinou pro kontaktní práci na ulici jsou mladí ve věku 11 až 26 let. Jako klub zdůrazňují vzdělávací činnosti a začlenění mladých lidí do procesu zmocňování. Rovněž organizují každoroční komunitní akci s až 500 účastníky. Graffiti v okolí klubu má pro ně speciální důležitost. Vysvětlili, že graffiti v jižní části Prahy, kde působí, má pozoruhodnou tradici. Sociální pracovníci také sledují graffiti na povolených určených plochách. Pravidelně také zveřejňují fotografie nových graffiti na sociálních médiích. Samotný klub je otevřený čtyři dny v týdnu a tým také pracuje v terénu každý den. Dva sociální pracovníci zůstávají odpoledne v klubu, zatímco další dva jdou do terénu dělat terénní sociální práci. Působí rovněž v místní škole, kde pro studenty pořádají workshopy a během velké přestávky se věnují terénní sociální práci. Všechny tři tyto činnosti jsme měli příležitosti vidět v praxi.

Po prezentaci jsme se rychle přemístili do školy. Bylo důležité nevynechat hodinovou velkou přestávku, kde bylo možné se setkat s mladými lidmi na odchodu ze školy. Přemýšleli jsme, jestli se vůbec někdo objeví před školou, vždyť byla zima, ale bylo nám řečeno, že škola všechny posílá ven, aby počkali na další vyučování, protože během velké přestávky se o ně nestará. Sociální pracovníci označili spolupráci s odborníkem na škole za vynikající. Řekli nám, že to byla klíčová osoba, která pochopila, čeho se snaží svou prací dosáhnout a že se s takovým porozuměním na jiné škole, kde dříve pracovali, nesetkali. Každé 3 až 4 měsíce se se školou setkávají, což umožňuje pravidelný kontakt se školním odborníkem. Na schůzkách procházejí plány práce v terénu, hodnotí svou dosavadní práci a diskutují o tom, jak je možné ji zlepšit.

Venku v terénu jsme se rozdělili do dvou týmů. Jeden tým odešel do nižších ročníků základní školy, zatímco druhý čekal na starší studenty. Měli jsme s sebou pár cirkusových rekvizit a frisbee. Po zazvonění se studenti vyhrnuli ze školy. Bylo zřejmé, že sociální pracovníky již znali a důvěřovali jim, protože šli hned k nám. Mluvili jsme o různých věcech, především je zajímalo, odkud a proč jsme

přijeli. Jeden z chlapců navázal intenzivní vztah a souhlasil s tím, že po otevření klubu odpoledne přijde. Po zazvonění jsme skončili a vyrazili jsme na oběd. Brzy po obědě se klub otevřel a pracovníci se vydali do terénu. Přišel také chlapec, se kterým jsme se setkali ve škole.

Práce v klubu byla uvolněná. Bylo zřejmé, že účastníci do klubu dochází pravidelně a cítí se tam dobře. Byli to většinou mladí chlapci, i když později přišli i někteří starší účastníci a jedna dívka. Sociální pracovnice s nimi navázala kontakt hlavně během stolních her, které dobře znala a dokázala se účastníkům přizpůsobit. I my používáme v naší práci stolní hry a držíme se zásady, že hru musíme znát dostatečně dobře, abychom se uměli přizpůsobit. Skupinka mladých hrála Fifa na playstation, jeden ze sociálních pracovníků hrál na kytaru, se kterým společně zpíval jeden z mladých účastníků.

Společně s týmem jsme šli do terénu a zjistili jsme, že chodívají po dlouhé trase, asi 12 km, během níž se snaží zapojovat mládež. Ale byla zima a venku bohužel nebylo moc mladých lidí. Mají pravidlo nezapojovat páry a větší skupiny. To se liší od našeho přístupu, my se snažíme zapojovat všechny, o kterých si myslíme, že je můžeme oslovit. Mluvili jsme o dalším aspektu našeho vlastního přístupu: dvojici účastníků oslovuje pouze jeden sociální pracovník, druhý zůstává v pozadí.

Pak jsme pokračovali přes park k sousední škole, kde nám sociální pracovník řekl, že často nacházejí použité jehly. V takových případech volají policii, která přijede jehly odstranit. Když jsme přešli park, vydali jsme se směrem k největšímu nákupnímu centru ve střední Evropě. Cestou jsme hovořili o tom, jak by mohli zlepšit svůj přístup ke kontaktní terénní práci. Navrhli jsme, že terénní sociální práce zaměřená na zapojování mládeže na tak velké ploše nemusí být nejúčinnějším způsobem, jak oslovit cílovou skupinu. Poukázali jsme také na to, že opravdu nedokážeme odhadnout, jaký byl účel jejich terénní sociální práce. Během jejich sociální práce v terénu se rovněž snaží oslovovat starší, které nemohou pozvat do klubu – navrhli jsme, že by mohlo být dobrým nápadem i pro ně zřídit mobilní zázemí. To by znamenalo první dvě hodiny terénní sociální práce trávit procházením po čtvrti a zapojovat mládež, aby se připojili k činnostem, které probíhají na určitém místě venku (na mobilním zázemí). Tímto způsobem by se činnosti více zaměřily na objektivní terénní sociální práci (streetwork) a méně na kontaktní práci (outreach). To by jim mohlo umožnit navázat hlubší a pravidelnější kontakty s mladými lidmi v dané oblasti. Byli by také lépe viditelní, kdyby nosili rozeznatelnou uniformu.

Naše cesta nás vedla z parku ke stanici metra, kterým jsme dojeli do nákupního centra. Vedení tohoto nákupního centra vyhradilo speciální prostor pro mladé, který si pronajala jedna česká hudební televizní stanice. Sociální pracovníci se dohodli s vedením, které jim dalo povolení tam působit. Když jsme dorazili, viděli jsme jen spoustu mladých lidí v místnosti plné videoher a arkádových her a hostesku u dveří, jejímž úkolem bylo všechny upozorňovat, že uvnitř je zakázáno jíst, pít a kouřit. Vedení TV stanice a nákupního centra bohužel neprojevovalo příliš velký zájem o to, aby sociální pracovníci mohli organizovat činnosti oslovující mladé lidi tak, aby mohli dělat něco víc než jen řízenou diskusi. Doufáme, že vedení bude věnovat pozornost sociálním pracovníkům dříve, než nastanou vážné problémy. Tuto místnost vnímáme jako skvělou příležitost pro zapojení mládeže. Pobývá tam spousta mladých lidí, cítí se dobře, a přesto si jich nikdo nevšímá, i když jsou v nákupním středisku a ne ve venkovním veřejném prostoru. Přešli jsme k vedlejšímu vchodu, kde spousta mladých lidí kouřila cigarety. Oslovili jsme dva z nich a sociální pracovníci je angažovali, aby vyplnili dotazník o užívání alkoholu mezi mladými lidmi. Také jsme se jich zeptali na omamné látky a na to, které se obvykle konzumují na večírcích a oni uvedli syntetické látky a měkké drogy. Když jsme odešli, sociální pracovník jim řekl, aby je užívali odpovědně. Na zpáteční cestě do klubu jsme se zabývali závěrečným vyhodnocením naší návštěvy. Vyměnili jsme si dojmy a všichni jsme se rozešli spokojení, že jsme se něco nového dozvěděli.

Náš obecný dojem z Jižního pólu je, že jej řídí poměrně mladý a nezkušený tým, který se touží učit, zlepšovat a zkoušet nové přístupy. Protože jsou sami mladí, mají sklon upřednostňovat peer přístup k účastníkům. To jim v zásadě umožňuje vytvořit vztah, ale je mnohem obtížnější stanovit hranice. Také jsme zaznamenali nedostatek profesionální podpory ze strany nadřízených v organizaci. Uváděli, že jsou velmi přetížení administrativními povinnostmi a nemohou najít čas na další vzdělávání a odbornou přípravu. Díky dalšímu školení v oblasti kontaktní terénní práce by se jim mohlo podařit vytvořit systém terénní práce, se kterým by efektivněji mohli oslovovat cílovou skupinu. Praxe spolupráce se školou na nás udělala velký dojem. Doufáme, že se nám podaří zavést podobnou praxi terénní práce během velkých přestávek, i když nás omezuje skutečnost, že velká přestávka v lublaňských školách obvykle trvá jen do 25 minut a studenti zůstávají uvnitř školy. S naší hlavní partnerskou školou se nesetkáváme častěji než v ČR, ale naše činnosti s mladými se odehrávají i během školního vyučování. Obecně existují rozdíly mezi Zavod Bob a Jižním pólem pramenící ze samotného základu. Naší původní specializací je práce s mládeží, všechno co děláme, je založeno na zmocňování a aktivizaci mladých lidí. Snažíme se je zahrnout do všech procesů, které probíhají v našem centru mládeže. Naproti tomu Jižní pól je specializován na sociální práci, řídí ho sociální pracovníci, kteří tráví více

času jednotlivě s účastníky, a zaměřují se více na ohroženou mládež a jejich problémy. Kromě toho jsme malá organizace, kde se navzájem dobře známe, zatímco Jižní pól je součástí mnohem větší organizace, což s sebou přináší rigidnější strukturu práce.

Naše návštěva v nás zanechala smíšené pocity. Jsme rádi, že nás tým přivítal s otevřenou náručí a byl ochoten nás začlenit do svého pravidelného pracovního procesu a podělit se s námi o informace. Získali jsme velmi cenný náhled na naše vlastní organizační postupy, přístupy v terénní práci a partnerství se školami. Rádi bychom s tímto týmem strávili ještě více času, zapojili je do našeho vlastního pracovního procesu a prozkoumali s nimi, co by mohli změnit na způsobu, jakým dělají terénní sociální práci tak, abychom našli něco, co by lépe vyhovovalo jejich organizaci, prostředí ve kterém pracují a především lépe vyhovovalo uživatelům služeb.

Vydala Česká asociace streetwork, z. s.,
v roce 2022

dostupné online:

→ www.streetwork.cz

česká asociace **streetwork.cz**

25 let na ulici

Spolufinancováno
z programu Evropské unie
Erasmus+

Tento elektronický sborník byl spolufinancován z programu Evropské unie Erasmus+, číslo projektu 2019-2-CZ01-KA205-061588. Podpora Evropské komise při tvorbě této publikace nepředstavuje souhlas s obsahem, který odráží pouze názory autorů, a Komise nemůže být zodpovědná za jakékoliv využití informací obsažených v této publikaci.